

วารสารพุทธอาเซียนศึกษา

Buddhist ASEAN Studies Journal (BASJ)

ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2562

Vol. 4 No. 2 July - December 2019

ISSN: 2539 - 6269

ศูนย์อาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วารสารพุทธอาเซียนศึกษา Buddhist ASEAN Studies Journal (BASJ)

ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2562

ISSN: 2539-6269

วัตถุประสงค์

เพื่อเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและผลงานวิจัยที่เกี่ยวกับอาเซียนศึกษา ในมิติของ ศาสนา การศึกษา สังคม เศรษฐกิจ การเมืองและศิลปวัฒนธรรม ของคณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัยและบุคคลทั่วไปในประเทศกลุ่มสมาชิกอาเซียน และประเทศที่เกี่ยวข้อง กับอาเซียน

หมายเหตุ

1. วารสารพุทธอาเซียนศึกษา (Buddhist ASEAN Studies Journal: BASJ) รับ บทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ บทความทุกบทความทางกองบรรณาธิการจะทำการตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องตามรูปแบบ แล้วจึงส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer review) จากทั้งภายนอกและภายในมหาวิทยาลัยพิจารณา ทั้งนี้ บทความที่ส่งถึงกอง บรรณาธิการ ขอสงวนสิทธิ์ไม่สงวน

2. ทศนะหรือข้อคิดเห็น ภาพประกอบหรือตารางใดๆของบทความที่ปรากฏใน วารสารฉบับนี้เป็นของผู้เขียนแต่ละท่านเป็นความรับผิดชอบส่วนตัวของผู้เขียน ไม่ใช่ความ รับผิดชอบของกองบรรณาธิการและศูนย์อาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย

3. บทความจะต้องไม่คัดลอกผลงานของผู้อื่น ไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ที่ไหนมาก่อน และไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาของวารสารฉบับอื่น หากตรวจสอบพบว่ามี การตีพิมพ์ ซ้ำซ้อนหรือพบว่าคัดลอกผลงานผู้อื่น ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนแต่เพียงผู้เดียว

สำนักงาน

ศูนย์อาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

โทรศัพท์ 035-248505

อีเมลล์

mcuasean@gmail.com

คณะกรรมการที่ปรึกษา

พระพรหมบัณฑิต, ศ.ดร.

พระราชปริยัติกวี, ศ.ดร.

พระราชวรเมธี, รศ.ดร.

พระสุวรรณหเมธาภรณ์, ดร.

พระโสภณวชิราภรณ์

พระราชวรมณี, ดร.

พระเมธีธรรมจารย์, รศ.ดร.

รศ.ดร. สุรพล สุขะพรหม

พระศรีวัชเมธี

อธิการบดี

รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ

รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร

รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนา

รองอธิการบดีฝ่ายต่างประเทศ

รองอธิการบดีฝ่ายกิจการนิสิต

รองอธิการบดีฝ่ายประชาสัมพันธ์และเผยแพร่

รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป

ผู้อำนวยการศูนย์อาเซียนศึกษา

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

กองบรรณาธิการ

พระปลัดสมชาย ปโยโค, ดร.

พระปลัดอภิเชษฐ์ สุภทรวาทी

พระมหาเกรียงศักดิ์ อินทปญโญ, ดร.

พระมหานพรัตน์ อภิขุโว

รศ.ดร.วาสนา แก้วหล้า

ผศ.ดร.อัจศรา ประเสริฐสิน

ผศ.ดร.จตุภูมิ เขตจตุรัส

ดร.กาญจนา ตระกูลวรกุล

อาจารย์อาทร พร้อมพัฒนภาค

ดร.ลำพอง กลมกุล

นางสาวมุกกรวี นิมพะเนา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

พิสูจน์อักษร/ศิลปกรรม พระปลัดอภิเชษฐ์ สุภทรวาทी นางสาวมุกกรวี นิมพะเนา

จำนวนที่พิมพ์ 20 เล่ม พิมพ์ที่ โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เผยแพร่ออนไลน์ <http://www.ojs.mcu.ac.th/index.php/BAS>

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสารพุทธอาชีวศึกษา (Peer Review)

ผู้ทรงคุณวุฒิภายในมหาวิทยาลัย

พระปลัดระพิน พุทธิสารโธ, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระครูพิพิธปริยัติกิจ, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระมหาอานนท์ อานนโธ, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระมหาสมพงษ์ คุณากโร, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระมหาดาวสยาม วชิรปัญญา, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตขอนแก่น

พระใบฎีกาสุพจน์ ตปสีโล, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตอุบลราชธานี

อาจารย์ศิววัฒน์ ชัยวงศ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมหาวิทยาลัย

ศ.ดร.พศิน แดงจวง

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

รศ.ดร.วาสนา แก้วหล้า

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผศ.ดร.จตุภูมิ เขตจตุรัส

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ผศ.ดร.อัจศรา ประเสริฐสิน

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผศ.ดร.ชนสิทธิ์ สิทธิสุนเนิน

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ผศ.ดร.คันธทรัพย์ ชมพูพาทย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

ดร. วีระชาติ นิมอนงค์

มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ

ดร.กาญจนา ตระกูลวรกุล

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ดร. ไพเราะ มากเจริญ

วิทยาลัยศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล

จริยธรรมการตีพิมพ์บทความลงในวารสาร

จากการที่วารสารเป็นสื่อกลางในการติดต่อสื่อสารผลงานวิจัย ตลอดจนข้อค้นพบใหม่ๆ ระหว่างนักวิจัยและสังคมภายนอก ดังนั้น เพื่อให้การสื่อสารทางวิชาการเป็นไปอย่างมีคุณภาพ ถูกต้อง โปร่งใสสอดคล้องกับมาตรฐานการตีพิมพ์นานาชาติและจริยธรรมในการตีพิมพ์บทความตามข้อกำหนดของ Committee on Publication Ethics (COPE) วารสารพุทธอาเซียนศึกษา (Buddhist ASEAN Studies Journal: BASJ) ของศูนย์อาเซียนศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จึงได้กำหนดจริยธรรมของการตีพิมพ์เผยแพร่ผลงาน ดังนี้

บทบาทและหน้าที่ของผู้นิพนธ์ (Duties of Authors)

1. ผู้นิพนธ์ต้องรับรองว่าผลงานที่ส่งมานั้นเป็นผลงานใหม่ที่ไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ที่ไหนมาก่อนและไม่มีการส่งบทความเพื่อการตีพิมพ์ไปที่วารสารฉบับอื่นๆ ในเวลาเดียวกันกับที่ส่งวารสารฉบับนี้
2. ผู้นิพนธ์ต้องอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูลทุกครั้ง เมื่อผู้นิพนธ์นำผลงานเหล่านั้นมาใช้ในผลงานของตน ไม่มีการทำผิดจริยธรรมการวิจัย ในทุกประเด็น เช่น การคัดลอกข้อมูลโดยไม่อ้างอิง หรืออ้างอิงไม่ถูกต้อง (Plagiarism) รวมทั้งจัดทำรายการอ้างอิงท้ายบทความให้มีความสอดคล้องถูกต้องตรงกันกับในเนื้อหา
3. ผู้นิพนธ์ต้องรับรองว่าผลงานมีความถูกต้อง รายงานข้อมูลและผลที่เกิดขึ้นจริง ไม่บิดเบือนข้อมูล หรือให้ข้อมูลที่เป็นเท็จ และรับผิดชอบต่อความคิดเห็นหรือข้อสรุปในบทความที่นำมาตีพิมพ์ โดยเนื้อหาและข้อมูลในบทความ ต้องไม่มีการแสดงความส่อเสียดให้ร้ายหรือทำให้บุคคล กลุ่มบุคคลหน่วยงานใดๆ ได้รับความเสียหายเดือดร้อน
4. ผู้นิพนธ์ต้องเขียนบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบที่กำหนดไว้ใน “คำแนะนำสำหรับผู้เขียนบทความ” โดยได้ตรวจสอบคำผิด การเว้นวรรค การขึ้นย่อหน้า หัวข้อ รวมถึงการใช้ภาษาต่างๆ ได้อย่างถูกต้องทั้งหมดและมีรูปแบบการตีพิมพ์ทั้งบทความเป็นไปตามข้อกำหนดของวารสารนี้ สำหรับการใช้อังกฤษและภาษาไทยในบทความ ได้มีการตรวจสอบความถูกต้องทางหลักไวยากรณ์อย่างดีแล้ว

5. ผู้นิพนธ์และผู้นิพนธ์ร่วมที่มีชื่อปรากฏในบทความ จะต้องเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการดำเนินการเขียนบทความจริงและรับรู้ถึงการจัดส่งบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารฉบับนี้ มิได้จ้างวานให้ผู้อื่นผู้ใดที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในผลงานเป็นผู้เขียนให้
6. ผู้นิพนธ์ต้องระบุแหล่งทุนที่สนับสนุนในการทำวิจัยนี้ หรือต้องระบุผลประโยชน์ทับซ้อนที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจน (ถ้ามี) สำหรับการกล่าวขอบคุณผู้มีส่วนช่วยเหลือในกิจกรรมประการนั้น สามารถทำได้ โดยผู้เขียนบทความควรขออนุญาตจากผู้ที่เกี่ยวข้อง ประสงค์จะขอบคุณให้รับทราบก่อน

บทบาทและหน้าที่ของบรรณาธิการวารสาร (Duties of Editors)

1. บรรณาธิการวารสารมีหน้าที่พิจารณาคุณภาพของบทความ เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารที่ตนรับผิดชอบ โดยให้มีระเบียบวิธีวิจัยที่ถูกต้อง ผลงานน่าเชื่อถือ มีความใหม่ชัดเจน สอดคล้องของเนื้อหา กับนโยบายของวารสารเป็นสำคัญ และต้องรักษามาตรฐาน รวมถึงพัฒนาวารสารให้มีคุณภาพ มีความทันสมัยอยู่เสมอ
2. บรรณาธิการต้องมีการตรวจสอบบทความในด้านการคัดลอกผลงานผู้อื่น (Plagiarism) อย่างจริงจัง เพื่อให้แน่ใจว่าบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสารไม่มีการคัดลอกผลงานของผู้อื่น หากตรวจพบ การคัดลอกผลงานของผู้อื่น ในกระบวนการประเมินบทความ บรรณาธิการต้องหยุดกระบวนการประเมินและติดต่อผู้นิพนธ์หลักทันที เพื่อขอคำชี้แจง เพื่อประกอบการ “ตอบรับ” หรือ “ปฏิเสธ” การตีพิมพ์บทความ
3. หากบรรณาธิการตรวจพบว่า บทความมีการลอกเลียนบทความอื่นโดยมิชอบ หรือมีการปลอมแปลงข้อมูล ซึ่งสมควรถูกถอดถอนแต่ผู้เขียนปฏิเสธที่จะถอนบทความ บรรณาธิการสามารถดำเนินการถอนบทความได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้เขียน ซึ่งถือเป็นสิทธิและความรับผิดชอบต่อบทความของบรรณาธิการ
4. บรรณาธิการต้องไม่ปฏิเสธการตีพิมพ์บทความ เหตุจากความสงสัยหรือความไม่แน่ใจ และต้องให้ออกสแก่ผู้นิพนธ์ หากหลักฐานมาพิสูจน์ข้อสงสัยนั้นๆ เสียก่อน โดยต้องปฏิบัติต่อผู้นิพนธ์ด้วยความเป็นธรรม ปราศจากอคติหรือความลำเอียง ไม่ทำให้ผู้นิพนธ์ต้องได้รับความอับอายจากการปฏิสัมพันธ์กับผู้นิพนธ์ทั้งทางวาจาหรือทางลายลักษณ์อักษร

5. บรรณาธิการต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้นิพนธ์ และผู้ประเมินบทความแก่บุคคลอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความ
6. บรรณาธิการต้องไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้นิพนธ์ ผู้ประเมิน และทีมบริหาร

บทบาทและหน้าที่ของผู้ประเมินบทความ (Duties of Reviewers)

1. ผู้ประเมินบทความควรประเมินบทความในสาขาวิชาที่ตนมีความเชี่ยวชาญ โดยพิจารณาความสำคัญของเนื้อหาในบทความที่จะมีต่อสาขาวิชานั้นๆ คุณภาพของการวิเคราะห์และความเข้มข้นของผลงาน ไม่ควรใช้ความคิดเห็นส่วนตัวที่ไม่มีข้อมูลรองรับมาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินบทความ
2. ผู้ประเมินบทความต้องมีวินัยและตรงต่อเวลาในระยะเวลาของการประเมินบทความ โดยต้องให้ข้อเสนอแนะหรือคำแนะนำตามหลักวิชาการเท่านั้นและห้ามใช้ภาษาหรือถ้อยคำที่ทำให้ผู้นิพนธ์อ่านแล้วรู้สึกอับอาย
3. ผู้ประเมินบทความต้องรักษาความลับและไม่เปิดเผยข้อมูลบางส่วนหรือทุกส่วนของบทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาแก่บุคคลอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความและจนกว่าบทความนั้นจะได้รับการตีพิมพ์ลงในวารสาร (Confidentiality)
4. ผู้ประเมินบทความต้องระบุผลงานวิจัยที่สำคัญๆ และสอดคล้องกับบทความที่กำลังประเมินแต่ผู้นิพนธ์ไม่ได้อ้างถึงเข้าไปในการประเมินบทความด้วย เพื่อให้บทความเกิดคุณค่าในเชิงวิชาการเพิ่มขึ้นนอกจากนี้ หากมีส่วนใดของบทความที่มีความเหมือน หรือซ้ำซ้อนกับผลงานชิ้นอื่นๆ ผู้ประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบด้วย
5. ผู้ประเมินบทความต้องไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้นิพนธ์บรรณาธิการ และทีมบริหาร

บทบรรณาธิการ

ศูนย์อาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จัดทำวารสารพุทธอาเซียนศึกษา (Buddhist ASEAN Studies Journal: BASJ) เพื่อเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอาเซียนศึกษา ในมิติของศาสนา การศึกษา สังคม เศรษฐกิจ การเมืองและศิลปวัฒนธรรม ของคณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัยและบุคคลทั่วไป ในประเทศกลุ่มสมาชิกอาเซียน และประเทศที่เกี่ยวข้องกับอาเซียน โดยทำการเผยแพร่ปีละ 2 ฉบับ (ราย 6 เดือน) ได้แก่ ฉบับที่ 1 ระหว่างเดือนมกราคม – เดือนมิถุนายน และฉบับที่ 2 ระหว่างเดือนกรกฎาคม – เดือนธันวาคม

วารสารพุทธอาเซียนศึกษา (Buddhist ASEAN Studies Journal: BASJ) มุ่งเน้นและส่งเสริมให้คณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัย นิสิตนักศึกษาและบุคคลทั่วไปได้เผยแพร่ผลงานวิชาการ งานวิจัยและองค์ความรู้ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศชาติ กองบรรณาธิการวารสารพุทธอาเซียนศึกษา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการจุดประกายความคิดและเปิดโลกทัศน์ทางวิชาการให้แก่ผู้สนใจทั่วไป หากผู้อ่านมีข้อเสนอแนะหรือติชมประการใด กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความขอบคุณยิ่ง

ดร.ลำพอง กลมกุล

บรรณาธิการ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
การพัฒนามนุษยธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา.....	1
พระครูปลัดสัมพิพัฒนธรรมาจารย์ (นิรันดร์ ศิริรัตน์)	
ทัศนคติเกี่ยวกับชีวิตและความตายของชาวพุทธอินเดีย :	
กรณีศึกษาชาวพุทธสายวัชรยานในเมืองดาร์จีริง	18
พระมหาประสิทธิ์ ญาณุปทีโป (แก้วศรี)	
โลกทัศน์การพัฒนาของผู้นำท้องถิ่น และเศรษฐกิจหมู่บ้าน	
ภายใต้สังคมโลกาภิวัตน์: กรณีศึกษาบ้านม่วงหวาน-โคกเจริญ	
ตำบลจันดุม อำเภอปลับพลายชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ประเทศไทย.....	27
วาสนา แก้วหล้า	
วิลาศ โภธิสาร	
กระบวนการพุทธจิตวิทยาของพระสงฆ์จิตอาสาเพื่อการพัฒนาสังคม.....	49
จรรยาศรี กล้ากลาย	
วิธีการสอนประวัติศาสตร์ และอาเซียนศึกษาผ่านการจัดกิจกรรม	
การเรียนรู้ของห้องสมุดโรงเรียนวัดแสงสรรค์ จังหวัดปทุมธานี.....	70
ปิยะดา แพรดำ	
บทความพิเศษ	
ร่วมงานวิสาขบูชาโลกที่ประเทศเวียดนามได้อะไรมากกว่าที่คิด :	
มุมมองการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีพุทธด้วย MICE Model.....	87
วาสนา แก้วหล้า	

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทวิจารณ์หนังสือ	
แทนคุณศาสนา.....	111
ธีรพัฒน์ เกตุอยู่	
ภาคผนวก.....	119

การพัฒนามนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนา The Human Development According to Buddhism

พระครูปลัดสัมพิพัฒนธรรมาจารย์ (นิรันดร์ ศิริรัตน์)*

Phrakrupaladsampipatthanadhammajan (Niran Sirirat)

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นบทความที่นำเสนอเกี่ยวกับการการพัฒนาคนตามหลักพระพุทธศาสนา ซึ่งมุ่งเน้นการใช้การเจริญสติเพื่อพัฒนาชีวิตมนุษย์ให้ดำเนินชีวิตประจำวันอย่างมีคุณภาพชีวิตที่มีคุณค่า สามารถเป็นที่พึ่งของตนเองทั้งด้านร่างกาย จิตใจและสติปัญญา ดำเนินชีวิตไปได้โดยมีความสัมพันธ์กับเพื่อนมนุษย์และสิ่งแวดล้อม มีชีวิตตามวิถีแห่งธรรมชาติอย่างรู้คุณค่า เพราะตราบใดที่ชีวิตยังมีเวลาเหลืออยู่ มนุษย์ก็มีโอกาสใช้ชีวิตที่พัฒนาแล้วสร้างความหมายและคุณค่าที่แท้จริงให้เกิดขึ้นได้ผ่านการกระทำของตนเอง ซึ่งในทางพระพุทธศาสนาสอนว่า มนุษย์ทุกคนมีศักยภาพในการพัฒนาตัวเองให้ชีวิตมีคุณค่า สามารถที่จะฝึกฝนอบรมตนให้เจริญงอกงามได้ทั้งทางกาย ศีล จิต และปัญญา สูงขึ้นไปตามลำดับ จนกระทั่งบรรลุถึงความสิ้นทุกข์ อันเป็นจุดหมายสูงสุดแห่งชีวิต

คำสำคัญ : การพัฒนาคน สติ ภาวนา

Abstract

This article is about human development on the Buddhism which focus using mindfulness to human life development for create happiness and value of human life whom can rely on physical, mind and intellectual

* นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิปัสสนาภาวนา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Email: nnirun98@gmail.com

themselves and there are value life by relationship to another and environment on the naturally, Because of they can used own life whom was developed with meaningful life. In Buddhism teach, all human can develop life to growing on physical, moral, emotional and intellectual until enlighten.

Keywords: Human Development, Mindfulness, Development

1. บทนำ

การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ เป็นยุทธศาสตร์ที่ 3 ในส่วนที่ 4 ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 คือการเสริมสร้างและพัฒนา ศักยภาพทุนมนุษย์ ซึ่งมีแนวทางการพัฒนา โดยปรับเปลี่ยนค่านิยมคนไทยให้มีคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย จิตสาธารณะ และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ และการวางรากฐานการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยสำคัญในการนำพาประเทศไปสู่การเป็นประเทศพัฒนาแล้วซึ่งเป็นเป้าหมายในอีก 20 ปีข้างหน้า โดยคนไทยในอนาคตต้องเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญาสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต มีทักษะในศตวรรษที่ 21 ผู้การเป็นคนไทยที่มีทักษะสูง เป็นนวัตกรรมนักคิดและผู้ประกอบการบนฐานของการรู้คุณค่าความเป็นไทยมีคุณธรรมจริยธรรม มีวินัย ความรับผิดชอบต่อสังคม และมีสุขภาวะที่ดี (อธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2560 - 2579, 85)

การพัฒนามนุษย์ คือ การพัฒนาศักยภาพของตนเอง เป็นความต้องการขั้นสูงสุดของมนุษย์ (สุรางค์ ไคว้ ตะกูล, 2544, 116) ซึ่งมนุษย์ทุกคนสามารถที่จะพัฒนาความต้องการขั้นนี้จนสามารถรู้แจ้งตนได้ ทำให้มนุษย์เกิดการเรียนรู้ และทำงานที่สร้างสรรค์ในสิ่งต่างๆ ตามความสนใจแต่ละบุคคล หรือมีความถนัดในด้านนั้นๆ เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้สูงขึ้น มนุษย์จะประสบผลสำเร็จขั้นนี้ได้ จะต้องใช้ความสามารถอย่างเต็มที่ในศักยภาพของเขา และพร้อมที่จะปรับปรุงตนเอง บุคคลนั้นต้องมีความเข้าใจตนเองอย่างแท้จริง ซึ่งเป็นความต้องการอย่างหนึ่งของบุคคล ที่จะบรรลุถึงจุดสูงสุดของศักยภาพ

การเจริญสติในทางพุทธศาสนาจึงมุ่งเน้นให้มนุษย์ได้ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา ศักยภาพแห่งความเป็นมนุษย์ เพื่อสร้างสรรค์สติและปัญญา ให้เป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสมอันจะนำไปสู่การรู้แจ้งตนเอง ทำให้หมดปัญหาหรือดับทุกข์ในทุกระดับเป้าหมาย

และเพื่อความเป็นอิสรภาพจากความทุกข์หรือปัญหาที่ทั้งปวง (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์, 2561, 123) พระพุทธศาสนามีความเชื่อมั่นในศักยภาพและความสามารถของมนุษย์ว่าเป็นสัตว์ที่มีจิตใจสูงและมีคุณสมบัติที่สามารถพัฒนาหรือฝึกฝนได้ โดยไม่ต้องอ่อนน้อมและสยบยอมต่ออำนาจของเทพเจ้า โดยชี้ให้เห็นว่ามนุษย์เป็นผู้มีความสามารถในการกำหนดเป้าหมายและทิศทางในการดำเนินชีวิตด้วยตนเอง พร้อมทั้งการเลือกทางดำเนินชีวิตด้วยตนเอง (หลักการพระพุทธศาสนา : มิติวิเคราะห์บทความโดย บุญเพียร แก้ววงค์น้อย) สอดคล้องกับหลักแนวคิดทฤษฎีของมาสโลว์ นักจิตวิทยา ที่กล่าวว่า เมื่อบุคคลรู้แจ้งตนเองแล้ว ย่อมจะยอมรับความเป็นจริงอย่างเต็มที่ (Efficient perception of reality) ย่อมมีเหตุผล ยอมรับผู้อื่นและธรรมชาติได้อย่างสบายใจ (comfortable acceptance of self, others, nature) รู้จักคิดวิเคราะห์ เองงานเป็นศูนย์กลาง (Task centering) รู้เท่าทันต่อความเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมต่างๆ และเห็นคุณค่าของสิ่งต่างๆ รอบตัว (Continued freshness of appreciation) ที่สำคัญเมื่อรู้แจ้งตนเองแล้วย่อมมีพฤติกรรมมีความสุขได้ แม้ยามอยู่คนเดียว (Comfort with solitude) (พระมหาเถื่อน กิตติโสภโณ, 2559, 369)

2. ความหมายการพัฒนา

คำว่า “พัฒนา” หมายถึง ความเจริญ, ทำให้เจริญ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2531, 588) มาจากคำว่า “วัฒน” หมายถึง ความเจริญ, ความงอกงาม (ราชบัณฑิตยสถาน, 2531, 746) หมายถึง การเจริญ การเติบโต เช่น ต้นไม้งอก เป็นการเติบโตที่ไม่มีการควบคุม อาจยังยืนหรือไม่ยังยืนก็ได้ ซึ่งในนี้มีลักษณะความหมายใน 2 ด้าน ดังนี้

2.1 ด้านการพัฒนาตน

การพัฒนาตน ตรงกับภาษาอังกฤษว่า self-development แต่ยังมีคำที่มีความหมายใกล้เคียงกับคำว่าพัฒนาตน และมักใช้แทนกันบ่อยๆ ได้แก่ การปรับปรุงตน (self-improvement) การบริหารตน (self-management) และการปรับตน (self-modification) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงตัวเองให้เหมาะสมเพื่อสนองความต้องการและเป้าหมายของตนเอง หรือเพื่อให้สอดคล้องกับสิ่งที่สังคมคาดหวัง ซึ่งมี 2 ความหมาย ได้แก่

ความหมายที่ 1 การพัฒนาตน คือ การที่บุคคลพยายามที่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตนด้วยตนเองให้ดีขึ้นกว่าเดิม เหมาะสมกว่าเดิม ทำให้สามารถดำเนินกิจกรรม แสดงพฤติกรรม เพื่อสนองความต้องการ แรงจูงใจ หรือเป้าหมายที่ตนตั้งไว้

ความหมายที่ 2 การพัฒนาตน คือ การพัฒนาศักยภาพของตนด้วยตนเองให้ดีขึ้น ทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม เพื่อให้ตนเป็นสมาชิกที่มีประสิทธิภาพของสังคม เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น ตลอดจนเพื่อการดำรงชีวิตอย่างสันติสุขของตน

ในทางพระพุทธศาสนานั้น คำว่าพัฒนา ในที่นี้คือ การพัฒนาคน ตามศัพท์ทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า ภาวนา ได้แก่ กายภาวนา สีลภาวนา จิตภาวนา และปัญญาภาวนา (ที.ปา. 11/228/200, อง.ปญจก. 22/79/104.) หมายถึง การพัฒนามนุษย์ทางด้านร่างกายหรือจิต มุ่งให้มนุษย์เรียนรู้ความจริงที่เกี่ยวข้องกับตนเอง สิ่งใดดี เป็นประโยชน์ ให้คุณทั้งแก่ตนและผู้อื่น สิ่งนั้นก็ควรอบรมให้มีขึ้นอยู่เสมอ ที่เรียกว่า ภาวนา อันเป็นคุณบทของบุคคล ด้วยการทำให้เป็น ให้มีขึ้น การฝึกอบรม การพัฒนา มี 4 ประการ ได้แก่ 1. กายภาวนา การเจริญกาย พัฒนากาย การฝึกอบรมกาย 2. สีลภาวนา การเจริญศีล พัฒนาความประพฤติ การฝึกอบรมศีล 3. จิตตภาวนา การเจริญจิต พัฒนาจิต การฝึกอบรมจิตใจ 4. ปัญญาภาวนา การเจริญปัญญา พัฒนาปัญญา การฝึกอบรมปัญญา (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2538, 81-82) ในการพัฒนาชีวิตเพื่อความสงบสุขในปัจจุบันหรืออนาคตก็ตาม เราจะต้องพัฒนาคนให้มีคุณภาพชีวิตจะมีคุณภาพได้ก็ต้องมีคุณธรรม ดังนั้น คุณธรรมย่อมจะมีขึ้นได้ด้วยการฝึกฝนอบรมนี้ เรียกว่าหลักภาวนา 4 (พระราชนิพนธ์ วิสารโท (ไชยเจริญ) 2546, 74) มีรายละเอียดดังนี้

1. กายภาวนา คือ การทำกายให้เจริญ มีความสัมพันธ์ที่เกี่ยวเนื่องกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ หมายถึง การพัฒนากายให้มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ และยังรวมถึงการพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมภายนอกอย่างถูกต้องดีงาม ในทางที่เป็นคุณประโยชน์ ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญมาก เพราะไม่เพียงหมายถึงสิ่งแวดล้อมทางสังคม แต่ยังหมายถึงสิ่งอื่นๆ ที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อชีวิตมนุษย์ เช่น รู้จักการบริโภคปัจจัย 4 อันได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย การใช้การบริโภคยา และรู้จักใช้อินทรีย์ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2540, 9) ในการเสพหรือใช้สอยวัสดุอุปกรณ์ในทางที่เป็นการส่งเสริมคุณภาพชีวิต การมีความสัมพันธ์กับปัจจัย 4 อย่าง

ถูกต้องนั้นหมายถึงการจัดสรรให้มีปัจจัย 4 เพียงพอที่จะเลี้ยงชีวิตให้ดำรงอยู่ได้อย่างดี และใช้ปัจจัย 4 นั้นตามคุณค่าแท้ เช่น รับประทานอาหารที่มีคุณประโยชน์ต่อร่างกาย เพื่อเสริมสร้างร่างกายให้มีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง ไม่ใช่รับประทานอาหารตามคุณค่าเทียม คือ รับประทานอาหารเพื่อความเอร็ดอร่อยโดยไม่คำนึงถึงโทษที่จะตามมา นอกจากปัจจัย 4 แล้ว ในการใช้เทคโนโลยีต่างๆ ก็ต้องพิจารณาถึงความถูกต้องเหมาะสม ไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ตนเองและผู้อื่น รวมถึงการพัฒนาความสัมพันธ์กับธรรมชาติให้เป็นไปในทางเกื้อกูลกันมากกว่าจะเป็นการทำลาย เพื่อประโยชน์ของมนุษย์เพียงฝ่ายเดียว เพราะในที่สุดโทษที่เกิดจากการทำลายสิ่งต่างๆ ย่อมจะย้อนกลับมาทำความเสียหายให้แก่มนุษย์เองด้วย สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นเรื่องของการพัฒนากาย

2. ศิลภาวนา พัฒนาศีล เจริญศีล คือมีพฤติกรรมทางสังคมที่พัฒนาแล้ว ไม่เบียดเบียนก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น แก่สังคม และประพฤตีสั่งที่เป็นประโยชน์ เกื้อกูลต่อสังคม มีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพสุจริต เป็นการฝึกตนให้อยู่ในสังคมด้วยดี และเป็นประโยชน์ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2540, 10) ระดับต้นคือ ความมีระเบียบวินัยในการเป็นอยู่ ในการดำเนินชีวิต โดยไม่ให้มีการเบียดเบียนกัน ศีล 5 ซึ่งเป็นศีลขั้นพื้นฐาน จะเห็นได้ว่ามุ่งที่การไม่เบียดเบียนกัน กล่าวคือ ไม่เบียดเบียนต่อกันในทางชีวิตร่างกาย ในทางทรัพย์สิน ในทางคู่ครอง ในทางใช้วาจา ตลอดจนไม่เบียดเบียนสติสัมปชัญญะของตนเอง เมื่อไม่เบียดเบียนกันแล้ว ก็ขยายออกไปถึงความสุจริต

การอบรมกายวาจาให้อยู่ในศีล คือความประพฤติที่ดีงาม มีมารยาทงดงาม และน่าเคารพนับถือ เป็นที่ไว้วางใจโดยมีคุณธรรมเป็นเครื่องอยู่ ซึ่งได้แก่เบญจศีล เป็นคุณธรรมพื้นฐานสำหรับมนุษย์ ซึ่งอาจเรียกคุณธรรมนี้ว่า มนุษยธรรม อีกทั้งยังทำให้สังคมมนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขด้วย ได้แก่

- 1) งดเว้นจากการฆ่าสัตว์ แต่ควรมีเมตตา กรุณาต่อสรรพสัตว์ทั้งปวง
- 2) งดเว้นจากการลักทรัพย์ หรือแสวงหาทรัพย์ในทางมิชอบ แต่ควรประกอบสัมมาอาชีพที่สุจริตถูกต้องตามทำนองคลองธรรม
- 3) งดเว้นจากการประพฤติดิฉันในกาม แต่ควรมีความสันโดษพอใจเฉพาะในคู่ครองของตน

4) งดเว้นจากการพูดเท็จ แต่ควรพูดแต่ความจริง

5) งดเว้นจากการเสพของมีนเมาอันเป็นเหตุให้ขาดสติ-สัมปชัญญะ ดำเนินชีวิตด้วยความประมาท แต่ควรเจริญสติ - สัมปชัญญะให้บริบูรณ์ (ส.สพ. 18/483/280)

3. จิตภาวนา พัฒนาจิต ในการพัฒนาจิตตามหลักพระพุทธศาสนานั้น เป็นการฝึกอบรมให้จิตมีคุณสมบัติครบ 3 ด้าน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2538, 86) คือ

1) คุณภาพจิต คือมีคุณธรรมต่างๆ เสริมสร้างจิตใจให้ดีงาม เป็นจิตใจที่สูง ประณีต มีเมตตา มีความเป็นมิตร प्रารณาประโยชน์สุขแก่ผู้อื่น มีความกรุณา คืออยากช่วยให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ มีจาคะคือมีใจเผื่อแผ่โอบอ้อมอารี มีคารวะ คือเห็นความสำคัญของผู้อื่น มีมัทวะคือความอ่อนโยน กตัญญูคือรู้คุณค่าแห่งการกระทำของผู้อื่น

2) สมรรถภาพจิต หรือความสามารถของจิต เช่น ความมีสติดี มีวิริยะ คือความเพียรในการทำงาน มีขันติ คือความอดทน มีสมาธิแน่วแน่ มีสังขะจริงจัง มีอธิษฐาน คือความเด็ดเดี่ยวต่อความมุ่งหมาย มีความหนักแน่นมั่นคงเข้มแข็งของจิตใจ ที่จะทำงานให้ได้ผลสมบูรณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานทางปัญญา คือการคิดพิจารณาให้สิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริงอย่างแจ่มชัด

3) สุขภาพจิต คือ มีจิตที่มีสุขภาพดี เป็นสุข สดชื่นร่าเริงเบิกบาน ปลอดโปร่ง มีปีติ ความอึดเอิบใจ มีความผ่อนคลายไม่ขุ่นมัว ไม่หม่นหมองหดหู่ เป็นต้น ลักษณะต่างๆ ของจิตใจที่มีความสุขนี้ เป็นสิ่งสำคัญมากในพระพุทธศาสนา การขาดสุขภาพจิตเป็นปัญหาสำคัญของสังคมในยุคปัจจุบัน จึงจะต่อนเน้นเรื่องสุขภาพจิตให้มากด้วย

4. ปัญญาภาวนา การพัฒนาปัญญา คือ การทำปัญญาให้เจริญองงาม ในเบื้องต้นจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาปัญญาให้มีการรับรู้ เรียนรู้อย่างถูกต้องของสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2538, 70) คือ เข้าใจสิ่งนั้นทั้งหลายตามสภาวะหรือตามที่มันเป็น ไม่เอนเอียงด้วยอคติหรือฉันทาคติ ที่จะทำให้การรับรู้ผิดพลาดคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ขึ้นต่อไปคือ วินิจฉัยด้วยการใช้ปัญญาบริสุทธิ์ ไม่ใช่ด้วยกิเลส เป็นปัญญาที่รู้จักเข้าใจโลกและชีวิตตามความเป็นจริง เข้าใจความเจริญและความเสื่อมของโลกและชีวิตตามความเป็นจริงและตามเหตุปัจจัย รู้จัก

ทางแก้ไขปัญหาและสร้างสรรค์ความสำเร็จให้ตนพัฒนายิ่งขึ้นไป รู้เท่าทันโลกและชีวิตทำให้เป็นอิสระหลุดพ้นจากความทุกข์โดยสมบูรณ์ พัฒนาไปจนถึงขั้นนิมิต คือหลุดพ้นเป็นอิสระที่แท้จริง จิตใจไม่ถูกยึดมั่นในสิ่งทั้งหลาย ไม่ถูกครอบงำ(พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2561, 123)

2.2 ด้านการพัฒนาสังคม

การพัฒนาสังคม (Moral development) หมายถึง การฝึกอบรมด้านพฤติกรรม การพัฒนาด้านกายและวาจาให้มีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับเพื่อนมนุษย์ในสังคมให้ตั้งอยู่ในระเบียบวินัย (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2557, 128) ไม่เบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อนเสียหาย อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดี เกื้อกูลแก่กัน ประกอบด้วย

1) ปฏิสัมพันธ์ หลักในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นทางสังคมให้ได้ด้วยดีนั้น ต้องไม่เบียดเบียนก่อความเดือดร้อนต่อผู้อื่น รู้จักสงเคราะห์ เกื้อหนุน เอาใจใส่ ทำให้เกิดมิตรและความสามัคคี รู้จักการสื่อสารเพื่อชักจูงและชักนำในการพัฒนาสิ่งที่เป็นประโยชน์เกื้อกูลต่อผู้อื่นและสังคม (ชูฤทธิ์ เตังไตรสรณ์, 2554, 73) และสร้างสรรค์ยิ่งขึ้นไป

2) อาชีพ คือศิลปะที่เป็นการหาเลี้ยงชีพโดยชอบธรรม สุจริต เป็นการทำงานที่ถูกต้องอาชีพสุจริต คืออาชีพที่ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ก่อความเดือดร้อนแก่เพื่อนมนุษย์หรือแก่สังคม เป็นกิจกรรมในทางสร้างสรรค์ ช่วยแก้ปัญหาของชีวิตและสังคม

3) วินัย เป็นการจัดสรรโอกาส ทำให้การทำงานดำเนินไปได้อย่างความสะดวก เช่น วินัยของสงฆ์มีขึ้นเพื่อให้การดำเนินชีวิตของสงฆ์สะดวกแก่การพัฒนาตน ให้บรรลุถึงวิมุตติหลุดพ้น มีอิสระของพระนิพพาน ทำให้สงฆ์มีชีวิตที่เป็นอิสระ(ชูฤทธิ์ เตังไตรสรณ์, 2554, 73) สามารถทำประโยชน์ให้แก่มหาชนได้เต็มที่ วินัยที่เป็นพื้นฐานสำหรับมนุษย์ คือ การรักษาอาการกัณฐกให้เรียบร้อย (พระเทพเวที (ประยูร ปยุตฺโต), 2555, 76) รู้จักใช้วินัยในการดำเนินชีวิต ด้านการจัดวัตถุประสงค์ของ จัดแบ่งเวลา จัดสภาพแวดล้อมและจัดระเบียบในการอยู่ร่วมกัน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2549, 127) ศิลปะเป็นพื้นฐานสำคัญอย่างหนึ่งต่อกระบวนการพัฒนาจิตใจ และเมื่อใดที่มีการพัฒนาศิลปะขึ้นมาอย่างสมบูรณ์ ก็จะมีเรียกว่าภาวิตศิลป์ มีศิลปะที่พัฒนาแล้วคือมีพฤติกรรมทางสังคมที่พัฒนาแล้ว ไม่เบียดเบียนก่อ

ความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น ดำรงตนอยู่ในวินัยและอาชีพที่สุจริต มีความสัมพันธ์ทางสังคมในลักษณะที่เกื้อกูล สร้างสรรค์ และส่งเสริมสันติสุข (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2538, 33-34)

3. ความสำคัญของการพัฒนาตน

3.1 ความสำคัญต่อตนเอง จำแนกได้ดังนี้

1. เป็นการเตรียมตนให้พร้อมในด้านต่างๆ เพื่อรับกับสถานการณ์ทั้งหลาย ได้ด้วยความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง
2. เป็นการปรับปรุงสิ่งที่บกพร่อง และพัฒนาพฤติกรรมให้เหมาะสม ขจัดคุณลักษณะที่ไม่ต้องการออกจากตัวเอง และเสริมสร้างคุณลักษณะที่สังคมต้องการ
3. เป็นการวางแนวทางให้ตนเองสามารถพัฒนาไปสู่เป้าหมายในชีวิตได้อย่างมั่นใจ
4. ส่งเสริมความรู้สึกในคุณค่าแห่งตนสูงให้ขึ้น มีความเข้าใจตนเอง สามารถทำหน้าที่ตามบทบาทของตนได้เต็มศักยภาพ

3.2 ความสำคัญต่อบุคคลอื่น

เนื่องจากบุคคลย่อมต้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน การพัฒนาในบุคคลหนึ่งย่อมส่งผลต่อบุคคลอื่นด้วย การปรับปรุงและพัฒนาตนเองจึงเป็นการเตรียมตนให้เป็นสิ่งแวดล้อมที่ดีของผู้อื่นทั้งบุคคลในครอบครัวและเพื่อนในที่ทำงาน สามารถเป็นตัวอย่างหรือเป็นที่อ้างอิงให้เกิดการพัฒนาในคนอื่นๆ ต่อไป ทั้งเป็นประโยชน์ร่วมกันทั้งชีวิตส่วนตัวและการทำงานและการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในชุมชน ที่จะส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

3.3 ความสำคัญต่อสังคมโดยรวม

ภาระกิจที่แต่ละหน่วยงานในสังคมต้องรับผิดชอบ ล้วนต้องอาศัยทรัพยากรบุคคลเป็นผู้ปฏิบัติงาน การที่ผู้ปฏิบัติงานแต่ละคนได้พัฒนาและปรับปรุงตนเองให้ทันต่อพัฒนาการของรูปแบบการทำงานหรือเทคโนโลยี การพัฒนาเทคนิควิธี หรือวิธีคิดและทักษะใหม่ๆ ที่จำเป็นต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานและคุณภาพของผลผลิต ทำให้

หน่วยงานนั้นสามารถแข่งขันในเชิงคุณภาพและประสิทธิภาพกับสังคมอื่นได้สูงขึ้น ส่งผลให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศโดยรวมได้

ความเชื่อว่ามีศรัทธามีศักยภาพในการพัฒนาตนเอง อันเป็นคุณลักษณะสำคัญของพุทธปรัชญาเถรวาทคือมุ่งให้มนุษย์พัฒนาศักยภาพตนเองทั้งในด้านจิตใจและพฤติกรรม เห็นได้จากการปฏิเสธแนวคิดเทวนิยมที่สอนให้มนุษย์ยอมรับความมีอยู่ของพระเจ้าผู้สร้างโลก แล้วบวงสรวงสังเวชบูชาพระเจ้าเพื่อจะได้รับความสุขสมปรารถนา โดยให้ความสำคัญกับจิตนิยมมากกว่าสสารนิยม พุทธปรัชญาเถรวาทถือว่าการยกย่องหรือให้คุณค่าของวัตถุมากกว่ามนุษย์ เป็นการทำลายคุณค่าของความเป็นมนุษย์ให้หมดไป เหมือนกับว่ามนุษย์ยอมเป็นทาสของวัตถุ (พระมหาประสิทธิ์ สิริปัญญา โภ (ฤทธิมหันต์), 2536, 42) เมื่อเป็นเช่นนี้ก็เท่ากับว่าไม่ตระหนักถึงคุณค่าของตนเองในฐานะของความเป็นมนุษย์ ส่งผลให้เกิดความบกพร่องในทางคุณธรรมจริยธรรม ข้อสังเกตอย่างหนึ่งก็คือ ทั้งแนวคิดเทวนิยมและสสารนิยมยังคงปรากฏอยู่ในสังคม ค่านิยมในลักษณะเช่นนี้เป็นที่แพร่หลายและรุนแรงมากขึ้นในปัจจุบัน แต่ถ้าเรามองโลก (ของมนุษย์) ในแง่ดี สัตว์โลกประเภทหนึ่งที่สมมติเรียกกันว่าคนหรือมนุษย์นั้น ล้วนแต่มีคุณลักษณะตามที่นักปราชญ์ได้นิยามกันไว้ แต่จะเป็นมนุษย์ที่มีการดำเนินชีวิตอย่างประเสริฐหรือดำเนินชีวิตอย่างบกพร่องเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับคุณธรรมที่แต่ละบุคคลพึงรักษาและอบรมให้มากขึ้นด้วยตนเอง เพราะสิ่งนี้จะเครื่องจำแนกมนุษย์ตามคุณลักษณะที่ปรากฏ (แม่ชีชุลีพร ปาละกวงศ์ ณ อยุธยา, 2549)

จากข้อความดังกล่าวข้างต้น มนุษย์จึงต้องมีการพัฒนาตนให้เข้าถึงความจริงแท้ของธรรมชาติ จะทำให้ดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขเพราะเข้าใจถึงจิตใจและพฤติกรรมของตนเองอย่างแท้จริง ดังที่มาสโลว์ได้ยกตัวอย่างบุคคลที่เป็นผู้เข้าใจตนเองอย่างแท้จริง ได้แก่ อัลเบิร์ต ไอน์สไตน์ (Albert Einstein) และอับราฮัม ลินคอล์น (Abraham Lincoln) ซึ่งบุคคลเหล่านี้มักจะเป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จสูงสุดในสายอาชีพของตน (กุลวีร์ ประภาพรพิพัฒน์, 2543, 48.)

4.วิธีการพัฒนาดนตามหลักพระพุทธศาสนา

การพัฒนาตนในทางพระพุทธศาสนานั้นได้กล่าวถึงการเจริญสติตามหลักสติปัฏฐานภาวนา เพื่อพัฒนาตนในด้านต่างๆ ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในทมิณิกาย มหาบรรค ว่า

ภิกษุทั้งหลาย ! ทางนี้เป็นทางเดียว เพื่อความบริสุทธิ์ของเหล่าสัตว์ทั้งหลาย เพื่อล่วงโสกะปริเทวะ เพื่อดับทุกข์และโทมนัส เพื่อบรรลุนิพพาน เพื่อทำให้แจ้งนิพพาน ทางนี้ คือสติปัฏฐาน 4 (ที.ม. (ไทย) 10/373/301.)

ในมหาสติปัฏฐานสูตรพระพุทธองค์ตรัสแก่ภิกษุทั้งหลายคือ การตั้งสติ 4 อย่าง ได้แก่

1. การตั้งสติพิจารณากายได้แก่ องค์ประกอบของร่างกาย อิริยาบถการเคลื่อนไหว
2. การตั้งสติพิจารณาเวทนา ได้แก่ ความรู้สึกขณะกระทบอารมณ์
3. การตั้งสติพิจารณาจิต ได้แก่ ผู้รู้อารมณ์และความเป็นไปของจิตที่รู้อารมณ์
4. การตั้งสติพิจารณาธรรม ได้แก่ สภาวะธรรมต่าง ๆ ของกาย เวทนา จิต ในส่วนย่อย

เทียบกับสภาวะธรรม ได้แก่ กาย เวทนา และจิตในส่วนใหญ่

การตั้งสติบนลักษณะพื้นฐาน 4 อย่างนี้ จัดเป็นเหตุให้ได้บรรลุผลอย่างใดอย่างหนึ่ง คือ บรรลุอรหัตตผลในปัจจุบัน ถ้ายังมีเชื่อเหลือก็จะได้บรรลุความเป็นพระอนาคามี (ผู้ไม่กลับมาเกิดในโลกนี้อีก) ภายใน 7 ปี หรือลดลงมาโดยลำดับถึงภายใน 7 วัน” (ที.ม. (ไทย) 10/404/338-340) มีวิธีการดังนี้ คือ

วิธีปฏิบัติในการเคลื่อนไหวร่างกาย คือ ผู้ฝึกปฏิบัติจะต้องเคลื่อนไหวช้าๆ เพื่อให้เห็นอาการต่างๆ เมื่อเห็นอาการต่างๆ จิตของตนจักเกิดสติขึ้นเพราะสติจะเกิดขึ้นได้จากการจดจำสภาวะอาการต่างๆ ตามความเป็นจริง ดังพระบาลีในคัมภีร์พระอภิธรรมมัตถสังคหะ ปริจเฉทที่ 2 หน้า 30 กล่าวถึงเหตุใกล้ที่ทำให้เกิดสติว่า “**ถีสถณญาปทภูฐานา**” สติมีการจดจำอาการต่างๆ เป็นเหตุใกล้ให้เกิด

เมื่อสติเกิดขึ้น สติจะทำให้เกิดสมาธิ และสมาธิทำให้เกิดปัญญา ปัญญาที่มีสมาธิเป็นฐานนั้นจะมีพลังมากมีอนิสสงส์มาก พระพุทธเจ้าตรัสรู้เพราะปัญญา แต่กว่าจะตรัสรู้ได้ พระพุทธเจ้าต้องเจริญสติบำเพ็ญสมาธิ เพราะฉะนั้นฝึกสติให้อยู่กับปัจจุบันอย่าใจลอย ใจต้องอยู่กับเรื่องเฉพาะหน้าที่ต้องทำ ท่านจะมีสมาธิ แล้วสมาธินั้นทำให้เกิดปัญญา

ปัญญาที่นำมาใช้ในชีวิตประจำวัน เรียกว่าสัมปชัญญะ คือปัญญาเฉพาะเรื่องนั่นเอง ปัญญา คือความรู้รอบรู้ ส่วนสัมปชัญญะ ก็คือความรู้ชัดรู้จริงที่นำมาแก้ปัญหาเฉพาะหน้าขณะนั้นได้ ตัวอย่างในการแก้ปัญหาก็เช่น ตีกล่มที่ร้อยัลพลาซ่าโคราช ทุกคนในอาคาร ตกอกตกใจ บางคนซื้อคิงพลาซ่า แต่มีคนเดียวที่รอดมาได้ เขากำลังกวาดพื้นอยู่ พอเสียงลั่นครืน แกกระโดดวิ่งไปหาเสาใหญ่ ไปหลบที่เสาเพราะคานมันจะหล่น พอคานหล่นมาก็คร่อมแก้ว แกอยู่พิงเสาไม่ได้วิ่งไปไหน มีสติเพราะฝึกไว้ แต่บางคน ฝึกแล้วยังตกใจทำอะไรไม่ถูก สติไม่มาปัญญาก็ไม่เกิด

สติกับสัมปชัญญะต้องมาด้วยกัน สติคือความรู้ทัน สัมปชัญญะคือความรู้เท่า ความรู้เท่าหมายถึงรู้เท่าถึงการณ์ เห็นเหตุแล้วคาดว่าผลลัพธ์อะไรจะตามมา มองภาพกว้าง มองหน้ามองหลัง รู้เท่าเอาไว้ป้องกัน รู้ทันเอาไว้แก้ไข พอเกิดปัญญาเฉพาะหน้าขึ้นมาไม่ว่าจะเรื่องอะไร ก็ตาม สติจะช่วยทำให้ท่านระดมปัญญามาแก้ปัญหาก็เช่น ขับรถบนท้องถนน ถ้าเกิดยางแตกจะทำอย่างไร บางคนตกใจเสียสติเหยียบเบรครถเลยพลิกคว่ำ บางคนขับรถบนท้องถนนรถบรรทุกสิบล้อพุ่งสวนเข้าใส่ท่านจะทำอย่างไร ถ้ากุดแต่รถ เขายังไม่หลบ บางคนบอกว่ารถบรรทุกทุกแล่นในเลนเราต้องวัดใจกันหน่อย ใครดีใครอยู่ สติเป็นเครื่องกำหนดรู้ว่าเรากำลังทำอะไร บางคนไม่รู้ตัวด้วยซ้ำ พอโกรธขึ้นมาแทบจะฆ่ากันตาย พอรู้ตัวก็ว่านี่เราถือมีดทำไม เราบ้าอะไรขึ้นมา สติจะเป็นตัวตรวจ ตรวจสอบความเป็นไปของเรา สัมปชัญญะจะเป็นตัวตัดสินหรือกลั่นกรองว่าอะไรควรไม่ควร เช่น เราโกรธอยากจะไปด่าเขา ถ้าเราไม่มีสติเราก็ไปด่าเขา สติจะเตือนให้เรารู้ตัวว่ากำลังจะด่า สัมปชัญญะจะเป็นตัวเซนเซอร์ที่พิจารณาว่าควรด่าหรือไม่ควร เป็นต้น

วิธีปฏิบัติในการรับรู้อารมณ์ คือ ต้องพยายามมีสติระลึกอารมณ์ต่างๆ ที่เข้ามาทางอายตนะตามความเป็นจริง ไม่ปล่อยใจลอยไปกับอายตนะภายนอก หรือไม่จมลงกับอายตนะภายใน และไม่ติดอยู่ในท่ามกลาง (รู้แล้วก็ปล่อยไป) เช่น เมื่อเห็นรูป ให้มีสติรู้ว่าเห็นเพียงเท่านั้น เมื่อได้ยินเสียง ให้มีสติรู้ว่า ได้ยินเพียงเท่านั้น เมื่อได้กลิ่น ให้มีสติรู้ว่า กลิ่นเพียงเท่านั้น เมื่อรู้รส ให้มีสติรู้ว่า รสเพียงเท่านั้น เมื่อถูกกระทบสัมผัสต่างๆ ไม่ว่าจะ เย็น ร้อน อ่อน หรือแข็ง ให้มีสติรู้ อากาศที่เข้ากระทบที่ เย็น ร้อน อ่อน แข็ง เพียงเท่านั้น เมื่อมีอารมณ์มาปรากฏกับใจ ให้มีสติรู้ว่า รู้เพียงเท่านั้น ดังนี้

5.ประโยชน์ที่ได้รับ

จากข้อความดังกล่าวข้างต้น ทำให้ทราบได้ว่าสติปัญญานาภาวนาเป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพตนเอง เพื่อแก้ปัญหาชีวิตของมนุษย์ให้พ้นจากความทุกข์และประสบความสำเร็จ ซึ่งเป็นวิธีการเรียนรู้ ฝึกฝน พัฒนาชีวิต 4 ด้าน มีวิธีการดังนี้ คือ

(1) การพัฒนาทางด้านกายภาพ (physical development) ด้วยการมีสติระลึกรู้ที่กาย คือ ลมหายใจ อิริยาบถใหญ่ อิริยาบถย่อย ร่างกายที่เป็นสิ่งปฏิภูล ร่างกายที่เป็นเพียงธาตุ 4 และเป็นเพียงซากศพ ให้มีสติหยั่งเห็นกายภายใน คือ ส่วนย่อยของร่างกาย เช่น ลมหายใจ ท้องที่เคลื่อนไหว เป็นต้น ส่วนกายภายนอก คือ ร่างกายโดยรวมทั้งหมด ด้วยการกำหนดสติระลึกรู้เท่าทันกับอารมณ์ภายนอกที่เข้ามากระทบทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ในระหว่างการปฏิบัติธรรม

กระบวนการเจริญสติเหล่านี้ เป็นกระบวนการฝึกอบรมร่างกายให้รู้จักติดต่อกับสิ่งภายนอกด้วยดี และปฏิบัติต่อสิ่งภายนอกเหล่านั้นในทางที่เป็นคุณ มิให้เกิดโทษ ให้กุศลธรรมเจริญงอกงาม คือสติปัญญา และกำจัดให้อกุศลธรรมเสื่อมสูญไป คือความโลภ ความโกรธและความหลง

จุดมุ่งหมายของการพัฒนาในข้อนี้ คือ การทำให้บุคคลรู้จักวิธีการเกี่ยวข้องกับอารมณ์ภายนอกทั้ง 5 อย่างมีสติระลึกรู้เท่าทันตามความเป็นจริง อย่างถูกต้องเหมาะสม และเป็นคุณประโยชน์ต่อการพัฒนาชีวิตให้เจริญก้าวหน้าสูงขึ้น

(2) การพัฒนาทางด้านศีลธรรม (moral development) ด้วยการยืน การเดิน การนั่ง การนอน ฯลฯ อย่างมีสติ เคลื่อนไหวช้าๆ และทำอย่างต่อเนื่อง

เป็นกระบวนการฝึกอบรมบุคคลให้มีศีล คือ ความเป็นปกติของร่างกาย ให้ตั้งอยู่ในระเบียบวินัย ไม่เบียดเบียนตน หรือก่อความเดือดร้อนเสียหายแก่บุคคลอื่น สามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้เป็นอย่างดี มีความเอื้อเพื่อเกื้อกูลต่อบุคคลอื่น

จุดหมายในข้อนี้ คือ ให้นำมนุษย์ได้ดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเป็นปกติสุข

(3) การพัฒนาทางด้านจิตใจ หรือทางด้านอารมณ์ (spiritual or emotional development) โดยการมีสติระลึกรู้จิตที่มีราคะ โทสะ โมหะ หรือไม่มีราคะ โทสะ โมหะ จิตที่ตั้งมั่นหรือไม่ตั้งมั่น จิตหลุดพ้น(จากอารมณ์)หรือไม่หลุดพ้น จิตมีจิตอื่นยิ่งกว่า จิตได้สมาธิหรือไม่ได้สมาธิ ให้มีสติระลึกรู้เห็นจิตภายในจิต คือลักษณะอาการของจิตนั้น เช่น

ความโลภมีความอยากได้เป็นลักษณะ เห็นจิตภายนอก หมายถึง ความรู้สึกที่จิตรับรู้ อารมณ์นั้นๆ ด้วยการเจริญสติระลึกอารมณ์ที่เกิดขึ้น ทั้งราคะ โทสะ โมหะตามความเป็นจริง จุติหมายในข้อนี้คือเป็นความพยายามที่จะฝึกรวมจิตใจให้เข้มแข็ง ให้มีความมั่นคง และมีความเจริญองกงามด้วยคุณธรรมทั้งหลาย เช่น มีสติ มีปัญญา มีความเมตตา กรุณา มีความขยันหมั่นเพียร มีความอดทน มีสมาธิ มีความสดชื่นเบิกบาน มีความสงบสุข แจ่มใส เป็นต้น การพัฒนาทางด้านจิตใจที่บางที่เรียกว่า การพัฒนาอารมณ์

(4) การพัฒนาทางด้านสติปัญญา (intellectual development) โดยการมีสติ ระลึกถึงที่ธรรมภายนอกที่เข้ามากระทบทางอายตนะคือ ตา หู จมูก กลิ่น กาย และเห็นธรรม ภายใน ที่เป็นลักษณะของความรู้สึกของอารมณ์เหล่านั้น ด้วยการเจริญสติระลึกถึงสภาพ ธรรมทางกาย ทางเวทนา ทางจิต และทางธรรม โดยเฉพาะการมีสติระลึกถึงเห็นธรรม ทั้งหลาย คือ ความพอใจ ความไม่พอใจ ความฟุ้งซ่าน ความรำคาญใจ ความสงสัย เป็นต้น เหล่านี้ ตามความเป็นจริง หมายถึง รู้เห็นสภาพธรรมเหล่านี้ล้วนเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป ไม่แทรกแซงกระบวนการต่างๆ ของธรรมะที่กำลังเกิดขึ้นตามความเป็นจริง

กระบวนการพัฒนาเหล่านี้ เป็นกระบวนการในการฝึกรวมเจริญปัญญา เสริมสร้างความรู้ความคิดความเข้าใจ ให้รู้จักคิด รู้จักพิจารณา รู้จักวินิจฉัย รู้จักแก้ปัญหา และเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง ผู้ที่มีความรู้เท่าทันเห็นแจ้งโลกและชีวิตตามสภาพ ของมัน ปราศจากอคติและแรงจูงใจแอบแฝง เป็นผู้ที่กิเลสครอบงำบัญชาไม่ได้ ทำให้ ปัญญาเจริญพัฒนา จนรู้เข้าใจหยั่งเห็นความจริง เป็นอยู่ด้วยปัญญารู้เท่าทัน เห็นแจ้งโลก และชีวิตตามสภาวะ ลุถึงความบริสุทธิ์หลุดพ้นจากกิเลสสิ้นเชิง สามารถทำจิตใจให้เป็น อิศระ และบริสุทธิ์หลุดพ้นจากกิเลสเศร้าหมอง และทำตนให้หลุดพ้นจากความทุกข์ ทำ ตนให้มีความสุข สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งสามารถทำตนให้ อยู่เหนือปัญหา เหนือความขัดแย้งทั้งปวงได้

บุคคลที่พัฒนาตนเองตามหลักพระพุทธศาสนาคือการเจริญสติปัญญาญาณภาวนา จะส่งผลให้ตนมีความเป็นธรรมชาติ เพราะพฤติกรรมของผู้ที่รู้แจ้งตนเองอย่างแท้จริง จะ แสดงให้เห็นถึงความคล่องตัว และไม่มี การแสวงหา เขาจะแสดงออกถึงชีวิตภายในที่เป็นตัว ของตัวเอง เช่น ความคิด และแรงกระตุ้นต่างๆ ซึ่งบางครั้งอาจเป็นพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่ชื่น ชมหรือประทับใจผู้อื่น หรือบางครั้งอาจดูเหมือนกับว่าขาดความสุภาพ แต่พฤติกรรมต่างๆ

ของเขาก็จะไม่ผิดไปจากขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งเป็นคุณลักษณะพิเศษของมนุษย์ที่สามารถที่จะรับรู้เกี่ยวกับตนเอง ผู้อื่นและสิ่งแวดล้อมต่างๆ ได้ถูกต้องและตรงตามความจริง และมีความสัมพันธ์กับความเป็นจริงนั้นๆ อย่างมีความสุข โดยไม่มองว่าความเป็นจริงเหล่านั้นเป็นปัญหากับตน เขาจะไม่ยอมให้ความปรารถนาและความหวังของเขาบิดเบือนสิ่งที่เขาได้ประสบ เขาจะมีความเข้าใจผู้อื่นและสามารถตัดสินผู้อื่นได้อย่างรวดเร็วในพฤติกรรมต่างๆ เช่น การเสแสร้ง ความไม่จริงใจ ความไม่ซื่อสัตย์สุจริต เป็นต้น

นอกจากนั้น เขายังมีความเป็นตัวของตัวเอง เพราะสามารถทำให้จิตบริสุทธิ์จากกิเลสเครื่องเศร้าหมองมี โลภะ โทสะ โมหะ เป็นต้น ด้วยการเจริญสติปัฏฐานดังกล่าว สมดังที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลายสัตว์ทั้งเศร้าหมองเพราะจิตใจเศร้าหมอง สัตว์ทั้งหลายผ่องแผ้วเพราะจิตใจผ่องแผ้ว และความผ่องแผ้วของจิตนั้นจะมีได้เพราะการเจริญสติปัฏฐานนี้” (ส.ข. (ไทย) 9/258/142)

บุคคลที่พัฒนาตนเองตามหลักสติปัฏฐานภาวนาแล้ว จะมีความรู้สึกชื่นชมยินดี อยู่เสมอ มีสุขภาพจิตดี และมีวุฒิภาวะ มีความชื่นชมในชีวิตความเป็นอยู่ของตนโดยไม่รู้สึกรำเอยหรือท้อแท้ สิ้นหวัง เขาจะมองทุกสิ่งทุกอย่างด้วยความสุขสดชื่น เห็นความสดชื่นสวยงามของสิ่งแวดล้อมต่างๆ เช่น เห็นความสวยงามของพระอาทิตย์ที่กำลังลับขอบฟ้า จึงกล่าวได้ว่า ช่วงทุกขณะจะเป็นชีวิตที่ตื่นเต้นเร้าใจ และมีความหมายตลอดเวลา เพราะเขาสามารถดับความทุกข์ได้ สมดังพุทธสุภาษิตที่ว่า “นิพพานัง ปรมัง สุขัง” แปลว่า “นิพพานเป็นสุขอย่างยิ่ง” เพราะนิพพานคือ สภาพจิตที่หลุดพ้นเป็นอิสระจากกิเลส ตัณหา จิตใจที่ร้อนรุ่มด้วยความโลภ โกรธ หลง นั้นจะมุ่งออกไปข้างนอก หากมีสติกำกับอยู่กับตนเองแล้ว สิ่งที่ร้อนจะสงบเอง มีความสุขสงบ โปร่ง เบา สบาย เป็นอิสระในตัวเอง ไม่เกิดทุกข์ เนื่องจาก การผันแปรของวัตถุภายนอก เป็นอิสระโดยไม่ต้องอาศัยกามคุณ 5 ไม่ทรมาณดิ้นรน ไม่มีตัวปรุงใดๆ เกิดความสุขสบายเกื้อกูลแก่ผู้นั้นและผู้อื่นที่เกี่ยวข้องในสังคม ไม่มีอะไรต้องมาช่วงชิงอันนำไปสู่การระงับปัญหาทั้งปวง เกิดความสุขสงบอย่างแท้จริง

6.สรุป

มนุษย์ทุกคนมีความปรารถนาพัฒนาตนเอง เพื่อเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพตนให้มีทักษะความรู้ และความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าและมีความสุข พระพุทธศาสนามีแนวทางปฏิบัติให้พัฒนาชีวิตด้วยการเจริญสติทางกาย ศีล จิตและปัญญา ให้มีความรู้เท่าทันสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง ผู้พัฒนาตนจะสามารถรู้แจ้งตนได้ มีความเป็นตัวของตัวเอง ทำให้มีความทุกข์น้อยลงตามลำดับ เพราะสามารถยอมรับความเป็นจริง มีศีลบริสุทธิ์ ความเป็นธรรมชาติ ไม่ยึดติดในสิ่งทั้งหลาย ดำเนินชีวิตด้วยสติปัญญา รู้ความแตกต่างระหว่างวิธีการและเป้าประสงค์ รู้จักคิดวิเคราะห์ ใฝ่งานเป็นศูนย์กลาง มีความสามารถในการสร้างสรรค์ ให้ความเคารพ เลื่อมใส มีเหตุผล ยอมรับผู้อื่นและธรรมชาติได้อย่างสบายใจ สร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล รู้เท่าทันต่อความเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม และเห็นคุณค่าของสิ่งต่างๆ รอบตัว มีพฤติกรรมที่มีความสุขได้แม้ยามอยู่คนเดียว การพัฒนาตนตามหลักพระพุทธศาสนาด้วยการเจริญสติจึงเป็นสิ่งที่คุ้มค่าต่อการพัฒนามนุษย์ เพราะนำมาซึ่งประโยชน์สุขดังกล่าว หากได้พัฒนาตนให้ถึงจุดหมายตามหลักการพระพุทธศาสนา มนุษย์จะสามารถดำเนินชีวิตได้ในสังคมอย่างมีความสุข

เอกสารอ้างอิง

- กุลวีร์ ประภาพรพิพัฒน์. (2543). “พัฒนามนุษย์ : ศึกษาเปรียบเทียบทัศนระหว่างอับราฮัม มาสโลว์กับพระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต)”, *วารสารพุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 7(3), หน้า 35-51.
- ชูฤทธิ์ เตังไตรสรณ์.(2554). *การศึกษาความสัมพันธ์ของแนวคิดสุขภาวะองค์รวมเชิงพุทธ กับหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2555). *การศึกษาที่สากลบนฐานแห่งภูมิปัญญาไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 15). นครปฐม : วัดญาณเวศกวัน.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2559). *การแพทย์ยุคใหม่ในพุทธทัศน์* (พิมพ์ครั้งที่ 15). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สหธรรมิก จำกัด.
- _____. (2538). *พุทธธรรม*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2538). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพมหานคร : บริษัท สือตะวัน จำกัด.
- _____. (2540). *พุทธธรรมกับการพัฒนาชีวิต*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ธรรมสภา.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2557). *พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย* (พิมพ์ครั้งที่ 40). กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิธรรมทานกุศลจิต.
- _____. (2549). *สุขภาวะองค์รวมแนวพุทธ*. นครปฐม : วัดญาณเวศกวัน.
- พระมหาประสิทธิ์ สิริปัญญา (ฤทธิมหันต์). (2536). *การศึกษาวิเคราะห์เรื่องมนุษยนิยมในพุทธปรัชญาเถรวาท*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต).(2523). *พุทธศาสนากับปรัชญา*. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป.
- พระราชชนทร์ วิสารโท (ไชยเจริญ). (2546). *การศึกษาเชิงวิเคราะห์หลักพุทธธรรมกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในพระพุทธศาสนา* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). นครปฐม : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2531). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน 1525*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์.

รศ.ดร.ศรีเรื่อน แก้วกังวาล. (2551). *ทฤษฎีจิตวิทยาบุคลิกภาพ : รู้เขา รู้เรา (พิมพ์ครั้งที่ 15)*. กรุงเทพมหานคร : หมอชาวบ้าน.

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2561). *ศึกษา ผีภพน พัฒนาตนให้สูงสุด*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อัมรินทร์ธัมมะ.

สุรางค์ ไคว้ตะกุล, (2544). *จิตวิทยาทั่วไป*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์.

ทัศนคติเกี่ยวกับชีวิตและความตายของชาวพุทธอินเดีย : กรณีศึกษาชาวพุทธ สายวัชรยานในเมืองดาร์จีริง

Attitude of Life and Death of Indian Buddhists: A Case Study of Vajrayāna Buddhists in Darjeeling City

พระมหาประสิทธิ์ ญาณุปทีโป (แก้วศรี)*

Phramaha Prasit Nāṇappadipo (Kaewsri)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาทัศนคติเกี่ยวกับชีวิตและความตายของชาวพุทธสายวัชรยานในเมืองดาร์จีริง และ 2) เพื่อสร้างรูปแบบการใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่าและตายอย่างสงบแนวพุทธสายวัชรยาน ใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ การศึกษาภาคสนามเพื่อสังเกตสภาพจริงและสัมภาษณ์เชิงลึก โดยกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามคุณสมบัติและใช้วิธีเลือกแบบสโนว์บอล ได้ชาวพุทธผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 7 ท่าน ลามะ 3 รูป ใช้วิธีวิเคราะห์แบบชาติพันธุ์วรรณา และสังเคราะห์สร้างบทสรุปสร้างเป็นรูปแบบองค์ความรู้จากการวิจัย ผลการวิจัยพบว่า 1) ทัศนคติเกี่ยวกับชีวิตและความตายของชาวพุทธอินเดีย ศึกษากรณีชาวพุทธวัชรยานในเมืองดาร์จีริง เป็นไปตามคติของพระพุทธศาสนาหายาน ที่มีความเชื่อว่า การเกิด เป็นของได้ยาก ชีวิตมีคุณค่า ความตาย เป็นเรื่องของกาลไกลทางธรรมชาติ และเชื่อการมีภพใหม่และการกลับชาติมาเกิด และ 2) รูปแบบการใช้ชีวิตและตายอย่างสงบของชาวพุทธสายวัชรยาน ได้แก่ (1) พุทธานุสสติทุกเวลา (2) ปฏิบัติบูชาทุกวัน (3) หมั่นรักษาศีล 5 (4) หาเวลาเจริญสติทุกวัน จึงสามารถสรุปได้เป็น 4E Model for Life

คำสำคัญ: ชีวิตและความตาย ชาวพุทธอินเดีย ชาวพุทธสายวัชรยาน

* พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พุทธจิตวิทยา) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Abstract

The purposes of this research article were 1) to study attitude of life and death of Indian Buddhists in Darjeeling city, and 2) to develop model of living in value of life and death with peace in Vajrayāna Buddhism. Qualitative research using area studies and in-depth interview were used for research. The target group was selected by using snowball technique and consisted of 7 Buddhists and 3 Lama. Ethnographic analysis and analytic induction were used for data analysis in order to develop model of body of knowledge from research. Results indicated that 1) attitude of life and death of Indian Buddhists in a case study of Vajrayāna Buddhists in Darjeeling city followed the principle of Mahayana Buddhism. It believed that birth is difficult, life is important, and death is the natural mechanism. They also believed in born in the new world and rebirth. 2) Model of living in value of life and death with peace in Vajrayāna Buddhism consisted of (1) think for god Every time, (2) puja in practice Every day, (3) keep the five precepts Every day, (4) mindfulness Every day. It can be concluded as 4E Model for life.

Keywords: Life and Death, Indian Buddhists, Vajrayāna Buddhists

บทนำ

ปัจจุบันนี้พระพุทธศาสนาได้รับความสนใจจากคนรุ่นใหม่ทั่วโลก ทำให้เกิดการมองกลับมาสู่จุดแหล่งกำเนิดพระพุทธศาสนาคือชมพูทวีป ทำให้โบราณสถานทางประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในประเทศอินเดีย มีผู้ไปเยือนมากมาย แม้หลายคนจะเข้าใจว่าพระพุทธศาสนาได้หายไปจากประเทศอินเดียมานานแล้วก็ตาม แต่เมื่อองค์ดาไล ลามะ ธรรมราชาของทิเบต ได้มาลี้ภัยในอินเดียพร้อมด้วยชาวพุทธทิเบตกลุ่มใหญ่มาพำนักใน

ประเทศอินเดียที่ธรรมศาลา และท่านก็สอนพระพุทธศาสนาให้กับคนทั้งโลกจนได้รับรางวัลโนเบลสาขาสันติภาพ ทำให้หลายคนสนใจพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น ท่านได้กล่าวไว้ในงานฉลองอายุ 86 ปีว่า “ขอให้ทุกคนช่วยกันเรียนรู้วัฒนธรรมิเบตเพราะว่า วัฒนธรรมพระพุทธศาสนาแบบอิเบต คือองค์ความรู้ที่เก่าแก่ที่สุดที่หลงเหลืออยู่จากมหาวิทยาลัยนาลันทาก่อนจะล่มสลาย” สร้างความสนใจให้กับผู้ใฝ่รู้อย่างหลากหลาย (Kaushal K. Goyal, 2019)

หลายคนอาจจะเข้าใจว่าพระพุทธศาสนานั้นได้หายไปจากชมพูทวีปหรือประเทศอินเดียแล้ว แต่จริงๆ นั้นพระพุทธศาสนาไม่ได้หายไปจากชมพูทวีปเลย แม้ว่าบริเวณสถานที่ ประสูติ ตรัสรู้ ปฐมเทศนา และปรินิพพานจะคงเหลือเพียงหลักฐานทางวัตถุ แต่ว่าในอินเดียตบเหนื่อ ยังพบว่า วิถีพุทธยังคงดำรงและดำเนินอยู่มาตั้งแต่ครั้งบรรพกาล โดยมีพระพุทธศาสนาสายมหายานอยู่บริเวณเทือกเขาหิมาลัย โดยประกอบไปด้วยประเทศต่างๆ เช่น อินเดีย เนปาล ภูฏาน อิเบต พระพุทธศาสนสายเถรวาทยังปรากฏให้เห็นในอัสสัม และบางส่วนของบังคลาเทศ ซึ่งก็เป็นส่วนหนึ่งของชมพูทวีปเดิม แหล่งเรียนรู้สำคัญทางพระพุทธศาสนาจึงจะมีปรากฏให้เห็นว่า วิถีพุทธในอินเดียนั้นเป็นอย่างไร

เมืองดาร์จีริง เป็นเมืองเล็กๆ แต่เป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญและมีความเชื่อมโยงกับกลุ่มชนต่างๆ ในบริเวณเทือกเขาหิมาลัย และมีความสำคัญมากขึ้นเมื่ออังกฤษได้เข้ามาครอบครองพื้นที่จากสิกขิม ทำให้ที่นี่มีความหลากหลายทั้งกลุ่มชาติพันธุ์และความเชื่อมีทั้งฮินดู คริสต์ พุทธ อิสลาม และซิกข์ แต่ความเป็นอยู่มีความสงบและผู้คนอัธยาศัยดี ทำให้ที่นี่มีนักท่องเที่ยวขึ้นมาสัมผัสทั้งสภาพบรรยากาศและวิถีชีวิตตลอดทั้งปี และข้อมูลเชิงลึกพบว่า คนที่นี่มีอัตราการฆ่าตัวตายน้อย แม้รายได้จะไม่มากนักแต่สภาพชีวิตไม่ได้กดดันขัดสนมาก ผู้ให้ข้อมูลเล่าว่า คนที่นี่มีมุมมองที่ดีต่อการมีชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของธวัลรัตน์ แดงหาญ (2556) ที่พบว่า พระพุทธศาสนา มหายาน มีหลักการบำเพ็ญฝึกฝนชำระจิตใจให้บริสุทธิ์ บำเพ็ญบารมีด้วยความอดทน เสียสละ และมุ่งมั่น ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะทำการศึกษาเรื่อง ทศนคติเกี่ยวกับชีวิตและความตายของชาวพุทธอินเดีย กรณีศึกษาชาวพุทธสายมหายานในเมือง ดาร์จีริง เพื่อศึกษาทศนคติเกี่ยวกับชีวิตและความตายของชาวพุทธว่าเป็นอย่างไร และเพื่อสร้างรูปแบบการใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่าของชาวพุทธสายมหายานในเมืองดาร์จีริง

วัตถุประสงค์การวิจัย

การศึกษาวินิจฉัยเรื่อง ทศนคติเกี่ยวกับชีวิตและความตายของชาวพุทธอินเดียศึกษา กรณี ชาวพุทธสายมหายานในเมือง ดาร์จีริง มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อศึกษาทศนคติเกี่ยวกับชีวิตและความตายของชาวพุทธสายวัชรยานในเมือง ดาร์จีริง
2. เพื่อสร้างรูปแบบการใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่าและตายอย่างสงบแนวพุทธสายวัชรยาน

ขอบเขตการศึกษา

1. การวิจัยนี้กำหนดขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญเฉพาะชาวพุทธอินเดียที่อาศัยอยู่ในเมืองดาร์จีริง หรือใช้ชีวิตอยู่ในดาร์จีริงไม่น้อยกว่า 10 ปี
2. การวิจัยนี้จำกัดพื้นที่เฉพาะเขตตัวเมืองดาร์จีริงเท่านั้น ไม่ครอบคลุมพื้นที่นอกเมือง ตำบลชานเมือง หรือเมืองรองที่อยู่ใกล้เคียง
3. การวิจัยนี้มีขอบเขตระยะเวลาในการลงพื้นที่ศึกษาระหว่าง เดือน มิถุนายน - สิงหาคม 2019

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้ใช้วิธีการศึกษาแบบเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยในตนเองเป็นเครื่องมือสำคัญในการลงพื้นที่สังเกตสภาพจริงทั้งแบบมีส่วนร่วม และเป็นเพียงผู้สังเกตศึกษาพฤติกรรมและปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ตามสภาพที่เป็นจริงโดยไม่มีการวางเงื่อนไขใดๆ เพื่อให้สภาพปรากฏการณ์คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงโดยธรรมชาติของพื้นที่และวิถีชีวิตชาวพุทธ และใช้การเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 ท่าน ได้แก่ ชาวพุทธ 7 ท่าน พระหรือลามะ 3 รูป ใช้วิธีเลือกแบบ สโนว์บอล โดยชาวพุทธได้แนะนำบุคคลที่มีความเหมาะสมต่อการให้ข้อมูลเพื่องานวิจัย

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยแบ่งเป็น 2 กลุ่มดังนี้

1 กลุ่มชาวพุทธ กำหนดให้มีคุณสมบัติคือเป็นคนที่เกิดในเมืองดาร์จีริง หรือใช้ชีวิตในเมืองดาร์จีริงไม่น้อยกว่า 10 ปี เป็นผู้ใหญ่มีอายุ 25 ปีขึ้นไป เพื่อให้เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ตรงและสัมผัสกับวิถีพุทธในดาร์จีริงมากที่สุด

2 กลุ่มพระหรือลามะ กำหนดให้มีคุณสมบัติคือเป็นผู้ที่บวชมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 พรรษา และมีประสบการณ์อยู่ในเมืองดาร์จีริงไม่น้อยกว่า 5 ปี

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ได้ใช้วิธีวิเคราะห์แบบชาติพันธุ์วรรณา และสังเคราะห์บทสรุปสร้างเป็นรูปแบบองค์ความรู้จากการวิจัย จากนั้นใช้การตรวจสอบรูปแบบโดยการสนทนากลุ่ม โดยกลุ่มพระสงฆ์ที่มีประสบการณ์จำพรรษาในเมืองดาร์จีริงจำนวน 5 รูป โดยกำหนดคุณสมบัติเฉพาะพระสงฆ์ที่มีประสบการณ์สัมผัสวิถีชีวิตชาวพุทธในดาร์จีริงอย่างน้อย 2 เดือน

สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยพบว่า 1) ทศนคติเกี่ยวกับชีวิตและความตายของชาวพุทธอินเดีย ทัศนศึกษา ชาวพุทธวัชรยานในเมืองดาร์จีริง เป็นไปตามคติของพระพุทธศาสนามหายาน ที่มีความเชื่อว่า การเกิด เป็นของไต่ยาก ชีวิตมีคุณค่า ความตายเป็นเรื่องของกลไกทางธรรมชาติ และเชื่อการมีภพใหม่และการกลับชาติมาเกิด 2) รูปแบบการใช้ชีวิตและตายอย่างสงบของชาวพุทธสายวัชรยาน คือ ได้แก่ (1) พุทธานุสสติทุกเวลา (think for God every time) (2) ปฏิบัติบูชาทุกวัน (puja every day) (3) หมั่นรักษาศีล 5 (keep the Five Precepts everyday) และ (4) หาเวลาเจริญสติทุกวัน (mindfulness every day) สรุปเป็น 4E for life model

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยพบว่า ทักษะคติเกี่ยวกับชีวิตและความตายของชาวพุทธอินเดีย กรณีศึกษาชาวพุทธวัชรยานในเมืองดาร์จีริง เป็นไปตามคติของพระพุทธศาสนาหายาน ที่มีความเชื่อว่า การเกิด เป็นของได้ยาก ชีวิตมีคุณค่า ความตายเป็นเรื่องของกลไกทางธรรมชาติ และเชื่อการมีภพใหม่และการกลับชาติมาเกิด ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดทางพระพุทธศาสนาสายเถรวาท โดยการศึกษาของ พระมหาสาธิต ธิตธัมโม (2556) ที่พบว่า พุทธปรัชญาเถรวาท มองความจริงของชีวิตทั้งในรูปธรรมและนามธรรม เปลี่ยนแปลงไปตามกฎไตรลักษณ์ คือเกิดขึ้น ตั้งอยู่และดับไป การปฏิบัติตนตามความเชื่อทางพระพุทธศาสนา ทำให้ชาวพุทธมีรูปแบบการใช้ชีวิตที่ระลึกถึงพระพุทธเจ้าอยู่ตลอดเวลา ด้วยการสวดมนต์ อย่างตลอดเวลาและมีการทำการบูชาหรือระลึกถึงกुरुลิมโปเซ และพระองค์สำคัญอื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สารภี รั้งสีโกศัย (2556: 88) ที่พบว่า ความเชื่อทางศาสนามีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการเตรียมตัวเพื่อเผชิญกับความตาย และการปฏิบัติตนตามหลักวิถีพุทธ การระลึกถึงพระพุทธอยู่เสมอ ก็จะทำให้จิตใจบริสุทธิ์นำไปสู่สุคติและสวรรค์ โดยเชื่อว่า ชีวิตที่เกิดมาแล้วยิ่งเป็นไปตามธรรมชาติ แต่การเป็นอยู่ที่ได้อย่างมีสติ จะทำให้การจากไปเป็นสิ่งที่ดี โดยสอดคล้องกับการศึกษาของ สุขสันต์ งามแก้ว (2016) ที่ศึกษาพบว่า การตายเป็นไปตามธรรมชาติ และคนที่เชื่อแบบนี้จะนำไปสู่การพัฒนาตนเองสู่การตายดี คือ การยอมรับความตายได้ เตรียมตัวพร้อมก่อนตาย และเป็นการตายอย่างหมดห่วง ซึ่งเป็นลักษณะเช่นเดียวกันกับความเชื่อด้านพระพุทธศาสนาของชาวพุทธในดาร์จีริง ซึ่งผลการวิจัยวิถีชีวิตของชาวพุทธที่ดาร์จีริง ก็สามารถสร้างเป็นรูปแบบการใช้ชีวิตและตายอย่างสงบของชาวพุทธสายวัชรยาน สรุปเป็น 4E for life model คือ ได้แก่ ประเด็นที่ 1) พุทธานุสสติทุกเวลา (Think for God every time) ซึ่งการสวดมนต์และระลึกถึงพระพุทธอยู่อย่างต่อเนื่อง นั้น เป็นแนวคิดทั้งแบบมหายานและเถรวาทเรียกว่า พุทธานุสสติซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ปรีชา บุตรรัตน์ (2556) ที่พบว่า พระพุทธเจ้าตามแนวมหายานนั้นอยู่ในแดนสัมโภคกายคอยรับฟังและช่วยเหลือสรรพสัตว์ให้พ้นจากความทุกข์ทั้งปวง ผลการวิจัยนี้ก็พบเช่นเดียวกันว่า ชาวพุทธที่นี่ทำการบูชาเป็นประจำทุกเช้า การเดินผ่านพระพุทธรูปแล้วแตะด้วยศีรษะ ก่อนไปทำงาน และหลังกลับบ้านจะทำให้จิตใจรู้สึกสบาย ปลอดภัยโปร่ง

นำไปสู่แนวปฏิบัติต่อไป คือประเด็นที่ 2) ปฏิบัติบูชาทุกวัน (Puja every day) ประเด็นที่ 3) หมั่นรักษาศีล 5 (Keep the Five Precepts everyday) ซึ่งจากการวิจัยพบว่า ชาวพุทธที่ดำเนินชีวิตมีแนวปฏิบัติรักษาศีล 5 อย่างต่อเนื่อง ปัญหาเรื่องผิดศีลจึงน้อยมากแม้จะมีการบริโภคเนื้อบ้างแต่จะไม่มีกรฆ่าเพื่อพิธีกรรมหรือกระทำเพื่อการบันเทิง ส่วนสถาบันบันเทิงที่มีสุรานั้นเน้นเพื่อนักท่องเที่ยวเป็นส่วนใหญ่ ทำให้การเป็นอยู่มีความสงบเรียบร้อย สอดคล้องกับการศึกษาของ ทรงเกียรติ เม่นสุวรรณ (2017) พบว่า ศีล 5 เป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตเป็นกรอบแห่งความประพฤติในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และวิเคราะห์ผลการวิจัยประเด็นที่ 4 หาเวลาเจริญสติ ทุกวัน (Mindfulness every day) ซึ่งชาวพุทธส่วนใหญ่มักจะหาเวลาให้ตนเองนั้นทำการเจริญสติ โดยมีรูปแบบที่นิยมกันก็คือการนั่งลูกประคำ การสวดมนต์พร้อมกันถือและนั่งลูกประคำไปด้วย หรือในอิริยาบถต่างๆ ก็สามารถที่จะสวดมนต์เจริญสติไปด้วยได้ เรามักจะเห็นชาวพุทธเดินถือลูกประคำและเดินรอบถนนหรือสวนสาธารณะ ทำให้ชาวพุทธที่นี้มีความสุขทางจิตวิญญาณ เพราะรู้สึกว่ามันเองเข้าไปใกล้พุทธเวลาสวดมนต์และระงับอารมณ์ร้ายๆ ลงได้ ทำให้สุขภาพจิตดี ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของไกรฤกษ์ ศิลาคมและหัสติน แก้ววิชิต (2560) ที่ทำการทดลองพบว่า การเจริญสติแบบเคลื่อนไหวทำให้ดัชนีความสุขและความฉลาดทางอารมณ์ของกลุ่มทดลองมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น และคะแนนปัญหาสุขภาพทางจิตใจมีแนวโน้มลดลง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้

4E for life model เป็นรูปแบบที่ได้จากการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงวิจัยจากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ทำให้มั่นใจได้ว่า สามารถที่จะนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจในการปฏิบัติตนตามวิถีพุทธได้อย่างแน่นอน และยังสามารถปรับให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของตนเองได้ เป็นแนวปฏิบัติที่สามารถทำได้ ทำง่ายและให้ผลจริง จึงเหมาะสมอย่างยิ่งที่จะได้นำเสนอและส่งเสริมต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1. งานวิจัยนี้เป็นการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ จึงมีข้อจำกัดตามระเบียบวิธีวิจัย จึงควรมีการศึกษาด้วยเชิงปริมาณในอนาคตต่อไป

2. งานวิจัยนี้เน้นไปที่การเก็บข้อมูลส่วนใหญ่โดยชาวพุทธเท่านั้น แต่บริบทพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางศาสนาอย่างมาก จึงควรมีการศึกษาเชิงวิเคราะห์แนวคิดร่วมของการอยู่ร่วมกันบนความหลากหลายทั้งชาติพันธุ์และความเชื่อของชาวดาร์จีริง เพื่อจะได้รูปแบบเชิงการอยู่ร่วมกันในความเป็นพหุวัฒนธรรม

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากสถาบันพัฒนาพระวิทยากร จึงขอกราบขอบพระคุณท่านพระมหาขวัญชัย กิตติเมธี ดร. ผู้อำนวยการฯ, พระครูศัพทสุนทร ดร. ที่ปรึกษาพระวิทยากรกลุ่มเพื่อชีวิตดีงาม ที่สนับสนุนเพิ่มเติมพร้อมให้คำแนะนำเพื่อการศึกษาวิจัย ท่านพระครูสังฆรักษ์เอกภัทร อภินนโท ผศ.ดร., ดร.ลำพอง กลมกุล ที่ดูแลกระบวนการวิจัย ตลอดจนถึงชาวพุทธในดาร์จีริง ลามะผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุกท่าน และพระสงฆ์ไทยที่จำพรรษา ณ ดาร์จีริง ที่เอื้อเพื่อตลอดการอยู่เพื่อทำการศึกษาและวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- ไกรฤกษ์ ศีลาคม และหัสติน แก้ววิชิต. (2560). ผลการเจริญสติแบบเคลื่อนไหวต่อสุขภาพจิตและความฉลาดทางอารมณ์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี. *วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม*, 7(1), 16-24.
- ทรงเกียรติ เม่นสุวรรณ. (2560). แนวทางการเสริมสร้างสันติภาพตามหลักศีล 5 ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นครสวรรค์. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 5(พิเศษ), 363-376.
- ธวัชรรัตน์ แดงหาญ. (2556). การศึกษาเปรียบเทียบพระโพธิสัตว์ในทัศนะของพระพุทธศาสนามหายานและเถรวาท. *ธรรมทัศน์*, 13(2), 83-90.
- ปรีชา บุตรรัตน์. (2561). แนวคิดพุทธศาสนามหายานที่ปรากฏในสังคมไทย กรณีศึกษาการสร้างพระพุทธรูป. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณแก่น*, 5(1), 18-30.
- พระมหาสาธิต ฐิตธมโม. (2556). *การศึกษาเปรียบเทียบมโนทัศน์เรื่องชีวิตและความตายในพุทธปรัชญาเถรวาทกับกฤษณมูรติ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สารณี รังสีโกศัย. (2556). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเตรียมตัวเพื่อเผชิญกับความตายและภาวะใกล้ตายของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุจังหวัดปัตตานี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.

Kaushal K. Goyal. (2019). *Gautama Buddha A biography*. New Delhi: Pigeon book India.

โลกทัศน์การพัฒนาของผู้นำท้องถิ่น และเศรษฐกิจหมู่บ้านภายใต้สังคมโลกาภิวัตน์: กรณีศึกษาบ้านม่วงหวาน-โคกเจริญ ตำบลจันดุม อำเภอพลับพลาชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ประเทศไทย

The Community Chiefdom on Development perspective and Village economic on Global Society: A case study of Ban Mounghan-Khokcharoen, Chandum subdistrict, Plubplachai district, Buriram province, Thailand

วาสนา แก้วหล้า*

Wasana Kaewla

วิลาศ โภธิสาร**

Wilat Phothisan

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาโลกทัศน์ของผู้นำท้องถิ่นต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนฐานวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ “ชาวกูย” ชุมชนบ้านม่วงหวาน-โคกเจริญ ตำบลจันดุม อำเภอพลับพลาชัย จังหวัดบุรีรัมย์ แม้ว่าการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจมหภาคมีอิทธิพลต่อชุมชน โดยเฉพาะมุมมองต่อการพัฒนาชุมชนภายใต้สังคมโลกาภิวัตน์ แต่สภาพการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบ้านม่วงหวาน-โคกเจริญ ตำบลจันดุม อำเภอพลับพลาชัย จังหวัดบุรีรัมย์ สามารถฟันฝ่าอุปสรรคที่เป็นปัจจัยคุกคามจากภายนอกได้ สร้างการมีส่วนร่วมและเกิดความเข้มแข็งในชุมชน

* มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Email: Wasana.wasanak3@gmail.com

** ที่ปรึกษานักวิจัย/นักวิจัยอิสระ

วิธีการศึกษา มุ่งเน้นศึกษาด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพแบบการศึกษารายกรณี เครื่องมือในการวิจัยและเทคนิคการเก็บข้อมูลใช้การสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง เลือกผู้ให้ข้อมูลหลักโดยระบุกรณีศึกษาผู้นำชุมชนแบบเจาะจง ขอบเขตเนื้อหาใช้ฐานคติการพัฒนาทางเศรษฐกิจสองระบบชุมชนของฉัตรทิพย์ นาถสุภา กรอบแนวคิดการพึ่งตนเองในชนบทด้วยแนวคิดTERMS ของสัญญา สัญญาวิวัฒน์ วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการตีความลงสรุปเชิงอุปนัย (Analytic induction)

กลยุทธ์การพัฒนาชุมชนชาวกูยที่บ้านม่วงหวาน-โคกเจริญ กรณีศึกษา นายทองคำแจ่มใส อดีตกำนันตำบลจันตุม อำเภอพลับพลาชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ได้ให้แนวคิด เมื่อวันที่ 20 เดือนเมษายน พ.ศ. 2562 ท่านได้ให้ข้อมูลว่า ท่านเป็นคนในพื้นที่นี้มาแต่กำเนิดเติบโตและอาศัยอยู่ในชุมชนแห่งนี้มาตลอดได้สังเกตและสะสมองค์ความรู้ภูมิปัญญาของคนเผ่าคนแก่นำมาประยุกต์เป็นแนวคิดในการพัฒนาชุมชนเพื่อให้ชุมชนได้อยู่ดีมีความสุข มีความสมัครสมานสามัคคี เคารพนับถือกัน อย่างไรก็ตามและในช่วงเวลา 40 ปีได้มีโอกาสเป็นทั้งผู้ตาม ผู้ช่วยและผู้นำชุมชนจนเกษียณอายุในตำแหน่งการบริหารท้องถิ่น จากการเป็นกำนันได้ร่วมช่วยงานชุมชนทำให้มีความเข้าใจในความจริง แท้จริงในการพัฒนาชุมชน สิ่งสำคัญคือการทำทุกคนมีโอกาส ได้มีส่วนร่วมแสดงความเป็นเจ้าของร่วมกันในกิจกรรม และในงานส่วนรวมของชุมชน สิ่งเรานั้นทำให้เกิดปัจจัยสำคัญอันหนึ่งคือ ผู้นำและทีมงาน ซึ่งเป็นแกนนำในชุมชน จากการออกภาคสนามได้ข้อค้นพบว่า ชุมชนชาวกูยที่บ้านม่วงหวาน-โคกเจริญได้ถูกพัฒนามาอย่างต่อเนื่องตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และพัฒนาตัวชุมชนเองนานร่วม 40 ปีทำให้เกิดกิจกรรมร่วมกันโดยตรงในชุมชนที่หลากหลาย เช่น กลุ่มอาชีพ มีระบบการจัดการตนเองทางเศรษฐกิจและทรัพยากร การแบ่งปันผลประโยชน์คืนสู่ชุมชน เกิดการเรียนรู้และแก้ปัญหาร่วมกัน แต่ก็ยังไม่ถึงขั้นประสบผลสำเร็จ 100%ทุกอย่างในกิจกรรมที่ดำเนินการ แต่เป็นส่วนของชุมชนเอง มีความพอใจและภาคภูมิใจที่ได้ร่วมคิด ทำด้วยสติและปัญญา ทำด้วยใจรักและใจบริสุทธิ์ ย่อมทำให้ชุมชนค้นหาแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนฐานทรัพยากรและชุมชนมีอัตลักษณ์ท้องถิ่นเป็นทุนทางสังคมและวัฒนธรรมนำการพัฒนาและชุมชนมีผลงานเป็นต้นแบบทางการพัฒนาบนจุดยืนของตนเองได้อย่างมีศักดิ์ศรี และชุมชนมีความสุข

คำสำคัญ : โลกทัศน์ทางการพัฒนา ผู้นำท้องถิ่น เศรษฐกิจหมู่บ้าน สังคมโลกาภิวัตน์

Abstract

This research article aims to study the development perspective of community leaders on village s' economic development on the cultural base of "Kui Ethnic group" Ban Muang Wan - Khok Charoen, Chandum Subdistrict, Plabplachai District. Buriram province. Although the macroeconomic have impacted with the community, Especially the perspective on community development under the globalization society. But, also the economic development situation of Ban Muang Wan - Khok Charoen community, Chandum subdistrict, Plabplachai district Buriram province can overcome obstacles that are external threats, created participation and strength in the community. The methodology focused on the Qualitative research as research tools and data collection techniques using semi- structured interviews which selected the key informant, specifying a case study of community leaders. The scope of content was based on the community economic development concept as Dual economy society Theory's Chatthip Nartsupa (2005), Rural self-reliance concept of TERMS (Sunya Sunyawiwat (2001). Analyzed and synthesized data with analytic induction techniques.

Strategies for the development of the Kui community at Ban Muang Wan-Khok Charoen, a case study, Mr.Thong Kham Chaemsai, a former sub-district chief of Chandum Subdistrict, Plabplachai District, Buriram province, his the idea pointed on April 20, 2019. He gave information that he was born in this area and has grown and lived in this community for a long time and has observed and accumulated the knowledge and wisdom of the old people and applied it as a concept in community development. So that the community can live happily with unity respect. However, and in the 40-year period, there was an opportunity to be both a follower, assistants and community leaders until retirement in local administrative positions. From

being a village leader, helping the community, making sure the truth Indeed, in community development. The important thing, it is that everyone had a chance, have participated in showing common ownership in activities and in the community's collective work. What makes us an important factor is Leaders and teams that are leaders in the community.

From gathering data in fieldwork, The Kui community at Ban Muang Wan - Khok Charoen has been continuously developed according to the National Economic and Social Development Plan and developed the community by itself for over 40 years, resulting in direct activities in various communities. For example, a group activity has an economic self-management system and resources, sharing benefits to the community. Learning and solving problems together even through still not successful 100% everything in the activities performed which is part of the community itself satisfied and proud to share ideas made with consciousness and wisdom, made with love and pure heart would cause the community to find ways to develop community economics on the resource base and communities with local identity as social and cultural capital, leading development and community with works as a model to develop on their own position with dignity and the community is included happily.

Keywords: Development perspective, Community chieftom, Village economic, Global society

บทนำ

ชาติพันธุ์กูยบ้านม่วงหวาน-โคกเจริญมีความสำนึกในความเป็นไทยที่เรียกว่า “ชาติภูมิ” ชุมชนบ้านม่วงหวาน-โคกเจริญมีความสำนึกในมาตุภูมิ มีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่น ประวัติความเป็นมาของชาวกูยบ้านม่วงหวาน-โคกเจริญนั้นมีมายาวนานเช่นเดียวกับชาติพันธุ์อื่น ๆ ที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย วิวัฒนาการพัฒนาการความหลากหลายเผ่าพันธุ์

หลากหลายทางภาษาที่มาผสมและอยู่ร่วมกันมีประเพณีพิธีกรรมและวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ของตนเองอยู่มากมาย

ชนชาติกวย(ส่วย) เป็นอีกเผ่าพันธุ์หรือชาติพันธุ์หนึ่ง กล่าวได้ว่าได้อพยพมาจากเมืองอัตตะปือแสนปางในช่วงสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลายและต้นรัตนโกสินทร์ เป็นช่วงที่มีการเคลื่อนย้ายเข้ามาอยู่ในอีสานใต้ของประเทศไทย ซึ่งอาณาจักรสยามตอนนั้นมีความเป็นปึกแผ่นในดินแดนลาวใต้ ปัจจุบันคือเมืองแสนปางอยู่ในจังหวัดสตริงตรงหรือเมืองเชียงแตงของราชอาณาจักรกัมพูชา ลาวใต้ในฐานะเป็นที่มาของกำลังคนส่วยและบรรณาการดังปรากฏในพระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ สมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้ ข้าหลวงออกไปทำบัญชีเขมรป่าดง (ชุมชนกวย) 31 เมือง ในปีพุทธศักราช 2379 โปรดให้เจ้าพระยาบดินทรเดชาออกไปทำบัญชีเขมรป่าดงเมืองซุซันซ์ เมืองสุรินทร์ เมืองชะ เมืองศรีสะเกษ เมืองเดชอุดม เมืองนครจำปาสัก เมืองอุบล เมืองสุวรรณภูมิ เมืองยโสธร เมืองสีทันดร เมืองเชียงแตง เมืองเชียงปางเมืองอัตตะปือรวม 13 เมือง และจากการบันทึกการเดินทางในลาวของเอเจียน แอมมอนิเย สมัยรัชกาลที่5 ก็ได้สะท้อนให้เห็นว่า ลาวตอนใต้เขตเมืองอัตตะปือรวมถึงเมืองแสนปาง มีความสำคัญต่อสยามอยู่มากทั้งในด้านกำลังคนและเครื่องบรรณาการโดยเฉพาะส่วยทองคำ ซึ่งช่วงนั้นเมืองแสนปางซึ่งเป็นหมู่บ้านใหญ่มีความสำคัญเท่ากับเมืองเชียงแตง มีวัด 3 วัดและมีกระท่อมประมาณ 200 หลัง เจ้าเมืองแสนปางมีราชทินนามเป็นพระศรีมหาเทพ มีตลับพาน คนโท ขันเงินและร่มแดง ได้เข้ารับหน้าที่ตั้งแต่ปีคริสต์ศักราช 1883 เป็นต้นมา เจ้าเมืองเก็บส่วยคนละ 5 บาทต่อปี มีคนมาลงทะเบียนจำนวน 500 คนอยู่ในบัญชีภายในซึ่งหมายถึงรายชื่อคนที่นำส่งบางกอกและยังมีการเก็บภาษีกับคน 200 คนซึ่งอยู่ในบัญชีภายนอก แล้วยังมีการเก็บภาษีที่เป็นรายได้อันงามส่วนหนึ่งของเจ้าเมือง เงินเสียส่วยที่ส่งไปบางกอก ในปีหนึ่งนั้น มี 20 ช่าง เท่ากับ 1,600 บาท การเก็บส่วยนี้หนักไป จึงทำให้คนไม่ชอบเจ้าเมืองคนนี้ ฉะนั้น จึงอพยพออกไปอยู่เมืองจำปาสักส่วนหนึ่ง จึงชี้ให้เห็นว่าชนชาติพันธุ์ส่วยอพยพเข้าสู่อีสานใต้ ดังนั้นชนชาติพันธุ์กวยปัจจุบันที่เข้ามาอาศัยอยู่ในพื้นที่ชายแดนอีสานใต้ น่าจะเป็นบรรพชนที่สืบทอดกันมาจนถึงทุกวันนี้ โดยเฉพาะในพื้นที่ในเขตจังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์ เป็นต้น

บทบาทของชาวกูยจังหวัดสุรินทร์ เมื่อราวประมาณ พ.ศ. 2304 แผ่นดินสมเด็จพระที่นั่งสุริยาศน์อมรินทร์หรือสมเด็จพระเจ้าเอกทัศ ซึ่งเป็นกษัตริย์องค์สุดท้ายแห่งกรุงศรีอยุธยา ปรากฏว่ามีช้างเผือกแตกโรงนี้ไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสาน มีพวกออกติดตามช้างเผือกประมาณ 30 คน โดยมีสองพี่น้องเป็นหัวหน้า (สองพี่น้องนั้น มีผู้สันนิษฐานว่า คือพระเจ้าจักรีกับพระยาสุรสีห์) โดยสืบหาที่เมืองพิมาย ชาวเมืองแนะนำให้ไปสืบถามชาวกูยในเขตจังหวัดสุรินทร์และได้รับความช่วยเหลือจากหัวหน้าชาวกูยเป็นอย่างดี ได้พากันติดตามช้างเผือกจนพบ จึงทรงได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์ให้เป็นความชอบ ธรรมราชการขึ้นต่อเมืองพิมายและได้ขึ้นสังกัดในการปกครองตั้งแต่นั้นมา

นั่นแสดงให้เห็นว่าเมืองสุรินทร์บรรพบุรุษที่สร้างและปกครองอยู่ก็คือชนชาติกูยนี้เอง พ่อทองคำ แจ่มใสกล่าวไว้ในฐานะที่เป็นคนไทยคนหนึ่งมาจากชนเผ่ากูยหรือชาติพันธุ์กูยรู้สึกมีความภาคภูมิใจอย่างมาก คนเผ่าคนแก่เคยเล่าให้ฟังว่า เมื่อก่อนชนชาติพันธุ์กูย ถูกมองว่าเหมือนชนชาติอื่นที่อาศัยอยู่บนแผ่นดินไทยเพราะจำนวนประชากรมีไม่มาก พูดภาษาท้องถิ่นของตัวเอง ไม่มีตัวหนังสือเขียน ฉะนั้น จึงถูกคนไทยเผ่าอื่นที่อยู่ใกล้เคียงเบียดเบียน ครอบงำและกระแสนะกระแสนอยู่เสมอ เช่นเมื่อก่อนหรือสมัยที่พ่อทองคำ แจ่มใสเป็นวัยรุ่นราว ๆ ปีพ.ศ. 2516 ความรู้สึกส่วนนั้น ก็ยังมีอยู่นั่นคือพวกกลุ่มคนหนุ่มชาวกูยเวลาไปไหนมาไหนนอกหมู่บ้านตัวเองกับชาติพันธุ์อื่นต้องพูดกันด้วยภาษาเขมรภาษาลาวหรือภาษาไทยเพราะไม่ยากให้ใครรู้ว่าเรคือคนชนเผ่ากูย และไปไหนมาไหนนอกหมู่บ้านมักออกไปเป็นทีมหรือเป็นคณะ

เมื่อก่อนชนชาติพันธุ์กูยรู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจ ถ้าเขาถูกชนเผ่าอื่นเรียกเขา หรือว่าเขาเป็นพวกกูย คนกูยที่เป็นพระกูย เป็นผู้ใหญ่นายกูย เด็กกูย (ไม่ทราบเพราะอะไรทั้งที่เขาก็เรียกถูก) สำหรับพวกเด็กหญิงหรือสาวจากจุดด้อยหรือส่วนต่างตรงนี้ ทำให้พวกคนกูยค่อนข้างเก็บตัวไปไหนมาไหนก็ต้องพูดน้อย เมื่อออกไปนอกหมู่บ้านเพราะภาษาพูดและวิถีชีวิตของกลุ่มชาวกูยต่างจากคนอื่น จึงไม่แปลกอะไรเลยที่ชนชาติพันธุ์กูย 90% แต่งงานกับชายหญิงที่เป็นชนชาติพันธุ์เดียวกัน

ความสำคัญที่มีตรงประเด็นนี้ ผู้นำ ผู้อาวุโสของชุมชนจึงต้องส่งเสริมขนบธรรมเนียมประเพณีที่เป็นอัตลักษณ์ของตนเอง ในขณะเดียวกันชนชาติพันธุ์กูยต้องให้ความสำคัญกับการรู้จักตัวเอง ให้เกียรติกับบุคคลอื่นที่ทำให้ความสำคัญแก่คนชนเผ่ากูยด้วย จึงเห็น

ความคิดในมุมมองแสวงหาแนวทางการพัฒนาชุมชนภายใต้การจัดการระบบการศึกษา การหาโอกาสและการได้มีโอกาสมากขึ้น เพราะกระแสสังคมได้เปลี่ยนแปลงไป บทบาทและการมีส่วนร่วมของคนไม่ได้ถูกจำกัดหรือกำหนดไว้เฉพาะอย่างเดิมแล้ว เมื่อมีการให้เกียรติและการให้โอกาสซึ่งกันและกัน คนก็เริ่มเห็นคุณค่า ความมีศักดิ์ศรีมากขึ้น ชนชาติพันธุ์ชาวกูยก็มีความรู้สึกเช่นนี้เหมือนกันโดยเฉพาะชุมชนชาติพันธุ์กูยบ้านม่วงหวาน-โคกเจริญ ตำบลจันตุม อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ มาถึงวันนี้ทุกคนมีความภาคภูมิใจมาก มีกำลังใจอยากช่วยเหลือ อยากมีส่วนร่วมร่วมกับชุมชนกับสังคมภายนอก

ความเป็นมาของชุมชนกูยที่บ้านม่วงหวาน-โคกเจริญ

จากเอกสารบันทึกประวัติความเป็นมาของชุมชน พ่อทองคำ แจ่มใส เล่าถึงเรื่องราวกลุ่มคนไทยกูยที่บ้านม่วงหวาน-โคกเจริญ กล่าวว่า ได้มีกลุ่มชาติพันธุ์กูยจำนวน 10 ครอบครัว ประมาณ 70 คน กลุ่มคนดังกล่าวได้อพยพครอบครัวจากบ้านเดิม คือบ้านเฉนิยง บ้านละโนนกรอย ตำบลบึง อำเภอมือง จังหวัดสุรินทร์ ปัจจุบันขึ้นอยู่กับอำเภอขาวสีนรินทร์ จังหวัดสุรินทร์เพื่อไปหาที่ตั้งหมู่บ้านใหม่ กลุ่มครอบครัวดังกล่าว ประกอบด้วยพ่อจำปา สายบุตร พ่อแพง แจ่มใส พ่อลา แจ่มใส พ่อจั่ว สายบุตร พ่อเป็น สายบุตร พ่อคุณ สายบุตร พ่อมีแจ่มใส พ่อเซ แจ่มใส พ่อเพชร แจ่มใส พ่อทิน แจ่มใส ได้ออกเดินทางเมื่อวันที่ 9 ค่ำ เดือน 4 ปีมะโรงพ.ศ. 2494 โดยใช้เกวียนเป็นพาหนะในการเดินทาง ออกเดินทางมุ่งหน้าลงไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ ผ่านตำบลตั้งใจ เข้าตำบลเพี้ยราม จังหวัดสุรินทร์ และคืนแรกคณะเดินทางนอนที่บ้านระกา ตำบลเพี้ยราม วันที่สองเดินทางต่อข้ามแม่น้ำชีน้อย เข้าเขตบ้านแสงพัน อำเภอกะสัง และรุ่งที่ 2 คณะเดินทางนอนใกล้บ้านเสม็ดวันที่ 3 ออกเดินทางต่อไปกินข้าวเช้าที่อำเภอกะสัง เดินทางต่อถึงตอนเย็น คณะหยุดพักนอนที่บ้านสีคิ้ว ตำบลสูงเนิน อำเภอกะสัง วันที่ 4 เดินทางผ่านบ้านหลักเขต ตำบลหลักเขต อำเภอมือง จังหวัดบุรีรัมย์ เข้าเขตบ้านสะเดา ตำบลสะเดาและไปพักนอนที่บ้านหนองน้ำบ้านแพงพวย ตำบลจันตุม อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ หลังจากนั้นอีก 2 วันคณะทั้งหมดออกเดินทางมาสร้างที่อยู่ชั่วคราวอยู่ข้าง ๆ ด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือหนองน้ำบุฤาษี มีสภาพหนองน้ำ กว้างประมาณ 25 ไร่ น้ำใส มีพืชผักจอก แหน มีปลานานาชนิดและมิงกเป็นหมื่น ๆ ตัว สภาพล้อมรอบไปด้วยป่าไม้นานาชนิดเช่นกัน ขณะที่ย้ายครอบครัวมา

ได้มีการแบ่งที่ดินเพื่อให้เป็นที่อยู่อาศัยโดยจะได้จับจองได้เฉพาะผู้ที่มีครอบครัวแล้วคนละไร่ แล้วแต่ละครอบครัวได้ช่วยกันถากถางสร้างที่อยู่อาศัย คณะได้ถือฤกษ์วันขึ้น 1 ค่ำ เดือน 6 ปีมะโรงพ.ศ. 2494 ขึ้นอาศัยอยู่ในหมู่บ้านใหม่ชื่อที่ตั้งขึ้นใหม่นี้ชาวบ้านเรียกว่า “โคกมะม่วงหวาน” คือที่ตั้งของหมู่บ้านม่วงหวาน-โคกเจริญในปัจจุบัน ในครั้งนั้นชาวบ้านมีความเคารพและเชื่อถือในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ชาวบ้านมีพิธีกรรมขนบธรรมเนียม ประเพณีที่ถือปฏิบัติอยู่มากมาย ได้มีการมอบหมายแต่งตั้งให้มีหัวหน้าเพื่อปฏิบัติในพิธีกรรมเหล่านั้น เช่น พ่อจำปา สายบุตร เป็นหัวหน้าหรือผู้นำด้านพิธีไหว้ปู่ตา เจ้าป่าอารักษ์ ซึ่งชาวบ้านเชื่อว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่จะปกป้องคุ้มครองให้ครอบครัวและหมู่บ้านมีความเป็นอยู่เย็นเป็นสุข พ่อแวง แจ่มใส เป็นผู้นำด้านประเพณีและศาสนาพิธี (พิธีพุทธสมพิธีพราหมณ์) ซึ่งชาวบ้านมีการนับถืออย่างเคร่งครัดมาก พ่อทิน แจ่มใสเป็นผู้นำด้านการปกครองภายในหมู่บ้าน และต่อมาก็มีครอบครัว ญาติ พี่น้องย้ายเข้ามาอยู่เพิ่มมากขึ้น เป็นลำดับ

สำหรับในครั้งนี้หมู่บ้านได้ขึ้นการปกครองกับบ้านแพงพวย ไปร่วมทำบุญที่วัดบ้านแพงพวยและไปเรียนที่โรงเรียนบ้านแพงพวยเช่นกัน ปีพ.ศ. 2516 ได้มาสร้างวัดใหม่คือ วัดโคกเจริญในปัจจุบัน สำหรับความเป็นอยู่ในช่วงแรกๆนั้น ปัญหาหลักเลยก็คือโจร มีชุกชุม โดยโจรมักเข้ามาลักทรัพย์สิน ลักขโมยวัว ควาย ทำให้ชาวบ้านเดือดร้อนเป็นอย่างมาก ชาวบ้านส่วนหนึ่งไปตั้งบ้านเรือนอยู่ที่บ้านเนินโคกเจริญ ย้ายออกไปอยู่ที่อื่นหรือบางครอบครัวย้ายเข้ามาในบ้านโคกมะม่วงหวาน ในปีพ.ศ. 2503 ที่เนินโคกเจริญไม่มีครอบครัวอยู่เลย

ในปี 2510 ได้แยกการปกครองออกจากบ้านแพงพวยเป็นบ้านม่วงหวาน ตำบลจันตุม อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ เริ่มจากผู้ใหญ่บ้านคนที่ ๑ พ่อมอญ หาสุข คนที่ ๒ พ่อเรือน แจ่มใส คนที่ ๓ พ่อแทน แจ่มใสและปัจจุบันนายสวิง สายบุตร สำหรับความเป็นมาของชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านม่วงหวาน” นั้นมีที่มาอยู่ว่า ที่เนินโคกแห่งนี้มีต้นมะม่วงสูงใหญ่อยู่ด้านหนึ่ง ลูกมะม่วงมีรสหวานมาก พวกนายพรานเขาเรียกโคกตรงนี้ว่าโคกมะม่วงหวาน ที่ตั้งบ้านม่วงหวานโคกเจริญ ตำบลจันตุม อำเภอพลับพลาชัย จังหวัดบุรีรัมย์ อยู่ห่างจากอำเภอพลับพลาชัย ๕ กิโลเมตรและอยู่ห่างจากตัวเมืองบุรีรัมย์ 40 กิโลเมตร ลักษณะการตั้งบ้านเรือนนิยมสร้างบ้านเรือนอยู่กันเป็นกลุ่มระหว่างพี่น้อง เพื่อนบ้านเพื่อสะดวกแก่การปกครองและการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

สภาพดินและแหล่งน้ำ

เป็นดินเหนียวปนทราย ตอนใต้หมู่บ้านเป็นพื้นที่ราบลุ่มและเขตลุ่มน้ำตาเดียว มีห้วยตะแบกไหลผ่านมีน้ำตลอดปี ด้านอาชีพทำนา เป็นอาชีพหลัก เลี้ยงวัวเลี้ยงควายและปลูกผักเพื่อกินและขาย ซึ่งเป็นรายได้เข้าหมู่บ้านแต่ละปีเป็นจำนวนเงินไม่ใช่น้อย นอกจากนี้มีการเลี้ยงไหม ทอผ้าเป็นอาชีพเสริม จำนวนครัวเรือนในปีพ.ศ. 2545 มี 135 ครัวเรือนอประชากร 640 คน มีวัด 1 แห่ง คือวัดโคกเจริญ มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 1 แห่ง โรงเรียนชั้นอนุบาลและประถมศึกษาปีที่หก จำนวน 1 แห่งและมีสถานอนามัย 1 แห่ง ปัจจุบันคือโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล มีการใช้สื่อประชาสัมพันธ์ภายในหมู่บ้านตั้งแต่พ.ศ. 2545 จนถึงปัจจุบันเช่นในปีพ.ศ. 2545 มีการใช้ระบบสื่อประชาสัมพันธ์ภายในหมู่บ้านโดยใช้ระบบเสียงตามสาย มีผู้นำและคณะกรรมการหมู่บ้าน ได้แก่ นายทองคำ แจ่มใส นายสวิง สายบุตร นายบุญชู สายบุตร นายถวิล แจ่มใส นายจัต จินดาศรี นางจิตรา แจ่มใส นายสง่า แจ่มใส นายสีทน เจริญยิ่ง นายปรีชา แจ่มใส นายวิเชียร แจ่มใส นายเอกสิทธิ์ วิวาท์สุข นายสุเพียร เงามาม นายคาร เงามาม นายสง่า สายบุตร นายพัสนี แจ่มใส นายสุธี ทองนำ นายประดิษฐ์ สายบุตร นางเพา สวนเพชร เป็นต้น

ประเพณีวัฒนธรรมพิธีกรรมและความเชื่อ

ชุมชนชาวกูยที่บ้านม่วงหวาน-โคกเจริญ เป็นอีกชุมชนหนึ่งที่มีการไหว้ปู่ตา ปู่ตา หมายถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ไม่เห็นตัวตน จับต้องไม่ได้ แต่ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ปกป้องคุ้มครองลูกหลานผู้ปฏิบัติดี ให้มีความสุขความเจริญ ขณะเดียวกันถ้าบุคคลใดที่ประพฤติปฏิบัติทำให้สังคมเดือดร้อน เขาควรจะได้รับกลงโทษเช่นกันสถานที่อยู่อาศัยของปู่ตาคือ ศาลปู่ตาชุมชนสร้างไว้ข้างแหล่งน้ำสาธารณะหรือใกล้ต้นไม้ใหญ่ ๆ ในปีหนึ่ง ๆ ชาวบ้านมีการประกอบพิธีเซ่นไหว้ อย่างน้อยปีละสองครั้ง คือในวันขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 และวันขึ้น 6 ค่ำ เดือน 6 ซึ่งในวันเซ่นไหว้ ชาวบ้านทุกครัวเรือนได้เตรียมตัวตั้งแต่เช้ามืด สิ่งที่ต้องเตรียมไปเซ่นไหว้ ได้แก่ ไก่ต้มจำนวน 1 ตัว ข้าวสุก 1 ถ้วย เหล้าขาว (ถ้ามี) น้ำหวานหมาก บุหรี่ ดอกไม้ रुपเทียน พิธีเซ่นไหว้จะเริ่มจากจุดธูปเทียนขอขมา ขอโทษปู่ตา แล้วเรียกปู่ตามารับของสังเวद्यพิธีการเรียกจะเรียก 3 ครั้ง แต่ละครั้งจะทิ้งช่วง 3 ถึง 4 นาทีและสุดท้ายก็ขอเสี่ยงทายดูคางไก่ ว่าปีนี้ครอบครัวของตนเองจะอยู่อย่างสงบสุข ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บหรือไม่ หรือการทำมาหากินในการประกอบอาชีพจะอุดมสมบูรณ์หรือไม่

อย่างไร จะเห็นได้ว่าพิธีกรรมดังกล่าวชาวบ้านยังคงยึดเหนี่ยวและถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด แต่สิ่งที่ชุมชนและสังคมได้ก็คือทุกคนมีโอกาสได้มาร่วมพิธีกรรมด้วยกันพบปะ คุยกัน เป็นบรรยากาศที่ประทับใจมาก

ประเพณีการแต่งงาน เป็นอีกประเพณีหนึ่งที่ถือปฏิบัติกันมาของชุมชนบ้านม่วงหวาน-โคกเจริญคือ เมื่อเจ้าบ่าวตกลงกำหนดวันแต่งงานแล้วสิ่งที่ต้องการเตรียม นอกจากอาหาร การต้อนรับแขก ยังมีสิ่งที่ฝ่ายเจ้าบ่าวเจ้าสาวต้องมี คือ สิ่งของไหว้ญาติของแต่ละฝ่าย เช่น เมื่อเจ้าบ่าวแห่ขันหมากไปแต่งที่บ้านเจ้าสาว ฝ่ายเจ้าบ่าวต้องเตรียมไก่ น้ำตาลอ้อยหรือ อาจจะเป็นอย่างอื่น เช่น พดลม ปันโต จำนวนที่เตรียมต้องเท่ากับจำนวนญาติของเจ้าสาว ซึ่งเป็นผู้รับไหว้และเมื่อฝ่ายเจ้าสาวแห่ไปถึงบ้านฝ่ายเจ้าบ่าว เจ้าสาวต้องเตรียมสิ่งของไหว้ ไปว่าญาติเจ้าบ่าวเท่ากับจำนวนญาติของฝ่ายเจ้าบ่าว ฝ่ายเจ้าสาวต้องเตรียมสิ่งของเครื่อง ไหว้ แต่สิ่งที่จำเป็นส่วนมากจะเป็นผ้าชิ้นผ้าไหม ผูก หมอน ซึ่งฝ่ายเจ้าสาวต้องลงทุนมาก ส่วนเครือญาติทั้งสองฝ่ายที่ถูกไหว้ จะผูกแขนเจ้าสาวเจ้าบ่าวซึ่งเป็นจำนวนเงินที่ต้อง มากกว่าราคาสิ่งของที่ไหว้ แล้วเงินที่ผูกแขนได้ทั้งหมดจะทำพิธีมอบให้กับเจ้าบ่าวเจ้าสาว เพื่อเป็นทุนในการสร้างเนื้อสร้างตัวสร้างครอบครัวต่อไป

ประเพณีเช่นไหว้ภูวนตา ในวันแรม 14 ค่ำเดือน 10 ในวันเสาร์พิธีเช่นไหว้เพื่อให้ปู่ย่า ตายายหรือญาติที่ล่วงลับไปแล้วมารับสิ่งของสังเวยและเป็นการอุทิศส่วนกุศลไปให้แต่ จุดเด่นจะอยู่ที่ญาติพี่น้องในวงตระกูลนั้น ๆ สิ่งที่ได้เห็นได้ชัดก็คือ ทุกคนมาพร้อมหน้า พร้อม ตากัน รำลึกถึงบรรพบุรุษและญาติพี่น้องที่ล่วงลับไป

ประเพณีการบวชนาค เมื่อผู้สูงอายุโกนผมแล้ว ก่อนทำขวัญนาค ผู้บวชต้องมีรูปเทียน ใส่พานเดินไปไหว้ทุกครัวเรือนในหมู่บ้าน ผู้ถูกไหว้ก็จะให้ศีลให้พร บางคนผูกแขนให้ บางคนให้เงินเล็ก ๆ น้อย ๆ เพื่อเป็นค่าซื้อสมุด ปากกา หนังสือในระหว่างอยู่บวช เรียน เช่นเดียวกันเมื่อบวช ก่อนลาสิกขาก็จะเดินไปไหว้บอกลาสิกขาแล้วขอบคุณทุกคนที่ได้ช่วย ดูแลตักบาตรให้อาหารช่วงบวชเรียนอยู่

ประเพณีเรียกขวัญเมื่อลูกหลานที่ลาสิกขาพระหรือกลับจากราชการทหาร หรือได้รับ ตำแหน่งราชการหรือได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้นำ ชาวบ้านม่วงหวาน-โคกเจริญ ยังรักษา ประเพณีเรียกขวัญ เพราะเชื่อว่าเป็นการสร้างให้เกิดกำลังใจ

ประเพณีวันผู้สูงอายุและประเพณีก่อบพระเจดีย์ทราย ซึ่งมีการจัดตามประเพณีในวันสงกรานต์ทุกปีที่วัดชาวบ้านม่วงหวาน-โคกเจริญ ถือว่าเป็นสิ่งที่มีค่า ทุกอย่างบ่งบอกถึงการให้ผู้คนได้มีส่วนร่วมการรำลึกถึงบุคคลที่มีบุญคุณแก่เรา การเคารพนับถือซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดความรักใคร่สมัคสมานสามัคคีกันสืบไป

วิถีชีวิตของคนกัญจากจุดด้อยกลับเป็นโอกาส

โดยทั่วไปแล้ว ชาวกัญส่วนใหญ่ในวิถีชีวิตความเป็นอยู่จะอยู่แบบเรียบง่าย เจียมเนื้อเจียมตัวและรักสงบคิดและทำอะไรแบบเรียบง่าย ๆ ชยันตมาหากินในการประกอบอาชีพเอกลักษณ์เฉพาะคือการชอบช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันและมักจะทำอะไรตามกัน ชุมชนกัญที่บ้านม่วงหวาน-โคกเจริญแห่งนี้ ซึ่งในอดีตถูกชนเผ่าอื่นพุดจาตุถุกและและกระแหนต่าง ๆ นานาทำให้รู้สึกอับอายคนอื่น การไปไหนมาไหนในบางโอกาสก็จะเก็บซ่อนของความเป็นกัญเอาไว้เพื่อไม่ให้คนอื่นได้รู้ว่าเราเป็นกัญ เช่น ถ้าอยู่ในหมู่คนจำนวนมากก็จะพุดด้วยภาษาอื่นเช่นภาษาไทย ภาษาลาว ภาษาเขมรเพื่อไม่ให้คนอื่นได้รู้ว่าเราเป็นกัญ (ซึ่งโดยทั่วไปคนกัญจะพุดได้หลายภาษา) เมื่อเป็นเช่นนี้ทำให้คนกัญด้วยกัน เกิดการเห็นอกเห็นใจกัน โดยทั่วไปในชุมชนกัญส่วนมากมีความรักใคร่สามัคคีกันและมีนิสัยโอบอ้อมอารี มีการกินอยู่แบบเรียบง่ายและสงบ

ชุมชนกัญจึงมักจะได้รับโอกาสมาก่อน โดยเฉพาะจากหน่วยงานราชการหรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่จะลงไปร่วมพัฒนาจึงทำให้เกิดการเรียนรู้แลกเปลี่ยนแนวคิดแนวปฏิบัติต่อกัน การริเริ่มโครงการอย่างต่อเนื่องของชุมชนบ้านม่วงหวาน-โคกเจริญ ส่วนใหญ่ได้รับการตอบรับการให้ความร่วมมืออย่างน่าพอใจและบนพื้นฐานแห่งความเป็นจริง พ่อทองคำ แจ่มใส กล่าวไว้ว่า ชาวบ้านม่วงหวาน-โคกเจริญ เมื่อได้รับโอกาสในการช่วยคิด ช่วยพุด ช่วยทำให้องค์ความรู้ภูมิปัญญาเป็นการเพิ่มประสบการณ์ ทำให้ชุมชนมองเห็นจุดเด่น-จุดด้อยของตนเองเห็นทางเลือกทางออกของตนเอง เกิดการตื่นตัวกระตือรือร้นและที่สำคัญเกิดความมั่นใจเกิดความภาคภูมิใจในชุมชนเองและสังคมในชุมชนให้การยอมรับจากหน่วยงานราชการและจากชุมชนอื่น

แนวทางสู่การพัฒนาตนเอง

ชุมชนบ้านม่วงหวาน-โคกเจริญได้ค้นพบวิถีการพัฒนาตนเอง จากประสบการณ์ที่ชุมชนม่วงหวาน-ขอบเจริญได้สร้างและแสวงหา การเพิ่มโอกาสให้แก่ตนเองโดยชุมชนใช้ ประเพณีและพิธีกรรมในวันสำคัญแต่ละครั้งที่ชุมชนซึ่งมีการจัดประเพณีและพิธีกรรมดังกล่าว ล้วนเป็นการให้ทุกคน ทุกเพศ ทุกวัยได้มาร่วมพบปะร่วมกันจุดนี้ทำให้ผู้คนเกิดความเข้าใจเกิดความเคารพนับถือซึ่งกันและกัน มีความภาคภูมิใจมีศักดิ์ศรีมากขึ้นในชุมชน ทุกคนได้มีส่วนร่วมผนวกกับการที่ชุมชนเปิดโอกาสทุกคน ทุกฝ่ายลงไปร่วมในการสนับสนุนให้ชุมชนเข้มแข็ง แต่เน้นแบบแผนค่อยเป็นค่อยไปตามธรรมชาติและมีความเป็นอิสระ

พ่อทองคำ แจ่มใส กล่าวว่าเมื่อปีพ.ศ. 2529 ชุมชนร่วมกับ 4 กระทรวงหลัก คือ กระทรวงมหาดไทยกระทรวงเกษตร กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข ประสานร่วมกันเพื่อสร้างชุมชนต้นแบบโดยกระทรวงมหาดไทย คือ พัฒนาชุมชน มีการรวมกลุ่ม เช่น กลุ่มพัฒนาสตรีและเยาวชน กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ปัจจุบันได้ปรับเปลี่ยนเป็นลักษณะร้านประชารัฐ กระทรวงเกษตรฯ เน้นในด้านการผลิตภาคการเกษตร กระทรวงศึกษาธิการ เน้นการให้การศึกษาแก่ชุมชน กระทรวงสาธารณสุขเน้นด้านสุขภาพของชุมชน จากพื้นฐานเดิมในชุมชนบ้านม่วงหวาน-โคกเจริญ ชาวบ้านทุกคนถือว่าเป็นหัวใจหลัก ต่างมีความพร้อมในการพัฒนาระดับหนึ่งแล้ว เมื่อมีหน่วยงานข้างนอกมาช่วยเหลือ เติบโต การเคลื่อนตัวด้านการพัฒนาจึงไม่ยากเพราะประกอบด้วยผู้นำและคณะ มีทีมงาน มีการเสียสละด้านจิตใจเป็นสาธารณะและที่สำคัญมีใจรัก มีใจชอบมีความกระตือรือร้น อยากรู้ อยากเห็น อยากเป็น อยากทำอย่างต่อเนื่อง งานและกิจกรรมที่กำหนดไว้จึงบรรลุผลไปตามขั้นตอนอย่างเป็นรูปธรรม ในขณะเดียวกันชุมชนได้มีโอกาสเชื่อมประสานกับองค์กรอิสระคือสถาบันพัฒนาชนบท มูลนิธิหมู่บ้าน และประสานรวมตัวกัน ทำให้ชุมชนเกิดการตื่นตัว ค้นหาแนวทางตลอดเวลา พ่อทองคำ แจ่มใส ได้ยกตัวอย่างกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต โดยเล่าว่า กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเริ่มก่อตั้งเมื่อวันที่ 29 เดือน พฤศจิกายน ปีพ.ศ. 2529 ตอนแรกมีสมาชิก จำนวน 77 คน สมาชิกฝากเงินสัจจะสะสม ประจำเดือน ๆ ละ 850 บาทต่อเดือน กลุ่มได้เปิดโอกาสและรับสมาชิกทุกเดือน ประการสำคัญ กลุ่มได้มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เพื่อความเข้าใจแก่สมาชิก ชาวบ้าน

ทั่วไป โดยประชาสัมพันธ์ทางเสียงตามสาย ประชุมชี้แจง มีทีมงานในรูปคณะกรรมการและสมาชิก ออกไปศึกษาดูงานเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และที่สำคัญคือ หลักการที่ชุมชนนำไปใช้ในการพัฒนาเสริมความเข้มแข็งชุมชน คือ การให้ชุมชนในหมู่บ้านได้มีส่วนร่วมให้มากที่สุด เพื่อให้กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตให้สมาชิกทุกคนได้เข้าใจที่ชัดเจนทุกฝ่าย ต่อมาก็ให้ความร่วมมือในการกระจายและขยายกิจกรรม ถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญกิจกรรมย่อมให้ประโยชน์ ยังมีสมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมมาก ย่อมเรียนรู้แก้ปัญหาไปเรื่อย ๆ

เมื่อพ.ศ. 2544 ที่ผ่านมาแล้ว สมาชิกของกลุ่มยังฝากเงินสัจจะสะสมประจำเดือน กลุ่มและสมาชิกเน้นที่เป้าหมายในการออมทุกวันอาทิตย์ของแต่ละเดือน ตั้งแต่เวลา 0.06 ถึง 10.00 น. ซึ่งคณะกรรมการแต่ละฝ่ายต้องมารวมตัวพร้อมกัน เช่น กรรมการฝ่ายอำนวยการ ฝ่ายเงินกู้ กรรมการตรวจสอบ กรรมการฝ่ายส่งเสริม ซึ่งในวันออมฯ ดังกล่าว สมาชิกที่กู้เงินไป นำดอกเบี้ยยต้องมาส่งทุกเดือนหรือสมาชิกคนใดมีความประสงค์ที่จะกู้ให้ยื่นคำขอกู้ ซึ่งการปล่อยเงินกู้แก่สมาชิกกลุ่มก็จะให้กู้ในวันออมทรัพย์เช่นกัน เงินของกลุ่มในแต่ละเดือน ถ้าเหลือจากที่สมาชิกขอกู้ก็จะนำไปฝากธนาคาร สำหรับอัตราดอกเบี้ยเงินกู้คิดเป็นร้อยละ 14 บาทต่อปี ในปีพ.ศ. 2544 พ่อทองคำ แจ่มใส ได้ออกไปนำเสนอกิจกรรมออมทรัพย์เพื่อการผลิต เพื่อให้เห็นรูปแบบของกิจกรรม ในวันที่ 7 เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2554 กล่าวถึงการจัดตั้งกลุ่ม ความสามารถการดำเนินกิจกรรมที่เป็นรูปธรรม กลุ่มได้มีระเบียบกฎเกณฑ์ที่ชัดเจน กล่าวถึงคณะทีมงาน คณะกรรมการของแต่ละฝ่ายซึ่งผ่านการคัดเลือกจากสมาชิก มีสมาชิกจำนวน 580 คน จำนวน 90% ของจำนวนประชากรคิดเป็นครัวเรือนในชุมชนที่เป็นสมาชิก 97% ในปัจจุบันมีเงินฝากเงินสัจจะสะสม 63,000 บาทต่อเดือน การฝากเงินสัจจะสะสมพิเศษ เฉลี่ย 20,000 บาทต่อเดือน ในแต่ละเดือนกลุ่มมีกระแสเงินหมุนเวียนให้สมาชิกกู้ยืมประมาณ 100,000 บาท ถึง 150,000 บาท สำหรับกำไรสุทธิในรอบปี กลุ่มได้จัดสรรปันผล และเฉลี่ยคืนคือ ปันผลและเฉลี่ยคืนสมาชิก 10.5% โบนัสคณะกรรมการ 14% ขยายกิจการกลุ่ม 6% กองทุนสวัสดิการสมาชิก 5% พัฒนาหมู่บ้าน-ทุนการศึกษา 3% ศึกษาดูงาน 1.5%

กิจกรรมศูนย์สาธิตการตลาดม่วงหวาน-โคกเจริญ ปัจจุบันได้ปรับเปลี่ยนลักษณะเป็นร้านประชารัฐเพราะรัฐบาลช่วยให้ทุนในการปรับปรุงอาคารร้านค้าที่ทันสมัย มีสินค้าหลากหลายที่จำเป็นในชีวิตประจำวันโดยเฉพาะสินค้าที่สัมพันธ์กับการเกษตร ได้แก่ เมล็ด

พันธุ์พืช สินค้าบริโภคที่ผลิตจากโรงงาน สินค้าที่ผลิตจากวัตถุดิบของชาวบ้านได้ลดน้อยลง ดำเนินกิจการเชื่อมโยงจากฐานเดิมปรับเปลี่ยนให้เหมาะสม ตามสภาพความเจริญของ บ้านเมือง คุณพ่อทองคำ แจ่มใส กล่าวไว้เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2562 ว่า โครงสร้างของ ร้านเดิมปัจจุบันได้ปรับปรุงเน้นความสะดวกบริการให้กับสมาชิก ปัจจุบันได้ปรับปรุง เน้น ความสะอาดๆ ด้านคุณภาพของสินค้าที่นำสินค้าเข้ามาในร้านของชุมชนเพิ่มมากขึ้น หุ่น ใหม่ปัจจุบันปรับเปลี่ยนเป็น 1000 บาทต่อหุ่น

ศูนย์สาธิตการตลาดมีทีมงานคณะกรรมการ คือ ผู้จัดการ มีกรรมการฝ่ายซื้อ สินค้าเข้าร้านและพนักงานขายวันละ 2 คน ในช่วง 7 วัน เวียนมาขายครั้งหนึ่ง ในวันเสาร์- อาทิตย์เด็กนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาจะมาช่วยขายการขายสินค้าทางศูนย์ฯ จะขายสินค้าทุก ชนิดด้วยเงินสดอย่างเดียว

กิจกรรมธนาคารข้าว กลุ่มจัดให้มีกิจกรรมธนาคารข้าวเพื่อให้สมาชิกที่เดือดร้อน ให้กู้ข้าวเปลือกโดยจะคิดดอกเบี้ย เป็นข้าวเปลือก ในอัตรา 4 : 1 ยกตัวอย่างเช่น ในปีพ.ศ. 2544 มีข้าวอยู่จำนวนประมาณ 35 ตัน ซึ่งก็เพียงพอกับความต้องการของสมาชิก

กิจกรรมนวดข้าว กลุ่มฯ ได้ดำเนินการหาซื้อรถนวดข้าวเพื่อเป็นการบริการแก่ สมาชิก เพราะสมาชิกเกือบทั้งหมดมีอาชีพทำนา เมื่อเกี่ยวข้าวเสร็จหมด ทุกคนต้องใช้รถ นวดข้าวในกิจกรรมนี้กลุ่มฯจะคิดค่าบริการในการนวด 30 : 1

กิจกรรมโรงสีข้าว กลุ่มฯ ได้มองว่าอาชีพหลักในชุมชน เพราะสมาชิกมีอาชีพหลัก คือการทำนา แต่การทำนาทางกลุ่มฯคิดว่า ถ้าชาวนาหรือสมาชิกขายข้าวเปลือกให้กับกลุ่ม สีข้าว กลุ่มสีข้าวเปลือกจะสีเป็นข้าวสารไป มีการขายข้าวสารและกลุ่มสมาชิกน่าจะได้ผล ประโยชน์โดยตรง นี่เป็นหลักเกณฑ์ที่ทางคิดไว้ กลุ่มได้ประสานกับสถาบันพัฒนาชนบท มูลนิธิหมู่บ้านเพื่อประสานต่อกับกระทรวงมหาดไทยซึ่งได้งบประมาณจำนวน 2,000,000 บาท สร้างโรงสีข้าวได้ขนาด 24 เกวียน แต่การจัดการบริหารกลุ่มฯ สามารถดำเนินการได้ใน ระดับหนึ่งซึ่งต้องให้โอกาสในการเรียนรู้ไปอีกระยะหนึ่ง จากคำกล่าวของพ่อทองคำ แจ่มใส เมื่อวันที่ 20 เดือน เมษายน พ.ศ. 2562 กล่าวว่า โรงสีต้องใช้พลังงานไฟฟ้ามากในการสี ข้าวจึงไม่ประสบผลสำเร็จ ความรู้เกี่ยวกับเครื่องจักรของคณะกรรมการที่รับผิดชอบมีน้อย เมื่อเกิดชำรุดเสียหายต้องอาศัยช่างที่ชำนาญมาแก้ไข จึงมีความลำบากในการดำเนิน กิจกรรม

กิจกรรมการแปรรูปทำน้ำปลา น้ำปลาเป็นอาหารประจำของครอบครัวมาช้านาน ทุกคนส่วนมากกินน้ำปลา ดังนั้น กลุ่มจึงได้ทำน้ำปลาเพื่อขายให้สมาชิกและเครือข่ายทั่วไป กลุ่มมีความสามารถแปรรูปน้ำปลาหมักได้ถึง 16 ตัน

ชุมชนม่วงหวาน-โคกเจริญ ดำเนินการด้านพัฒนาตัวเองอย่างต่อเนื่องมาเป็นเวลาเกือบ 30 ปี คิดว่ายังไม่เข้าข่ายเป็นชุมชนเข้มแข็ง แต่พอทองคำ แจ่มใส เสนอว่าผู้นำมีบทบาทหน้าที่สำคัญมากที่จะนำและพึ่งพาตนเองของครัวเรือนหรือระดับชุมชน ขณะนี้ได้พัฒนาไปในระดับหนึ่งบ้างแล้วคือ การส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีและพิธีกรรมในชุมชน การรวมกลุ่มคนเป็นองค์กรมีกิจกรรมและขยายกิจการเป็นประโยชน์ในชุมชนมากขึ้นโดยให้โอกาสคนได้มีส่วนร่วมในการจัดแต่ละกิจกรรม ซึ่งจะทำให้ทุกคนเกิดความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของร่วมกัน แต่ที่ขาดไม่ได้คือการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้นำทีมงานและสมาชิก ก่อให้เกิดพลังทำงานให้ประสบความสำเร็จ ดังนั้น จึงหะก้าวใหม่ที่ชุมชนกำลังทำอยู่ก็คือ “ศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น” ศูนย์การเรียนรู้จึงเป็นสถานที่มาพบปะ แลกเปลี่ยนเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ โดยความรู้ที่ได้มาจากประสบการณ์จริง ดังตัวอย่างที่จับต้องได้คือ ศูนย์การเรียนรู้ที่ม่วงหวานโคกเจริญ ได้มีหลักสูตรจากประสบการณ์ตรงและมีวิทยากร กระบวนการจากชาวบ้านโดยตรง มาแลกเปลี่ยนให้ความรู้และประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ได้เกิดหลักสูตรที่เหมาะสมกับชุมชน ดังนี้คือการเรียนการทำบัญชีแบบชาวบ้าน การทำ น้ำยาล้างจาน น้ำยาล้างห้องน้ำ แชมพูสระผม สบู่เหลว การแปรรูปทำขนม-เครื่องดื่ม การแปรรูปน้ำปลา การทำน้ำหมัก-หัวเชื้อ การทำปุ๋ยชีวภาพการแพทย์แผนไทยและสมุนไพร การบริหารจัดการกองทุนชุมชน ร้านค้าชุมชน ธนาคารข้าวการเกษตรปลอดสารพิษ การอนุรักษ์ควายไทยและการเรียนฝึกหัดคอมพิวเตอร์ เป็นต้น ทั้ง 10 หลักสูตร ดังกล่าวแล้วข้างต้นเปิดโอกาสให้กลุ่มบุคคลและกลุ่มองค์กรที่สนใจได้ร่วมเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนั้นเมื่อความสมบูรณ์ในองค์ความรู้แต่ละหลักสูตรพร้อมศูนย์การเรียนรู้ มีการเชื่อมโยงเพื่อสนับสนุนหน่วยงานอื่น ๆ เช่น วัดโคกเจริญโรงเรียนพลับพลาชัย วิทยาลัยเกษตรกรรมเทคโนโลยีบุรีรัมย์ ชมรมพัฒนาชาวบุรีรัมย์ สถาบันพัฒนาชนบท มูลนิธิหมู่บ้าน สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์ จากชุมชนเดียวขยายเครือข่ายสู่อำเภอและจังหวัด มีการพัฒนาไม่หยุดยั้ง การเปลี่ยนแปลงในทุกสิ่งทุกอย่างเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา การเรียนรู้ไม่มีที่

สิ้นสุด ชุมชนจะอยู่โดดเดี่ยวไม่ได้ มีการพึ่งพาอาศัยกัน การแบ่งปันการช่วยเหลือการ
เกื้อกูลกันย่อมเป็นสิ่งที่ชุมชนต้องแสวงหา

ชุมชนม่วงหวาน-โคกเจริญ พ่อทองคำ แจ่มใสกล่าวว่า ตั้งแต่ได้ร่วมกันทำกิจกรรมทุก
อย่างที่ทำให้ชุมชนทำให้ชุมชนเกิดประโยชน์ขึ้นมากมาย ปัจจัยสำคัญคือองค์ความรู้และ
การจัดการทั้งสองอย่างเกิดจาก 2 ส่วนคือ

ประการที่ 1 องค์ความรู้และการจัดการที่ได้จากภายในชุมชนเอง จากการทดลอง
แบบลองทำ ลองผิดลองถูกและจากประสบการณ์ตรงได้ใช้ปฏิบัติมาทั้งปัญหาและวิธี
แก้ปัญหา

ประการที่ 2 องค์ความรู้และการจัดการที่ได้จากภายนอกชุมชน เช่น การได้ไป
ศึกษาดูงาน การได้ฟังผู้รู้การได้เห็นจากสิ่งที่ล้มเหลวและประสบการณ์ที่สำเร็จ

ดังนั้น การมีเครือข่ายจำเป็นต่อการเปิดโอกาสให้ชุมชนและกลุ่มองค์กรได้พบปะ
แลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน สำหรับเครือข่ายที่ชุมชนม่วงหวาน-โคกเจริญ ได้มีส่วนร่วมในการ
จัดตั้งคือ เครือข่ายชมรมกลุ่มออมทรัพย์อำเภอพลับพลาย ซึ่งก่อตั้งขึ้นเมื่อปีพ.ศ. 2534
เป็นกลุ่มออมทรัพย์ระดับอำเภอแห่งแรกของจังหวัดบุรีรัมย์ โดยมีพ่อทองคำ แจ่มใส เป็น
ประธานชมรม มีสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดบุรีรัมย์ร่วมกับสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ
พลับพลายเป็นผู้ริเริ่มให้การสนับสนุน

จุดประสงค์ในการจัดตั้งชมรมก็เพื่อเป็นการเปิดโอกาสในกลุ่มองค์กรโดยเฉพาะกลุ่ม
ออมทรัพย์เพื่อการผลิตที่มีอยู่แต่ขาดการเชื่อมโยงพบปะกัน ฉะนั้น ถ้ามีชมรมโดยให้ชมรม
เป็นศูนย์กลางแม่ข่าย มีกลุ่มสมาชิกองค์กรที่กระจัดกระจายกันอยู่จะได้มาเรียนรู้ด้วยกันแต่
ชมรมระดับอำเภอการบริหารจัดการอย่างมีความยุ่งยากและมีปัญหา สาเหตุประการ
หนึ่ง คือพื้นที่กว้างอยู่ห่างไกลกันความพร้อมและความสามารถของระดับเครือข่ายมีไม่
เท่ากันและที่สำคัญขาดปัจจัยองค์ประกอบหลายอย่างที่ต้องช่วยส่งเสริมสนับสนุนถ้ากลุ่ม
องค์กรซึ่งเป็นสมาชิกระดับหมู่บ้านไม่พร้อมหรือไม่เข้มแข็งเป็นผลกระทบอย่างหลีกเลี่ยง
ไม่ได้ ดังนั้นควรให้องค์กรชุมชนหมู่บ้านเข้มแข็งเสียก่อน กลุ่มองค์กรม่วงหวาน-โคกเจริญ
มีความสนใจในหลักสูตร มีกลุ่มได้เรียนรู้และปฏิบัติจริงอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบันโดยใช้
ศูนย์การเรียนรู้ของหมู่บ้านเป็นเวทีประสานความสัมพันธ์เกื้อกูลกันแลกเปลี่ยนให้ความรู้จึง
ขอยกตัวอย่างกิจกรรมหลักสูตรที่ดำรงอยู่ได้คือดังนี้

สูตรทำขนมทองม้วน คุณแม่วันเพ็ญ สังเกตกิจ อาศัยอยู่ที่บ้านเลขที่ 79 หมู่ 15 บ้านโคกเจริญ ตำบลจันทุม อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ กล่าวเมื่อวันที่ 20 เมษายน 2562 ท่านได้กล่าวว่า เริ่มแรกมีวิทยากรทำขนมมาส่งเสริมความรู้ในการทำขนม คือนางเยาว์ สวนเพชร นางชำนาญ สายบุตร และนางสุเพียร แจ่มใส สอนและปฏิบัติจริง เช่น ทำขนมทองม้วนมีส่วนผสมคือ แป้งสาลี 1 ถ้วย น้ำตาลทรายเศษหนึ่งส่วนสองถ้วย ไข่ไก่ 1 ฟอง งด้า 1 ช้อนโต๊ะ หัวกะทิ เศษหนึ่งส่วนสองถ้วย เกลือป่น เศษหนึ่งส่วนแปด ช้อนชา น้ำเปล่า 1 ช้อนชา น้ำปูนใส 2 ช้อนโต๊ะ น้ำมันพืชหรือน้ำมันมะพร้าว สำหรับทาพิมพ์ขนมทองม้วน

วิธีทำ

1. ร่อนแป้งใส่ชามผสม เติมน้ำตาลคนให้เข้ากันแล้วทำหลุมตรงกลาง
2. ตีไข่แดงและไข่ขาวให้เข้ากันดีแล้ว ผสมหัวกะทิน้ำ ปูนใสและเกลือ คนให้เข้ากันจากนั้นค่อยเทลงในหลุมแป้ง
3. ใช้ที่ตีไข่คนส่วนผสม ในข้อ 2 ให้แป้งค่อย ๆ ตกลงหลุม คนเบาๆจนเข้ากันดี
4. นำพิมพ์ทองม้วนมาอังไฟด้วยไฟอ่อน อังไปจนพิมพ์ร้อนจัด ทาพิมพ์ด้วยน้ำมันทั้งสองด้าน อังไฟให้ร้อนอีกครั้ง ตักแป้งหยดบนพิมพ์ด้านหนึ่ง ปิดพิมพ์ให้สนิทแป้งส่วนเกินจะล้นออกมาเอง ตั้งไฟอ่อนสักครู่พลิกกลับข้าง พอเหลืองสังเกตดูแป้งที่เกาะอยู่นอกพิมพ์ ยกพิมพ์ออกจากเตาเปิดพิมพ์ใช้ปลายมีดแซะขึ้นม้วนกับแกนกลมๆ ทันที ขณะที่ยังร้อนเพราะถ้าเย็นจะแข็งกรอบม้วนไม่ได้

นอกจากนี้ยังมีสูตรทำขนมอื่น ๆ อีกเช่น ขนมโดนัท ครอบแครงกรอบ กะหรี่ปั๊พ และปอเปี๊ยะชาววังหลักสูตรขนมนี้มีกระบวนการทำเช่นกัน ได้แก่ ส่วนผสม วิธีทำ เพื่อทำเป็นสูตรขนมของบ้านม่วงหวาน-โคกเจริญ การบรรจุภัณฑ์ได้ทำป้ายชื่อสูตรขนมและชื่อกลุ่มสตรีทำขนมของหมู่บ้านแปะบนห่อถุงพลาสติกก่อนจัดส่งไปวางขายที่ศูนย์การตลาดในหมู่บ้านและนำไปขายส่งที่ตลาดประโคนชัยจะมีพ่อค้าแม่ค้ามารับซื้อไปขายต่อ เช่น ผลผลิตที่ใช้ปุ๋ยอินทรีย์แทนปุ๋ยเคมี ชุมชนจึงให้ความสำคัญเกี่ยวกับสูตรการผลิตทางการเกษตร เช่น สูตรปุ๋ยซึ่งเป็นกิจกรรมของศูนย์เรียนรู้บ้านม่วงหวาน-โคกเจริญดังนี้

ปุ๋ยน้ำ ได้แก่ ปุ๋ยน้ำสูตรหญ้าสดผสมซีไค ส่วนประกอบ หญ้าสด 50 กิโลกรัม ซีไค 50 กิโลกรัม ควรเลือกไคที่ไม่กินยาปฏิชีวนะ เพราะจะทำให้มีกลิ่นเหม็นเน่า

วิธีทำ นำหญ้าสด 10 กิโลกรัมใส่ลงในถังหมักพลาสติกขนาด 200 ลิตร ย่ำให้แน่น สูงประมาณ 20 เซนติเมตร โรยซีไคหมาดๆ 1 กิโลกรัม ทับลงบนหญ้า ทำซ้ำเช่นเดิมอีก 4 ชั้น ปิดฝาเก็บไว้ในที่ร่ม บ่มไว้ประมาณ 45 วันขึ้นไปจะได้ปุ๋ยน้ำเข้มข้นคุณภาพดี

วิธีใช้ ผสมน้ำ 1: 200 ถึง 500 ลิตร รดราดดิน ส่วนดปุ๋ยน้ำอื่น ๆ ที่มีในหลักสูตร ของบ้านม่วงหวาน-โคกเจริญ เช่น ปุ๋ยน้ำสูตรเศษอาหาร (ปุ๋ยคน) ปุ๋ยน้ำสูตรพืชผัก นอกจากนี้ยังมีปุ๋ยแห้งใช้อินทรีย์และชีวภาพ การทำปุ๋ยเมล็ดชีวภาพ น้ำหมักชีวภาพ เป็นต้น ปุ๋ยดังกล่าวชาวบ้านม่วงหวาน-โคกเจริญได้ผลิตเพื่อใช้ประโยชน์ในการปลูกพืชผักสวนครัวและส่วนหนึ่งมีตัวแทนรับและฝากนำไปขายที่ตลาดประโคนชัย อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์

เกษตรกรมีอาชีพคือการทำนาซึ่งเป็นอาชีพหลักและส่วนหนึ่งที่เหลือจากการ บริโภคในครัวเรือนก็นำออกไปขาย เพื่อเป็นรายได้ใช้จ่ายในครัวเรือน ปัจจุบันนี้ชุมชนได้ ส่งเสริมทำนาตามแนวคิดที่รับสนับสนุนที่มีจุดเน้นสำคัญคือการทำนาอินทรีย์ ให้ ความสำคัญโครงการนาแปลงใหญ่มีการผลิตข้าวพันธุ์มะลิอินทรีย์มีชาวบ้านม่วงหวาน-โคก เจริญให้ความสำคัญโดยเข้าโครงการข้าวอินทรีย์ทำ 3,5,10 ไร่ เป็นการเปลี่ยนแนวคิดใหม่ ที่ไม่ใช่ปุ๋ยเคมีให้ความสำคัญของการบริโภคของครัวเรือนซึ่งแต่เดิมนั้นพ่อทองคำ แจ่มใส เล่าว่า ชาวบ้านเอาไปขาย ส่วนที่บริโภคในครัวเรือนเป็นผลผลิตที่คุณภาพน้อย ทุกวันนี้ ชาวบ้านเก็บข้าวพันธุ์ดีไม่ขาย ครัวเรือนเก็บไว้กินเองซึ่งข้าวที่ผลิตได้ปลูกตามกรมการข้าว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์มาแนะนำให้ทำผ่านคุณภาพของกรมการข้าวคือ GAP พ่อทองคำ แจ่มใสได้แสดงเอกสารที่กรมการข้าวส่งใบรับรองมาตรฐานการผลิตข้าวอินทรีย์ลง วันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2562 ถึงประธานกลุ่มข้าวอินทรีย์บ้านม่วงหวาน-โคกเจริญ โดยที่ กรมการข้าวได้มอบหมายให้บริษัทไทยจีเอพี 09 จำกัด ดำเนินการตรวจประเมินระบบการ ผลิตข้าวอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรตามโครงการจ้างเหมาหน่วยงานภายนอก ตรวจ วิเคราะห์ปริมาณสารเคมีตกค้างในดิน ในน้ำและผลการผลิตข้าวในปี 2561 บริษัทได้แจ้ง ผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ของชุมชน ได้ผ่านการประเมินตามมาตรฐานการผลิตข้าวอินทรีย์ในปี

2561 พ่อทองคำ แจ่มใสบอกว่าได้ผ่านเกณฑ์ประเมินของกรมการข้าวมาแล้วติดต่อกันเป็นปีที่ 2

จากข้อมูลการลงภาคสนามที่ บ้านม่วงหวาน-โคกเจริญ อำเภอลับแล จัหวัดบุรีรัมย์ แสดงให้เห็นว่าชาวบ้านมีการรวมกลุ่มทำการก่อตั้งกลุ่ม เห็นความสมัครสมานสามัคคีกันไม่คิดแตกแยกในประเด็นตัวใครตัวมันจึงทำให้เกิดความเข้มแข็งในชุมชน ชาวภูย ที่อพยพไปตั้งถิ่นฐานเมื่อ 40 ปีก่อนและยังคงดำรงความเป็นชนชาติพันธุ์อยู่ที่ตั้งอยู่ แวดล้อมด้วยชุมชนคนลาวและคนเขมร

พ่อทองคำ แจ่มใส กล่าวอีกว่า ปัจจุบันนี้มีชุมชนหมู่บ้านมีความชื่นชมแล้วรับหลักการไปต่อขยายถึงชุมชนข้างเคียง เอารฐานคิดและการลงมือของชุมชนบ้านม่วงหวาน-โคกเจริญไปขยายเพิ่มศักยภาพได้ดีทางด้านเกษตรอินทรีย์คือ บ้านละลมไผ่ ตำบลจันตุม อำเภอลับแล จัหวัดบุรีรัมย์ หมู่บ้านแห่งนี้มีภูมิสภาพธรรมชาติที่ดีทางด้านแหล่งน้ำ คือ มีห้วยหนองน้ำโอบล้อมหมู่บ้าน เป็นพื้นที่ลุ่มเหมาะกับการทำนา รอบ ๆ หมู่บ้านเป็นพื้นที่ทำเลที่มีลำน้ำตาเดียว ส่วนเหนือของพื้นที่ลำห้วยตะแบกไหลผ่าน เมื่อมีโอกาสได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐจึงมีคณะกรรมการหมู่บ้านหลายฝ่ายเพื่อช่วยกันพัฒนาให้เป็นระบบ

พ่อทองคำ แจ่มใส บ้านม่วงหวานได้เล่าถึงเหตุการณ์ในช่วงพ.ศ. 2545 ก่อนนั้น เป็นการพัฒนาเศรษฐกิจเชิงฐานทุนทางวัฒนธรรมที่เป็นคุณประโยชน์ต่อชีวิต ที่มีความสำคัญมากและยังมีเครือข่ายออกไปนอกชุมชน แต่ที่สำคัญในปัจจุบันคือหลักการพัฒนาได้สืบสานสืบทอดไปยังหมู่บ้านข้างเคียงคือบ้านละลมไผ่ หมู่ 11 ตำบลจันตุม อำเภอลับแล จัหวัดบุรีรัมย์ กลายเป็นหมู่บ้านโดดเด่นเศรษฐกิจการเกษตรได้ดีเพราะมีสภาพทางภูมิศาสตร์ที่เหมาะสมแก่การทำนา ทำสวน ปลูกผักมีการสร้างกลุ่มตามรูปแบบของหมู่บ้านม่วงหวาน-โคกเจริญ หมู่บ้านม่วงหวานได้พัฒนาไปจนถึงยกระดับขึ้นใหม่ที่เข้มแข็งกว่าเดิมคือพัฒนาร้านค้าชุมชนเป็นร้านค้าประชารัฐที่มีมาตรฐานเข้มแข็ง เมื่อพ่อทองคำ แจ่มใสเกษียณจากงานแล้วจึงมีเวลาจัดระบบของร้านค้าประชารัฐทัดเทียมกว่าหมู่บ้านอื่น ๆ ชาวบ้านได้เข้าใจระบบได้ดีและผ่านประสบการณ์อย่างต่อเนื่องความรู้ความเข้าใจเท่าเทียมกันถึงพลังกลไก ระบบกระบวนการเปลี่ยนแปลง มีแผนความคิดอย่างต่อเนื่อง ปรับจุดด้อยมาปรับปรุงใหม่ ค้นหาศักยภาพคนที่มีความชำนาญทางด้านเทคโนโลยีที่เหมาะสม อาทิ เครื่องมือการเกษตร การแปรรูปผลิตภัณฑ์ข้าวที่เหมาะสม ท่านก็

ยกตัวอย่างปัญหาโรงสีชุมชนเกินกำลังทางปัญญาที่จะแก้ไข เมื่อโรงสีใช้ไปแล้วชำรุดค่าไฟฟ้ามาก ต้องใช้งบประมาณเป็นค่าไฟฟ้า ก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับค่าไฟและผลผลิตการตลาดข้าวสาร ต้องแข่งขันกับตลาดภายนอกสูง ดังนั้น พลังกลุ่มของชุมชนได้ปรับลดให้เหมาะสมเพื่อความพอใจของชีวิตเกษตรกรของชุมชน และกลุ่มผลิต ดังเช่น กลุ่มผลิตขนมทองม้วน สูตรปุ๋ยเกษตรอินทรีย์ กลุ่มเลี้ยงโคและกระบือ และการค้นพบสิ่งใหม่ที่ตลาดต้องการในชุมชนและนอกชุมชนคือการเลี้ยงจิ้งหรีดพันธุ์สะต๋องด้วยฟักทองสับเป็นชั้น ที่สอดรับกับวัตถุดิบในการเลี้ยงที่มีอยู่ในชุมชนและตลาดใกล้เคียง ส่วนการปลูกผัก ทำนา ได้ไปเติบโตที่บ้านละลมไผ่และขยับขึ้นตามนโยบายรัฐไทยคือเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเกษตรอินทรีย์แปรรูปการผลิตข้าวเป็นอาหารที่กลุ่มเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนคือ ขนมจีนและไม่ทิ้งประเพณี ความเชื่อและพิธีกรรมให้เกิดพลังความสัมพันธ์การรวมกลุ่มของเครือญาติชุมชน

อาจกล่าวได้ว่าหลักการพัฒนาบ้านละลมหนองไผ่ ได้แนวคิดจากบ้านม่วงหวาน-โคกเจริญ คือให้ความสำคัญแก่ผู้นำที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลายคน ได้แก่ ผู้นำที่เป็นทางการ พระสงฆ์ ครูอาจารย์และสถาบันระดับอุดมศึกษาคือ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ทั้งนี้มีผู้นำเดิมมีมาส่งผ่านระบบเครือญาติในชุมชนที่มีต้นวงศ์ของจิตวิญญาณทางความเชื่อในการนับถือผีเดียวกันหลายชั่วอายุคนซึ่งดำรงอยู่มา เพราะตั้งแต่รุ่นแรกๆ ของการตั้งหมู่บ้าน ซึ่งแนวคิดรับต่อมาจากผู้นำชุมชนสายสกุลแจ่มใสรุ่นแรกๆ ก่อนที่พ่อทองคำ แจ่มใสจะมาเป็นผู้นำหมู่บ้านม่วงหวาน-โคกเจริญ เมื่อความสัมพันธ์ของผู้นำชุมชนระดับตำบลได้แลกเปลี่ยนรูปแบบแนวคิดลงสู่ปฏิบัติ เชื่อมกับแนวคิดของนักวิชาการระดับชาติ สมัยแรกเริ่มนั้นคือ คุณหมอน นพ.ประเวศ วีสี นักวิชาการชุมชน ดังเช่น ดร. เสรี พงศ์พิศ ทำให้กระบวนการเปลี่ยนแปลงของชุมชนเหนียวแน่นมากขึ้นขยายต่อส่งผ่านไปถึงบ้านละลมไผ่

บ้านละลมไผ่ เป็นหมู่บ้านที่ตั้งถิ่นฐานมาในช่วงใกล้เคียงกับบ้านม่วงหวาน-โคกเจริญ ชาวบ้านในระยะแรกนั้นอพยพมาจากจังหวัดสุรินทร์ในช่วงพ.ศ. 2494 มีหลายชนชาติได้แก่ ชนชาติกวย เขมรและลาวพวกเขาบ้านแถบนี้จะเรียกกลุ่มของการอยู่รวมเป็นหมู่บ้านว่า เป็นบ้านนานาชาติเพราะเวลาสนทนากันมีการพูดสื่อสารโดยมีภาษาพูดถึงทั้ง 3 ภาษา แต่กลุ่มที่ใช้ภาษากวย ยังมีการแสดงตัวตน ด้วยวิธีการใช้ภาษาได้ดีเพราะเขาใช้ได้ทั้งภาษาเขมรและภาษาลาว ส่วนลูกหลานได้รับอิทธิพลจากความเจริญสมัยใหม่จาก

การศึกษาในโรงเรียนที่ใช้ภาษาไทย สื่อทันสมัยมีวิทยุ โทรทัศน์ โทรศัพท์มือถือ เด็กและเยาวชนใช้ภาษาไทยเป็นหลักมากกว่าภาษาพื้นบ้าน ปัจจุบันนี้บ้านละลมไม่มีจำนวน 80 กว่าหลังคาเรือน มีสภาพเศรษฐกิจปัจจุบันที่สำคัญคือการทำนาเป็นการทำนาปีถึงช่วงหลังการทำนา มีการปลูกผักสวนครัว เลี้ยงสัตว์ รับจ้าง ขายแรงงานปัจจุบันเป็นคนรุ่นหนุ่มสาวพวกเขาไปทำงานที่กรุงเทพมหานครเป็นส่วนมาก แต่ไม่ทิ้งถิ่นฐานสังเกตได้จากงานบุญประเพณี เทศกาลจะมาเยี่ยมพ่อแม่และมีการรวมกลุ่มจากภายนอกหมู่บ้านในรูปของบุญผ้าป่า บุญกฐินเป็นต้น และยังไม่ลืมจารีตประเพณีไหว้ผีบรรพบุรุษ เช่น บุญเดือน 3 บุญเดือน 6 ช่วงระหว่างเข้าพรรษา มีประเพณีวันทำบุญสารทหรือโถงนตา เป็นต้น

สรุป

โลกทัศน์และประสบการณ์การพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนหมู่บ้านม่วงหวาน-โคกเจริญ วิวัฒนาการจากสังคมชาวนา กลายเป็นสังคมเกษตรกรที่มีการใช้เทคโนโลยีและการตลาดแบบทุนนิยมซึ่งชุมชนจำเป็นต้องมีการปรับตัวฟื้นฟูธรรมชาติ มีความพยายามช่วยเหลือกันมีส่วนร่วมส่งเสริมการเกษตรที่ไม่ใช้สารเคมีเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการพึ่งตัวเองชุมชนทางเศรษฐกิจ ให้มีส่วนร่วมในชุมชนเป็นหลักในเบื้องต้นและยอมรับแนวคิดจากภายนอกที่เลือกสรรเหมาะสมกับภูมิวัฒนธรรม นิเวศวัฒนธรรมเพื่อสร้างคุณภาพชีวิตของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในท่ามกลางกระแสจากภายนอกที่เจริญอย่างรวดเร็ว คณะกรรมการและผู้นำชุมชนมุ่งหวังให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีคือ การพึ่งตนเองจากสภาพแวดล้อมที่อยู่ใกล้ตัว เมื่อมีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติโดยเฉพาะดินที่ใช้ทำการเกษตรมานาน จึงต้องให้ความสำคัญเกี่ยวกับทางเลือกฟื้นฟูให้มีทรัพยากรธรรมชาติที่นำมาใช้ให้เกิดผลผลิตทางการเกษตรคุณภาพสูง ซึ่งแนวโน้มอนาคตต้องได้ผลลัพธ์ที่ผลิตได้มีมาตรฐานและเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคที่อยู่ภายนอกของชุมชน ชาวบ้านได้เข้าใจระบบได้ดีและผ่านประสบการณ์อย่างต่อเนื่องความรู้ความเข้าใจเท่าเทียมกันถึงพลังกลไก ระบบกระบวนการเปลี่ยนแปลง มีแผนความคิดอย่างต่อเนื่องปรับจุดด้อยมาปรับปรุงใหม่ ค้นหาศักยภาพคนที่มีความชำนาญทางด้านเทคโนโลยีที่เหมาะสม ในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนฐานทรัพยากรและชุมชนมีอัตลักษณ์ท้องถิ่นเป็นทุนทางสังคมและวัฒนธรรมนำการพัฒนาและชุมชนมีผลงานเป็น

ต้นแบบทางการพัฒนาบนจุดยืนของตนเองได้อย่างมีศักดิ์ศรี และชุมชนมีความสุขด้วยการพึ่งตนเอง

เอกสารอ้างอิง

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2548). *จากประวัติศาสตร์หมู่บ้านสู่ทฤษฎีสองระบบ*. สุรินทร์ :

สถาบันราชภัฏสุรินทร์.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2544). *การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจในชนบท: ฉบับรวมชุด*.

กรุงเทพมหานคร : สภาวิจัยแห่งชาติ.

มงคล ด่านธานินทร์. (2541). *เศรษฐกิจชุมชนเชิงระบบ: หลักการและแนวการปฏิบัติใน*

เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง: แนวความคิด และยุทธศาสตร์. กรุงเทพมหานคร:

กระทรวงมหาดไทย กรมการปกครอง.

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

นายทองคำ แจ่มใส อดีตผู้ใหญ่บ้านม่วงหวาน-โคกเจริญ ตำบลจันดุม อำเภอปลับพลายชัย

จังหวัดบุรีรัมย์

กระบวนการพุทธจิตวิทยาของพระสงฆ์จิตอาสาเพื่อการพัฒนาสังคม A Buddhist Psychological Process of Volunteer Monks for Social Development

จรรณศรี กล้ากลาย*
Charoonsri Klumklai

บทคัดย่อ

กระบวนการพุทธจิตวิทยาของพระสงฆ์จิตอาสาเพื่อการพัฒนาสังคมที่นำเสนอในบทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการของพระอาสาสมัครเพื่อการพัฒนาสังคมจากแนวปฏิบัติที่ดีที่สุดและเพื่อวิเคราะห์กระบวนการทางจิตวิทยาเชิงพุทธของพระอาสาสมัครเพื่อการพัฒนาสังคม การวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกและการศึกษาภาคสนามเพื่อใช้ในการออกแบบการวิจัยเพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้ของพระภิกษุอาสาสมัครกลุ่มเป้าหมายเป็นที่เคารพนับถือมากที่สุดและพระสงฆ์ที่เป็นอาสาสมัครเพื่อการพัฒนาสังคม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย ผลการวิจัยพบว่า 1) แนวปฏิบัติที่ดีที่สุดของพระภิกษุอาสาสมัครเริ่มกระบวนการพัฒนาสังคมโดยการทักทายกับชาวพุทธในท้องถิ่น การปฐมนิเทศ การให้กำลังใจความเข้าใจ และการสนับสนุนโดยไม่ต้องร้องขอ สำหรับกระบวนการทางจิตวิทยาของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคมเป็นกระบวนการของการทำงานเพื่อส่งเสริมให้ผู้คนเลิกจากความทุกข์ยาก เข้าใจชีวิต และจัดการความทุกข์ เพื่อสนับสนุนผู้อื่นให้มีชีวิตที่ดีขึ้น โดยสรุปกระบวนการของพระภิกษุที่ปฏิบัติงานจิตอาสาสามารถสรุปได้ 5 ด้าน ได้แก่ 1) กำหนดเป้าหมายของการเป็นพระสงฆ์จิตอาสา 2) คุณลักษณะของพระสงฆ์จิตอาสา 3) เน้นกระบวนการทำงานเพื่อ

* มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย E-mail: charoonsri8763@gmail.com

ชุมชน 4) มุ่งถ่ายทอดความรู้เพื่อคนอื่น และ 5) สะท้อนคิดผลการปฏิบัติงานจิตอาสา กระบวนการนี้สามารถนำไปสู่ผลลัพธ์ของการพัฒนาสังคมดังที่ปรากฏในวลี “การพัฒนาผู้อื่นสะท้อนถึงการพัฒนาตนเอง”

คำสำคัญ : กระบวนการทางจิตวิทยา พระอาสาสมัคร การพัฒนาสังคม

Abstract

A Buddhist psychological process of volunteer monks for social development was presented in this article. The purpose of this research article was to study process of volunteer monks for social development from best practices, and to analyze a Buddhist psychological process of volunteer monks for social development. Qualitative Research using in-depth interview and field studies were used for research design in order to synthesize body of knowledge of volunteer monks. The target group was the most venerable and monks who volunteer themselves for social development. Data were analyzed using analyze content analysis and analytic induction. Results indicated that 1) best practice of volunteer monks started their process of social development by greeting with local Buddhists, orientation, encouragement, understanding, and support without requesting. For Buddhist psychological process of volunteer monks for social development, it was the process of working for encourages people to lift up from suffering, to understand life and to manage suffering in order to support others to have a better life. In summary, the process of volunteer monks who have done volunteer job can be summarized in 5 aspects such as 1) setting the target of volunteer, 2) full of the characteristics of volunteer monks, 3) working process for community, 4) transferring knowledge to others, and 5) reflecting output of volunteer working. This process can lead to the output of social

development as shown in the phrase “*The development of other reflects to self-development*”.

Keywords: Psychological Process, Volunteer Monks, Social Development

บทนำ

การพัฒนาประเทศของรัฐที่ผ่านมาได้เน้นการพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรมมากกว่าด้านเกษตร เพราะหวังว่าการพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรมจะทำให้ประเทศไปสู่ความทันสมัย ทำให้ประชาชนมีรายได้ในการบริโภคสินค้าได้มากขึ้น และจะทำให้ประชาชนโดยรวมมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น แต่ผลลัพธ์คือผลประโยชน์ได้ตกอยู่แค่เพียงกลุ่มคนกลุ่มหนึ่ง การนำแนวคิดการทำให้ทันสมัยตามอย่างตะวันตกมาใช้ไม่ได้ทำให้เกิดการกระจายรายได้ที่ทั่วถึง มีแต่จะสร้างช่องว่างระหว่างคนในเมืองกับคนในชนบท จึงทำให้คนในชนบทมุ่งหน้าเข้าเมืองเพื่อไปหางานทำซึ่งได้เงินมากกว่าทำไร่ทำนา การพัฒนากระแสหลัก ประกอบกับความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้นำไปสู่ระบบทุนนิยมและลัทธิบริโภคนิยม ในยุคปัจจุบันสังคมสามารถผลิตสินค้าต่างๆ ได้อย่างมากมายทำให้คนทุกคนสามารถบริโภคได้อย่างถ้วนหน้า คนจึงมุ่งหาความสุขด้วยการเสพความสุขจากวัตถุ ยิ่งบริโภคมากขึ้นเท่าไรก็ไม่สามารถตอบสนองความต้องการได้ทั้งหมด มีแต่จะโดนกระตุ้นกิเลสให้ตื่นตัวอยู่เสมอเมื่อต้องการบริโภคมากก็ต้องแสวงหาทรัพย์เพิ่มขึ้นตามไปด้วย จึงเป็นเหตุให้เกิดทุกข์ ดังนั้นจึงต้องมีการเปลี่ยนวิธีคิดใหม่ให้ยึดวิถีพุทธมาใช้ในการดำเนินชีวิต คือการบริโภคเพื่อบำบัดความทุกข์เวทนาเกิดจากทางสรีรภาพหรือความจำเป็นทางชีวภาพ เพราะถ้าหากไม่ได้รับการบำบัด ร่างกายไม่สามารถดำรงอยู่ได้ ปัญญา也不能สามารถเกิดได้ เพราะปัญญาเป็นสิ่งที่ช่วยระงับความสุขได้อย่างแท้จริง เมื่อปัญญาเกิดมนุษย์ก็จะสามารถบรรลุไปถึงขั้นความสุขในระดับที่ถือว่าเป็นระดับความสุขที่ไม่จำเป็นต้องบริโภคแล้ว เช่น ความสุขจากการมีความเมตตา กรุณาผู้อื่น หรือความสุขจากการช่วยเหลือผู้อื่น ให้ความทุกข์ของเขาบรรเทาลง (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2543) พุทธศาสนามีหลักธรรมที่มุ่งเน้นให้บุคคลมีความเมตตา เอื้ออาทรช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม คือหลักทศพิธราชธรรมซึ่งเป็นหลักธรรมมีความสอดคล้องกับจิตอาสา และการพัฒนาจิตอาสา คือ

มุ่งเน้นให้บุคคลในสังคมตระหนักถึงความสำคัญของการช่วยเหลือคนอื่น และการสร้างประโยชน์ต่อส่วนรวม การพัฒนาจิตอาสาคือการสร้างให้บุคคล มีโอกาสทำงานเพื่อผู้อื่น และส่วนรวมด้วยตนเอง ผ่านงานอาสาสมัคร บุคคลที่ปฏิบัติงานอาสา จะเข้าถึงความสำคัญของการช่วยเหลือผู้อื่นการเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวมพร้อมทั้งได้รับความสุข (สุธาทิพย์ แก้วเกลี้ยง, 2549)

บทบาทพระสงฆ์

บทบาทของพระสงฆ์ บทบาทตามหน้าที่ของพระสงฆ์ คือ ธรรมทาน แปลว่า การให้ธรรมะ การให้ธรรมะนั้นมีความหมายกว้างมาก และคำว่า ธรรมะในภาษาบาลีก็เป็นคำที่มีความหมายกว้างที่สุด แต่ถ้าแยกประเภทใหญ่ๆ มี 2 อย่างคือ ความจริงกับความดีงาม เป็นเรื่องของปัญญาอย่างหนึ่ง คุณธรรมอย่างหนึ่ง การให้ธรรมะเป็นทาน หมายถึง การให้ความรู้ ความเข้าใจ และหลักแห่งความดีหรือหลักที่จะให้เข้าถึงมนุษย์เข้าถึงสังคม และได้ประสบสิ่งที่ดีงามคือทำให้ให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ อย่างถูกต้อง ตั้งต้นแต่ความรู้สึกรู้สึกขั้นสูงสุด เข้าไปในชีวิตว่า คืออะไร สภาวะที่แท้จริงของสิ่งทั้งหลายเป็นอย่างไรลงมาถึงความเข้าใจทั่ว ๆ ไปเกี่ยวกับจริยธรรมในการดำรงชีวิตเป็นแง่ของสังคมอย่างหนึ่ง จริยธรรมอย่างหนึ่ง รวมความคือ ช่วยเหลือประชาชนในทางปัญญา และในทางคุณธรรมอันเป็นบทบาทหลัก (พระราชวรมณี (ประยุทธ์ ปยุตโต), 2527)

หน้าที่ของพระสงฆ์ไว้ว่าพระสงฆ์มีหน้าที่สอนธรรมะ การสอนธรรมะต้องมีความรู้ และธรรมะนั้นเป็นความรู้เกี่ยวกับความดี ผู้สอนต้องปฏิบัติดี คนเรียนถึงจะมั่นใจในสิ่งที่ตนเรียน พระสงฆ์ที่ทำหน้าที่สั่งสอนให้ได้ผลต้องปฏิบัติตามที่สอน และปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธเจ้าจึงมีลักษณะดังนี้ (วิจิตร เกิดวิสิษฐ์, 2533)

1) ปฏิบัติดี คือ เป็นผู้สำรวมกาย วาจา ใจ ตั้งมั่นอยู่ในพระธรรมวินัยและหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าบัญญัติ ทำให้เป็นผู้มีกิริยาวาจางดงาม สงบ ผ่องใส สุขุมเยือกเย็น

2) ปฏิบัติตรง คือ ปฏิบัติตรงตามหลักธรรมของพระพุทธเจ้า พิจารณาธรรมทั้งหลายด้วยเหตุและผล ปราศจากอคติ 4 คือ ความลำเอียงเพราะรัก ความหลง ความโกรธ ความกลัวปฏิบัติแต่สิ่งที่ถูกต้องชอบธรรม ไม่ปฏิบัติให้ผิดหรือเลี้ยวจากพระธรรมวินัย ด้วยกิเลสตัณหา

3) ปฏิบัติเพื่อรู้ธรรม คือ ปฏิบัติเพื่อรู้แจ้ง เพื่อความหลุดพ้นจากทุกข์ ปฏิบัติศีลสมาธิปัญญาด้วยความเพียร ด้วยขันติ

4) ปฏิบัติสมควร คือ ปฏิบัติทางสายกลาง ไม่ปล่อยไปตามอารมณ์หรือกิเลส ไม่ปฏิบัติสุดโต่งไปข้างทรมานตนเอง คือมีทิวฏฐิที่ถูกต้อง ทั้งปฏิบัติตนด้วยความเพียร 4 อย่าง คือเพียรระวังบาปไม่ให้เกิดขึ้น เพียรละบาปที่เกิดขึ้น เพียรกุศลให้เกิดขึ้นในสันดาน เพียรรักษากุศลที่เกิดขึ้นแล้วไม่ให้เสื่อมลง

พระสงฆ์จะต้องรู้เท่าทันสังคมที่เปลี่ยนไป เพราะพระสงฆ์ไม่ใช่มีหน้าที่เฉพาะชี้ทางให้ประชาชนสงบจิตใจเท่านั้น แต่ต้องชี้แนวทางโลกให้แก่ประชาชนได้อย่างเหมาะสมอีกด้วย นอกจากนี้วัดยังเป็นสถานที่ประกอบกิจการ รวมทั้งความเชื่อที่ยึดกับหลักธรรม อันมีพระสงฆ์เป็นผู้นำ (พระพยอม กัลยาโณ, 2540)

อย่างไรก็ตามบทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทย งานที่พระสงฆ์จะทำได้โดยตรงก็คือการให้คำแนะนำทางจิตใจ เป็นที่ปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาชีวิตต่าง ๆ สามารถเป็นที่พึ่งทางจิตใจด้วยการประพฤติตนเป็นแบบอย่าง ส่วนการสงเคราะห์สังคมที่กำลังพัฒนา เมื่อชาวบ้านยังไม่พร้อมที่จะช่วยตนเอง ถ้าพระเป็นผู้นำท้องถิ่น ก็ควรมีบทบาทด้วยการเสนอแนะให้ความคิดริเริ่มว่าในชุมชนมีอะไรที่จะทำให้เกิดแก่ประโยชน์ส่วนรวม ทางวัตถุจะทำได้ก็โดยทางอ้อม ด้วยการแนะนำชักจูงผู้อื่นให้กระทำ หรือนำสิ่งของหรือบริการที่ได้รับจากผู้อื่น มาเฉลี่ยแบ่งปันให้เป็นประโยชน์กว้างขวางออกไป โดยการสงเคราะห์นั้นต้องคำนึงถึงความเหมาะสมและกาลเทศะ ด้วยการทำหน้าที่ให้เหมาะสมกับบทบาท เมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงไปตามกาลสมัย วัตถุประสงค์ได้เข้ามามีบทบาทในสังคม หากพระสงฆ์แสดงบทบาททันตามปรากฏการณ์ของสังคมปัจจุบันก็จะสามารถแก้สภาพปัญหา จะส่งผลให้สภาพสังคมและประเทศชาติมีความเจริญก้าวหน้า

ทฤษฎีเกี่ยวกับจิตอาสา

จิตอาสาเป็นคุณธรรมของพลเมืองที่จะส่งเสริมให้สังคมมีความเข้มแข็งและมีศักยภาพในการแก้ไขปัญหา เนื่องจากการมีพลเมืองตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม มีความปรารถนาที่จะช่วยเหลือสังคม เชื่อมั่นในความสามารถของตนเองและการรวมกลุ่มปฏิบัติ เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นตามแนวทางที่ได้กำหนดไว้จะทำให้เป็นพลเมืองที่มี

คุณภาพ รับรู้สิทธิควบคุมไปกับหน้าที่ของพลเมืองซึ่งสามารถอธิบายโดยใช้ทฤษฎีประชาสังคมประกอบกับแนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมของบุคคลเชิงจิตวิทยาพัฒนาการและแนวทางของพระพุทธศาสนาได้ ดังนี้ (สำนักวิชาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, มปป.)

1) ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory)

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมนี้ เป็นแนวคิดของ แบนดูรา (Bandura, 1977) ซึ่งมีความเชื่อว่าพฤติกรรมมนุษย์ นอกเหนือจากปฏิกิริยาสะท้อนเบื้องต้นแล้ว เกิดจากการเรียนรู้ทั้งสิ้น และการเรียนรู้พฤติกรรมใหม่เหล่านั้นสามารถเรียนรู้ได้โดยประสบการณ์ตรงหรือไม่ก็โดยการสังเกต องค์ประกอบทางชีววิทยามีบทบาทสำคัญในกระบวนการเรียนรู้โดยพฤติกรรม นั่นก็คือองค์ประกอบในตัวบุคคลมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้พฤติกรรมในการอธิบายกระบวนการเกิดพฤติกรรมของมนุษย์

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเป็นทฤษฎีที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อการพัฒนา เทคนิคการปรับพฤติกรรมในปัจจุบัน ทฤษฎีนี้พัฒนาโดย อัลเบิร์ต แบนดูรา (Albert Bandura) ตามแนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมโดย อัลเบิร์ต แบนดูรา เชื่อว่าพฤติกรรมของคนเราไม่ได้เกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากสภาพแวดล้อมเพียงอย่างเดียว แต่มีปัจจัยบุคคลเข้ามาเกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมด้วย เนื่องจากองค์ประกอบภายในมนุษย์และสิ่งแวดล้อมจะมีอิทธิพลต่อกันและกันโดยจะแสดงออกให้เห็นในลักษณะของพฤติกรรมมนุษย์

นอกจากนี้ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมแบนดูรา ยังได้กล่าวถึงการควบคุมพฤติกรรมด้วยปัญญาไว้ว่า การเรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่าง พฤติกรรมและผลของการกระทำจะอยู่ในรูปของความเชื่อและความคาดหวัง ซึ่งเป็นกระบวนการทางปัญญา ความเชื่อและความหวังนี้จะทำหน้าที่ควบคุมหรือกำกับการกระทำของมนุษย์ในเวลาต่อมา การควบคุมพฤติกรรมด้วยปัญญาที่สำคัญที่เกี่ยวข้อง 3 ประการ คือ ความเชื่อเกี่ยวกับกฎเกณฑ์เงื่อนไขการคาดหวังเกี่ยวกับความสามารถของตนเองและผลที่จะเกิดขึ้นและสิ่งจูงใจ ในการศึกษาครั้งนี้ ใช้แนวคิดของแบนดูรา เพื่อเป็นพื้นฐาน ในการกำหนดตัวแปรเกรตเฉื่อยจากแนวคิดว่า สติปัญญาเป็นตัวควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์

2) ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม (Tree Moral Theory)

ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมแสดงถึงสาเหตุของพฤติกรรมของคนดีและคนเก่งว่า พฤติกรรมเหล่านี้มีสาเหตุทางจิตใจอะไรบ้าง ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมมี 3 ส่วน คือ ส่วนที่เป็น ดอกและผลของต้นไม้ ส่วนลำต้น และส่วนที่เป็นรากแก้ว (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2543)

ส่วนแรก คือ ดอกและผลบนต้น แสดงถึงพฤติกรรมการทำดี ละเว้นชั่ว และ พฤติกรรมการทำงานอย่างขยันขันแข็งเพื่อส่วนรวม ส่วนแรกนี้เป็นพฤติกรรมประเภทต่าง ๆ ที่รวมเข้าเป็นพฤติกรรมของพลเมืองดี พฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ และ พฤติกรรมการทำงานอาชีพอย่างขยันขันแข็ง ผลออกมาเป็นพฤติกรรมต่าง ๆ น่าปรารถนา มีสาเหตุอยู่ 2 กลุ่ม

กลุ่มแรก คือ สาเหตุทางจิตใจที่เป็นส่วนลำต้นของต้นไม้ ซึ่งประกอบด้วยจิต ลักษณะ 5 ด้าน ได้แก่ เหตุผลเชิงจริยธรรม มุ่งอนาคตและการควบคุมตนเอง ความเชื่อ อำนาจในตนแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และทัศนคติ คุณธรรม และค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับ พฤติกรรมนั้น หรือสถานการณ์นั้น ๆ ถ้าต้องการเข้าใจ อธิบาย ทำนาย และพัฒนา พฤติกรรมชนิดใดจะต้องใช้จิตลักษณะบางด้านหรือทั้ง 5 ด้านนี้ประกอบกัน จึงจะได้ผลดี ที่สุด ส่วนที่สามของต้นไม้จริยธรรม คือ รากแก้ว ซึ่งเป็นจิตลักษณะ

กลุ่มที่สอง มี 3 ด้าน ได้แก่ สติปัญญา ประสบการณ์ทางสังคม และสุขภาพจิต ซึ่ง จิตลักษณะทั้งสามด้านนี้อาจใช้เป็นสาเหตุของการพัฒนาจิตลักษณะ 5 ประการที่ลำต้น ของต้นไม้ก็ได้เพราะบุคคลจะต้องมีลักษณะพื้นฐานทางจิตใจ 3 ด้านในปริมาณที่สูง เหมาะสมกับอายุจึงจะเป็นผู้ที่มีความพร้อมที่จะพัฒนาจิตลักษณะทั้ง 5 ประการที่ลำต้น ของต้นไม้ โดยที่จิตลักษณะทั้ง 5 นี้จะพัฒนาไปเองโดยอัตโนมัติ ถ้าบุคคลมีความพร้อมทาง จิตใจ 3 ด้านดังกล่าวและอยู่ในสภาพแวดล้อมทางบ้านสถานศึกษาและทางสังคมที่ เหมาะสม นอกจากนี้บุคคลยังมีความพร้อมที่จะรับการพัฒนาจิตลักษณะบางประการใน 5 ด้านนี้ โดยวิธีการอื่น ๆ ด้วย ฉะนั้นจิตลักษณะพื้นฐาน 3 ประการ จึงเป็นสาเหตุของ พฤติกรรมของคนดีและคนเก่งนั่นเอง อีกทั้งจิตลักษณะพื้นฐาน 3 ประการที่รากแก้วนี้ อาจ เป็นสาเหตุร่วมกับจิตลักษณะ 5 ประการที่ลำต้น เพื่อใช้อธิบายและพัฒนาพฤติกรรมของ คนดีและคนเก่งด้วย

ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรมสำหรับคนไทยได้แสดงความสัมพันธ์ในเชิงสาเหตุและผลระหว่างจิตลักษณะ 8 ด้านกับพฤติกรรมประเภทต่าง ๆ ประสบการณ์ทางสังคมเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการพัฒนาการทางจิตของบุคคล การที่บุคคลมีประสบการณ์ทางสังคมจะทำให้มีความเข้าใจอารมณ์ความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นและสามารถนำตนเองเข้าไปอยู่ในบทบาทของผู้อื่นได้ เรียกว่า ความสามารถในการสวมบทบาท (Role Taking) ซึ่งความสามารถในการสวมบทบาทที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาจริยธรรมมาก ประสบการณ์จากการมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นมากจะทำให้บุคคลมีความคิดที่กว้างขวางลึกซึ้งมองเห็นและเข้าใจบทบาทของตนเองและของผู้อื่นที่อยู่ร่วมกับคนในสังคม และความเข้าใจนี้เองจะเอื้ออำนวยให้บุคคลมีพัฒนาการทางจิตในระดับสูงได้ การที่บุคคลขาดประสบการณ์ทางสังคมและขาดโอกาสที่จะได้เรียนรู้ หรือสวมบทบาทอื่น ๆ น้อยจะนำไปสู่การปฏิเสธทางจิตต่อบทบาทที่ไม่คุ้นเคย คือ การไม่ยอมรับ ไม่เข้าใจ ไม่ไว้วางใจ ซึ่งลักษณะดังกล่าวเป็นการปิดกั้นข่าวสาร และข้อมูลที่เป็นต่อการพัฒนาทางจิตวิทยาและด้านสังคม ซึ่งย่อมรวมเอาพัฒนาการทางจริยธรรมทางการมุ่งอนาคต และทางการบรรลุเอกลักษณ์แห่งอิโก้ของบุคคลเข้าไว้ด้วย ดังนั้น ถ้าต้องการที่จะให้บุคคลมีพัฒนาการทางจิตจะต้องส่งเสริมให้บุคคลมีประสบการณ์ทางสังคมกว้างขวาง และเหมาะสมกับอายุของบุคคลจึงจะทำให้บุคคลมีพัฒนาการทางจิตในระดับสูงได้

กระบวนการสร้างจิตอาสา

จิตอาสา หมายถึง จิตแห่งการให้ความดีงามทั้งปวงแก่เพื่อนมนุษย์โดยเต็มใจสมัครใจ อิ่มใจ ซาบซึ้งใจ ปิติสุข ที่พร้อมจะเสียสละแรงกาย และสติปัญญาเพื่อสาธารณประโยชน์ในการทำกิจกรรม หรือสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน และมีความสุขที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่น เป็นจิตที่ไม่นิ่งดูตาย เมื่อพบเห็นปัญหาหรือความทุกข์ยากที่เกิดขึ้นกับผู้คน เป็นจิตที่มีความสุขเมื่อได้ทำความดี และเห็นน้ำตาเปลี่ยนเป็นรอยยิ้ม เป็นจิตที่เปี่ยมบุญ คือความสงบเย็น และพลังแห่งความดี อีกทั้งยังช่วยลด “อัตตา” หรือความเป็นตัวตนของตนเองลงได้บ้าง (สุภาพร ทศพระรินทร์, 2556) จิตอาสาเป็นการทำจิตของเราให้เบิกบาน อย่าให้จิตของเราขุ่นข้น ทำงานร่วมกันระหว่างกาย (ภายนอก) และจิต (ภายใน) การทำงานอาสา คือการทำงานที่ไม่มุ่งหวังผลประโยชน์จะทำให้เราทำงานอย่าง

เบิกบานสนุกสนาน จิตเสมือนน้ำใสที่หล่อเลี้ยงชีวิต จึงเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดประโยชน์มากมาย ทั้งต่อบุคคล สังคมและประเทศชาติ หากทำงานหวังผลตอบแทนแล้วไม่ได้รับจิตจะขุ่นข้น ด้วยอารมณ์ท้อแท้เหมือนน้ำใสขุ่นข้นด้วยตะกอน จิตใจจะอดตันเวลานั้นจะยิ้มไม่ออก (ปิยนารถ สรวินสูตร, 2552) สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน มีคุณธรรมนำความรู้เท่าทันโลก ครอบคลุมอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง สันติสุข เศรษฐกิจมีคุณธรรม เสถียรภาพ และเป็นธรรม จิตอาสาเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญในส่วน ตัวของบุคคลที่จะทำให้มีจิตสาธารณะ ทุกค่านึงถึงสาธารณะซึ่งอยู่เหนือความเป็นส่วนตัว มากกว่าการคิดถึงความเป็นธุรกิจ การทำถูกทำชอบ ได้ชื่อว่าทาความดีเพราะเห็นคุณค่าของความดี จิตอาสาทำให้ทุกคนในสังคมสามารถอยู่ร่วมกันได้ เป็นสังคมที่มีการให้และแบ่งปันซึ่งกัน และกัน ค่านึงถึงประโยชน์ของส่วนรวม เป็นที่ตั้ง ซึ่งต้องขับเคลื่อนทั้งระบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เด็กวัยเรียน เพราะจิตอาสาและจิตสาธารณะเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์อย่างหนึ่งที่จะต้องปลูกฝังอย่างต่อเนื่อง ดังสุภาภิตที่ว่า “ไม้อ่อนดัดง่ายไม้แก่ดัดยาก” การสร้างจิตอาสา เป็นความรับผิดชอบในตนเอง แม้ว่าจะได้รับการอบรมสั่งสอนถ้าใจตนเองไม่ยอมรับ จิตอาสาก็ไม่เกิด ฉะนั้นคำว่า “ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน” จึงมีความสำคัญส่วนหนึ่งในการสร้างจิตอาสา ถ้าตนเองไม่เห็นความสำคัญแล้วคงไม่มีใครบังคับได้ นอกจากใจของตนเองแล้ว แนวทางที่สำคัญในการจิตอาสายังมีอีกหลายประการ ถ้าปฏิบัติได้ก็จะเป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม ดังนี้

- 1) สร้างวินัยในตนเอง ตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในระบบประชาธิปไตย รู้ถึงขอบเขตของสิทธิ เสรีภาพ หน้าที่ ความรับผิดชอบ ต่อตนเองและสังคม
- 2) ให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อม ตระหนักเสมอว่าตนเอง คือส่วนหนึ่งของสังคม ต้องมีความรับผิดชอบในการรักษาสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นเรื่องของส่วนรวม ทั้งต่อประเทศชาติ และโลกใบนี้
- 3) ตระหนักถึงปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสังคม ให้ถือว่าเป็นปัญหาของตนเอง เช่นกันอย่างไร หลีกเลี้ยงไม่ได้ต้องช่วยกันแก้ไข
- 4) ยึดหลักธรรมในการดำเนินชีวิต เพราะหลักธรรมหรือคำสั่งสอนในทุกศาสนาที่นับถือ สอนให้คนทำ ความดีทั้งสิ้น ถ้าปฏิบัติได้จะทำให้ตนเองมีความสุข นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมด้วย ทำให้เราสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

กระบวนการในการสร้างเสริมจิตอาสาให้กับคนในชุมชน มีแนวทางที่หลากหลาย เพื่อให้คนในชุมชนเกิดความรู้และความเข้าใจที่สามารถนำออกมาใช้ได้ ในลักษณะการมีจิตอาสาต่อตนเอง และต่อผู้อื่นในชุมชนซึ่งในการเสริมสร้างให้กับผู้เรียนรู้ก็มีหลากหลายวิธีการที่จะช่วยให้คนในชุมชนได้รับรู้และเรียนรู้ได้อย่างถูกต้องธรรมาภิบาล เพื่อไปสู่การมีพฤติกรรมในการช่วยเหลือและเป็นประโยชน์ต่อคนในชุมชนต่อไป

กระบวนการสร้างจิตอาสาของพระสงฆ์

บทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทยจะเห็นได้ชัดเจนมากเพราะสังคมไทยมีความใกล้ชิดกับพระพุทธศาสนาตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย โดยจะมีความเกี่ยวข้องกับพระสงฆ์อยู่เสมอไม่ว่าจะเป็นงานมงคล เช่น งานวันเกิด งานแต่งงาน งานขึ้นบ้านใหม่ ฯลฯ หรือแม้กระทั่งงานอวมงคล เช่น งานศพ งานทำบุญอุทิศ เป็นต้นบางแห่งพระอาจเป็นหมอกกลางบ้านเป็นเจ้าของตำราหมอยาพื้นบ้านตามภูมิปัญญาชาวบ้าน บทบาทก็มีความชัดเจนมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามที่จะกล่าวต่อไปนี้เป็นเพียงข้อเสนอ ไม่ใช่คำตอบสำเร็จรูป แต่เป็นเพียงแนวคิดของบุคคลหนึ่งที่มีความสนใจในงานของพระสงฆ์ เกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์ และพยายามที่ผลักดันบทบาทพระสงฆ์ให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมและให้สังคมมองเห็นประโยชน์นั้นเด่นชัดมากยิ่งขึ้น

ความเข้าใจที่ว่าพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาคือผู้ที่ประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัย บำเพ็ญพรตปฏิบัติภาวนาอยู่แต่ในอารามนั้น แต่ในความเป็นจริงพระสงฆ์มีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับคฤหัสถ์อยู่เสมอ เพราะปัจจัยในการดำรงชีพของพระสงฆ์นั้นขึ้นอยู่กับชาวบ้าน ด้วยชีวิตที่ยังต้องเกี่ยวข้องกับผู้อื่นที่เป็นชาวบ้านหรือคฤหัสถ์นี้เอง จึงเป็นความจริงที่ต้องยอมรับว่า พระสงฆ์ไม่ได้หนีไปจากสังคมแต่ประการใด บทบาทหน้าที่ที่สำคัญของพระสงฆ์ คือ การตอบแทนแก่ชาวบ้าน ซึ่งการตอบแทนแก่ชาวบ้านนั้น พระสงฆ์จะทำตอบแทนอย่างไร แคไหน จึงจะเห็นสมควรเหมาะสม พอดีและพองาม ประเด็นที่ควรพิจารณาเพื่อกระตุ้นเตือนจิตใต้สำนึกในการทำงานพัฒนาของพระสงฆ์ ที่เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ดังเช่นการมีส่วนร่วมมีการร่วมประชุมในชุมชน ในเทศกาลและประเพณีต่างๆเช่น ประเพณีสงกรานต์ งานขึ้นปีใหม่ ตักบาตรทำบุญ การเทิดพระเกียรติ เป็นต้น (Patumsawad, T., 2016)

พระสงฆ์ คือผู้ซึ่งสละแล้วซึ่งภาวะความเป็นปัจเจกภาวะ แต่มีชีวิตเพื่อสังเคราะห์ภาวะ เพื่อชุมชนมีจิตวิญญาณเพื่อชุมชน ต้องมีความรู้สึกที่เป็นชุมชน (Community) เพราะชีวิตต้องมีความเกี่ยวข้อง มีการติดต่อสื่อสาร (Communication) กันตลอดเวลา ยิ่งในสมัยโบราณด้วยแล้ว วัดหรือพระสงฆ์จึงกลายเป็นศูนย์กลางของชุมชน บุคคลผู้จะมาบวชนั้นต้องเป็นผู้มีสภาพที่สูง (สถานะ) ทางสังคม และเมื่อลาสิกขา (สึก) ออกไปต้องไปเป็นนักปกครอง นักบริหาร หรือเป็นผู้นำทางศาสนพิธี แต่ปัจจุบันนี้กลับกลายเป็นผู้ด้อยโอกาสทางสังคม เศรษฐกิจ หลังจากเมืองไทยเราได้นำแนวคิดพัฒนามาจากคำว่า (Development) ซึ่งเป็นของชาวตะวันตกมาใช้เป็นฐานในการพัฒนา มีความยุ่งยากสลับซับซ้อน (Complexity) ในด้านของเงื่อนไขเหตุปัจจัยหากไม่มีการศึกษาเรียนรู้ความเข้าใจในเหตุปัจจัย เงื่อนไขให้รู้เท่าทันแล้ว คงยากที่จะแก้ปัญหาของชุมชน ของสังคม ที่ว่า ในสังคมเรามีปัญหาโดยได้กล่าวให้มีคำพูดที่สัมผัส เพื่อให้จำง่ายแต่ไม่ได้หมายถึงเรียงความสำคัญก่อนหลัง เช่น ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมเป็นพิษปัญหาด้านเศรษฐกิจ ปัญหาด้านสังคมล่มสลาย ปัญหาด้านการศึกษาสับสนวุ่นวาย ปัญหาด้านการพัฒนาที่เลือนลอย หรือ ปัญหาด้านค่านิยมแบบบรอกอยบริโกล

บทบาทของพระสงฆ์ในงานด้านสุขภาพจิต ไม่ว่าจะเป็นการป้องกัน ส่งเสริมสุขภาพจิตหรือการบำบัดรักษาผู้มีปัญหาสุขภาพจิต มีอิทธิพลอย่างมากทั้งในด้านบวกและด้านลบ ทั้งเป็นที่ยอมรับของคนในสังคมและอาจไม่เป็นที่ยอมรับของคนในอีกสังคมหนึ่งก็ได้ อาจจำแนกบทบาทพระสงฆ์ในสังคมที่เกี่ยวกับสุขภาพจิตได้ ดังนี้

พระสงฆ์ในฐานะผู้บำบัดรักษา ในปัจจุบันพระสงฆ์ก็มีบทบาทสำคัญต่อการรักษาเยียวยาปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพจิตอย่างมาก เช่นสำนักเขาน้ำพุ ได้มีข่าวดังเกรียวกราวเมื่อหลายปีก่อนเมื่อพระสงฆ์ได้รับผู้ป่วยโรคเอดส์ที่ไร้ญาติขาดมิตรเพราะสังคมรังเกียจหรือเพราะความไม่เข้าใจของสังคม เนื่องจากผู้ป่วยโรคนี้สังคมไม่ยอมรับ เป็นที่รังเกียจของคนในสังคมแม้แต่พ่อแม่เองก็ยากจะทำใจยอมรับได้ จึงทำให้ญาตินำผู้ป่วยไปฝากไว้ในที่นั้นเพื่อลดค่าใช้จ่ายและภาระการดูแลผู้ป่วย และถ้ากระบอก รักรักษาบำบัดผู้ติดยาเสพติดเป็นอีกสำนักหนึ่งที่ทำหน้าที่เพื่อบำบัดผู้มีปัญหาเพราะยาเสพติด ซึ่งมีชื่อเสียงมากและมีผู้เข้ารับการรักษาจำนวนมาก แม้จะเป็นการบำบัดโรคทางกายมิใช่โรคทางใจอย่างที่

พระองค์ประสงค์แต่ก็พอจะสงเคราะห์เข้ากันได้ ถ้าหากร่างกายดีก็ส่งผลต่อทางด้านจิตใจด้วย

พระสงฆ์จึงมีบทบาทในการทำให้ประชาชนได้สบายใจ เป็นการทำการบำบัดโดยอาศัยความเชื่อไม่ต้องใช้งบประมาณของทางราชการก็ทำได้ พระสงฆ์จึงมีบทบาทต่อสังคมไทยเป็นอย่างมากทั้งในทางที่ถูกต้องตามหลักการและนอกหลักการของศาสนา จะเห็นได้ว่าสังคมไทยสมัยก่อนยึดติดอยู่กับวัดกับพระสงฆ์จึงไม่ค่อยมีปัญหาเรื่องสุขภาพจิตกัน แต่ทุกวันนี้คนเริ่มห่างวัด ห่างทางออกให้กับตัวเองไม่ได้ สถิติผู้ป่วยโรคจิตโรคประสาทจึงเพิ่มขึ้นทุกปี อย่างไรก็ตามพระสงฆ์ก็มีพระธรรมวินัยเป็นขอบเขตในการประพฤติปฏิบัติหน้าที่ทางสังคมเช่นกัน การป้องกันสุขภาพจิตตามหลักพระพุทธศาสนา

พระสงฆ์ในฐานะช่วยเหลือเยียวยาผู้คนที่มีความทุกข์ทางด้านจิตใจอย่างเป็นกระบวนการ มุ่งให้ผู้มีปัญหาได้ทำความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับตน และมองเห็นแนวทางในการแก้ปัญหาได้ด้วยตัวเอง โดยมีนักจิตวิทยาการศึกษา มีหน้าที่เป็นผู้เอื้อให้ผู้มีปัญหาได้เข้าใจปัญหาอย่างชัดเจนและนักจิตวิทยาการศึกษาจะไม่เข้าไป แนะนำ หรือบงการ ผู้มาปรึกษาแต่จะช่วยให้ผู้มาปรึกษาสามารถจัดการปัญหาได้ด้วยตัวเอง สามารถวางแนวทางการดำเนินชีวิตตนเองได้อย่างเหมาะสม สามารถเผชิญสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตได้อย่างมั่นคง และสามารถจัดการปัญหาของตนเองได้อย่างสอดคล้องและเหมาะสมกับความเป็นจริง และยังช่วยให้ค้นพบศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มที่ เกิดการเปลี่ยนแปลงตนเองในทางที่ดี และดำรงตนให้เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

หากมองลึกลงไปถึงการพัฒนาในด้านจิตใจ พระสงฆ์ได้พัฒนาจิตใจของคนในชุมชนจากคนที่ติดยาเสพติดให้เลิก จากที่เคยติดเหล้า จากที่เคยติดการพนันให้เลิกจากการพนัน จากที่เคยลุ่มหลงในไสยศาสตร์ที่เคยมกมายให้รู้ใช้สติปัญญา จากความเห็นผิด (มิจฉาทิฐิ) ให้มีความเห็นที่ถูกต้อง (สัมมาทิฐิ) พระสงฆ์พัฒนาจิตใจของคนในชุมชนให้ขยัน เกือบอม ประหยัดใช้จ่ายอย่างรู้คุณค่า ไม่ฟุ่มเฟือยหรูหราหลงตามค่านิยมที่ผิดๆ (ค่านิยมที่ไม่่นานิยม) สอนให้คนที่อยู่สังคมแต่สอนให้รู้จักเลือกคบคน โดยให้เลือกคบกับบัณฑิต ให้หลีกเลี่ยงจากคนพาลและสอนให้วางตนให้เหมาะสมกับภาวะแห่งตน รู้จักฐานะของตน

กระบวนการสร้างจิตอาสาของพระสงฆ์ตามแนวพุทธจิตวิทยาใช้หลักตามหลักทศพิธราชธรรม

ทศพิธราชธรรม แปลว่า “ธรรมสำหรับพระเจ้าแผ่นดินหรือธรรมะที่พระเจ้าแผ่นดินหรือพระมหากษัตริย์พึงประพฤติปฏิบัติ 10 อย่าง หมายความว่า ผู้เป็นพระเจ้าแผ่นดิน หรือราชามหากษัตริย์ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการปกครองไพร่ฟ้าประชาชนนั้น พึงดำเนินการปกครองด้วยธรรมะ 10 อย่างนี้ นี่เป็นความหมายของทศพิธราชธรรมที่ถือปฏิบัติมาแต่โบราณกาล ซึ่งทางพระพุทธศาสนา ได้สอนว่า หากพระเจ้าแผ่นดินทรงตั้งมั่นอยู่ในธรรม 10 อย่างนี้แล้ว ก็จะทำให้ไพร่ฟ้าประชาชนให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุข นับว่าเป็นธรรมสำคัญในการปกครอง เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม ตามอุดมการณ์แห่งการปกครอง ตามคติทางพุทธศาสนา ถือว่าการปฏิบัติทศพิธราชธรรม ก็คือ การบำเพ็ญบารมีของพระโพธิสัตว์ ต่างกันแต่ว่าการบำเพ็ญบารมีของพระมหากษัตริย์หรือผู้ปกครองนั้นมุ่งผล คือ ความสุขของประชาชนในการปกครอง ส่วนการบำเพ็ญบารมีพระโพธิสัตว์นั้นมุ่งผล คือ ความเป็นพระพุทธะ หรือ ความหลุดพ้นจึงกล่าวได้ว่า ทศพิธราชธรรม คือ บารมีธรรมของผู้ปกครองแผ่นดิน เช่นเดียวกับบารมีธรรมของพระโพธิสัตว์ผู้มุ่งพระโพธิญาณหรือความหลุดพ้น ฉะนั้น ตามคติแห่งพุทธศาสนาจึงถือว่า ทศพิธราชธรรมนั้นเป็นคุณธรรมจำเป็นสำหรับผู้ปกครองแผ่นดิน เพราะความผาสุก ของแผ่นดินจะมีมากน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับบารมีพระมหากษัตริย์ และขึ้นอยู่กับธรรมะของผู้ปกครองทั้งปวงด้วย (คุณ โทซันธ, 2537)

การบริหารจัดการบ้านเมืองและสังคมที่ดีมีมาแต่อดีตภายใต้ระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมของไทยได้กำหนดให้เป็นภาระหน้าที่ของพระมหากษัตริย์ที่ทรงปกครอง โดยสังคมได้กำหนดหลักทศพิธราชธรรมหรือธรรม 10 ประการของพระราชาในการบริหารราชการแผ่นดิน ดังหลักทศพิธราชธรรม (“ธรรมาภิบาล” Good Governance) 10 ประการ ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเปล่งคำว่า “ธรรมาภิบาล” มาหลายสิบปี ในวันแรกที่เสด็จขึ้นครองราชย์ “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรมเพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” จึงสังเคราะห์เข้าในหลักทศพิธราชธรรมธรรมาภิบาล อันเป็นธรรมาภิบาลสำหรับพระมหากษัตริย์ราชาเจ้า ผู้ปกครองประชาชน ซึ่งเรียกว่า ราชธรรมาภิบาล ดังนั้นคำว่า “ธรรม” หรือ “หลักธรรม” ในการ

ครองแผ่นดิน ถือเป็นส่วนหนึ่งคือ “หลักศัพทราชาธรรม 10 ประการ” คือ ธรรมาภิบาลที่ สมบูรณ์ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงนำมาใช้ในการดำเนินพระราชกรณียกิจ นับแต่นั้นมาอย่างสม่ำเสมอ คือธรรมอันเป็นข้อปฏิบัติของพระราชา ซึ่งจะเห็นได้ว่าพ่อขุนรามคำแหงมหาราชนั้น ทรงปกครองบ้านเมืองด้วยราชาธรรมาภิบาล 10 ประการ ดังนี้ (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2548)

1. **ทาน์ ทาน (การให้ทาน)** คือ การสละทรัพย์สิ่งของ บำรุงเลี้ยง ช่วยเหลือ ประชากราชกรูร์ และบำเพ็ญสาธารณประโยชน์

2. **สีล คีล (การรักษาศีล การมีศีล)** คือ การสำรวมกายและวาจิทวาร ประกอบ แต่การสุจริต รักษาจิตตาคุณให้เป็นตัวอย่างและเป็นทีเคารพนับถือของประชากรราชกรูร์

3. **ปริจาค์ ปริจาคะ (การบริจาคและเสียสละประโยชน์ส่วนตน)** คือ การ เสียสละความสุขสำราญตลอดจนชีวิตของตน เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน และความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง

4. **อาชชวี อาชชวะ (ความซื่อตรง)** คือซื่อตรงทรงสัตย์ ไร้มารยาปฏิบัติภารกิจ โดยสุจริต มีความจริงใจ ไม่หลอกลวงประชาชน

5. **มททว มัททวะ (ความสุภาพ อ่อนโยน)** คือการมีอัธยาศัย ไม่เย่อหยิ่ง ไม่หยาบคาย ไม่กระด้าง ไม่ถือองค์ มีความสง่างามแต่ท่วงที กิริยาสุภาพนุ่มนวลละมุนละไม

6. **ตบิ ตบะ (ความทรงเดช)** คือ ความแผดเผากิเลสตัณหา มิให้มาครอบงำจิต ระวังยับยั้งข่มใจได้

7. **อกโกธ อักโกธะ (การระงับความโกรธ)** คือการไม่กริ้วโกรธ ลุอำนาจความ โกรธ จนเป็นเหตุให้วินิจฉัยความ และการกระทำต่างๆ ผิดพลาด เสียธรรมาภิบาล มีเมตตา ประจำใจไว้ระงับความเคืองชุ่น วินิจฉัยความ และการกระทำการด้วยจิตอันราบเรียบเป็น ตัวของตัวเอง

8. **อวิหีสณจ อวิหิงสา (ความไม่เบียดเบียน)** การไม่บีบบังคับ กดขี่ เช่นการเก็บ ภาษีชูดรีด หรือ เกณฑ์แรงงานเกินขนาด ไม่หลงระเหิงอำนาจ ขาดความกรุณา ลงโทษแก่ ประชากราชกรูร์ผู้ใดเพราะอาศัยความอาฆาตเกลียดชัง

9. **ขณติณจ (ความอดทน)** คือ การอดทนต่องานที่ตรากตรำ ถึงลำบากกาย ทำเหนื่อยเพียงใดก็ไม่ย่อถอย ถึงจะถูกย่ำถูกหยันด้วยคำเสียดสี ถากถางอย่างไรก็ไม่หมดกำลังใจ ไม่ย่อท้อ ละทิ้งกรรมที่บำเพ็ญโดยธรรม

10. **อวิโรธนะ (การหนักแน่นในธรรมและความถูกต้อง)** คือการวางองค์เป็นหลัก หนักแน่นในธรรมคงที่ไม่เอนเอียงหวั่นไหวเพราะถ้อยคำที่ร้าย ลากสักการะ หรือ อนุญารมณใดๆ สติมั่นในธรรม ทั้งส่วนยุติธรรมหรือความเที่ยงธรรม นิติธรรม คือระเบียบแบบแผนหลักการปกครอง ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม ไม่ประพฤตินำให้คลาดเคลื่อนวิบัติไป

หลักธรรมสำหรับการปกครองที่พระพุทธศาสนาได้แสดงไว้นั้นมีลักษณะเป็นกลางๆ สามารถนำมาปรับใช้ได้กับการปกครองทุกรูปแบบ ในทางทฤษฎีนั้นดูเหมือนว่าคำสอนหรือหลักธรรมที่ทรงแสดงไว้ แต่ละหมวดหรือแต่ละเรื่องเหล่านี้ต่างกันหรือแยกจากกัน แต่ในทางปฏิบัติหลักธรรมต่างๆ ล้วนมีความสัมพันธ์เกี่ยวโยงกันเสมอ ดังเช่น “เรื่องทศพิธราชธรรมหมายความว่าผู้ปกครอง ควรปฏิบัติตน ตามหลักทศพิธราชธรรม อันอาจสรุปเข้าในคำเดียว คือ โดยธรรม เพื่อธรรม ได้แก่ โดยความเป็นธรรม เพื่อความเป็นธรรม ฉะนั้น ธรรมทางการปกครองแม้จะมีเป็นอันมาก แม้ที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ก็ดี ที่ศาสตร์การปกครองต่างๆ แสดงไว้ก็ดี ก็รวมเข้าในคำเดียว” ว่าโดยธรรม เพื่อธรรม ที่จะก่อให้เกิดประโยชน์เกื้อกูล และความสุขอันเป็นความเจริญงอกงามไพบุลย์ต่างๆ (ช.ชา. (ไทย) 28/240/86)

หลักทศพิธราชธรรมนั้น เป็นหลักธรรมสำหรับการปกครองที่พระพุทธศาสนา ได้แสดงไว้นั้น มีลักษณะเป็นกลางๆ สามารถนำมาปรับใช้ได้กับการปกครองทุกรูปแบบ ในทางทฤษฎีนั้นดูเหมือนว่า คำสอนหรือหลักธรรมที่ทรงแสดงไว้แต่ละหมวด หรือแต่ละเรื่องเหล่านี้ ต่างกันหรือแยกจากกัน แต่ในทางปฏิบัติหลักธรรมต่างๆ ล้วนมีความสัมพันธ์เกี่ยวโยงกันเสมอ ตลอดทั้งยังเป็นหลักจริยธรรมสำหรับการปฏิบัติ แต่ละบุคคลเป็นระดับๆ ตามแต่อุปนิสัย และหน้าที่ของแต่ละบุคคล เพื่อจะนำไปใช้ในการปฏิบัติ ให้การดำเนินชีวิต หรือการปฏิบัติหน้าที่ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และยังเป็นสิ่งที่คอยควบคุม หรือเป็นสิ่งที่คอยตักเตือนให้ทำหน้าที่เป็นไปด้วยดีนั้น ก็คือ คุณธรรมจริยธรรมนั่นเอง พอสรุปได้ว่าหลักทศพิธราชธรรมนั้นมีปรากฏในมหาหังสชาดก เป็นส่วนหนึ่งของบทสนทนาธรรมที่พระยา

หงส์สนทนาธรรมกับพระเจ้ากาสิ หลักทศพิชราชธรรมนั้น หมายถึง ธรรมของพระราชากิจวัตรที่พระเจ้าแผ่นดินควรประพฤติ คุณธรรมของผู้ปกครองบ้านเมือง เป็นธรรมของนักปกครองมี 10 ประการ คือ ทาน หมายถึง การให้สิ่งของแก่ผู้อื่น ศีล หมายถึง ความประพฤติดีงาม เสมอต้นเสมอปลาย ปริจจาคะ หมายถึง ความเสียสละ อาชชวะ หมายถึง ความซื่อตรง มัททวะ หมายถึง ความอ่อนโยน ตบะ หมายถึง ความทรงเดช ออกลิ้นต่อกิเลสทั้งปวง อักโกธะ หมายถึง ความไม่กลัวโรธ อวิหิงสา หมายถึง ความไม่ข่มเหงเบียดเบียน ชันติ หมายถึง ความอดทนเข้มแข็ง ไม่ทอดถอยต่ออุปสรรคทั้งปวง อวิโรธนะ หมายถึง ความไม่คลาด ทศพิชราชธรรมนั้น มีลักษณะเป็นกลางๆ สามารถนำมาปรับใช้ได้กับการปกครองทุกรูปแบบ ในทางทฤษฎีนั้นดูเหมือนว่าคำสอนหรือ หลักธรรมที่ทรงแสดงไว้แต่ละหมวด หรือ แต่ละเรื่องเหล่านี้ ต่างกันหรือแยกจากกัน แต่ในทางปฏิบัติหลักธรรมต่างๆ ล้วนมีความสัมพันธ์เกี่ยวโยงกันเสมอ ทศพิชราชธรรม ทั้ง 10 ประการ จะเป็นตัวคอยควบคุม หรือ เป็นสิ่งที่คอยตักเตือนให้ทำหน้าที่เป็นไปด้วยดี ต่อมาหลักทศพิชราชธรรมได้กลายมาเป็นแบบแผนประเพณีของพระมหากษัตริย์ที่นับถือพระพุทธศาสนา และเป็นหลักธรรมสำคัญของผู้นำระดับต่างๆ ของประเทศ

ผลการสังเคราะห์กระบวนการทำงานเพื่อพัฒนาสังคมของพระจิตอาสาตามแนวพุทธจิตวิทยา

1. กำหนดเป้าหมายของการเป็นพระจิตอาสา

พระสงฆ์ผู้ให้ข้อมูลมองเห็นว่าเป้าหมายของการเป็นจิตอาสา นั้น คือ การช่วยเหลือให้ผู้เดือดร้อน เกิดทุกข์ทางกาย ทางใจ ได้คลายทุกข์ หรือ จัดการกับสิ่งที่เกิดขึ้นกับตัวบุคคลนั้น ๆ ให้เขา สามารถจัดการกับปัญหาของตนเองได้โดยใช้สติคิดและไตร่ตรองให้รอบครอบ โดยใช้ปัญญาประกอบด้วยเพื่อหาวิธีที่จะช่วยคลายปม คลายปัญหาชีวิตที่สุมประดังเข้ามาในชีวิต ด้วยหลักธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งทรงประทานไว้ในบวรพุทธศาสนา คือหนทางแห่ง มรรค 8 เป็นทางปฏิบัติเพื่อดับทุกข์ โดยทุกข์ที่ว่านั้นเป็นทั้งทุกข์ที่ตนเองสร้างขึ้น เช่น ความอยากได้ใคร่ดี และ ทุกข์ทางสังคม เช่น การเบียดเบียนกันอยากได้สิ่งของของผู้อื่นมาเป็นของของตน เป็นต้น ดังนั้น การที่พระสงฆ์จิตอาสา มีจิตเมตตาช่วยจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับหมู่ชน คือ การให้กำลังใจ

การปลอบขวัญ แนะนำแนวทางแห่งความดับทุกข์นั้น ๆ พระสงฆ์มีความเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อ แก่ชนทั้งหลาย โดยหลักพรหมวิหาร 4 คือการเมตตา พุดด้วยเมตตา ทำด้วยความเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ในส่วนที่ต้องเที่ยงตรงสำหรับปัญหาบางเรื่องที่มีมนุษย์ก่อขึ้น และยังมีในส่วนของสังฆวัตถุ 4 คือ ทาน ปิยวาจา หลักธรรมเหล่านี้ คือ หนทางแห่งมรรคแล้วแต่เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ซึ่งพวกเขาเหล่านั้นกำลังต้องการการช่วยเหลือ เยียวยา ทั้งภายนอกและภายใน แต่เมื่อมีจิตอาสาเข้าไปช่วยเหลือ พุดคุย ให้กำลังใจกับผู้ที่กำลังมีปัญหา หรือมีทุกข์ พวกเขา กำลังเกิดการเปลี่ยนแปลง ผันผวนกับชีวิตที่เกิดขึ้นภายในจิตใจตลอดเวลา จากแนวการปฏิบัติของพระสงฆ์ที่เป็นจิตอาสาด้วยแล้ว เมื่อบุคคลเหล่านั้นได้ใกล้ชิด ได้เข้ารับความเมตตา ความกรุณา จากการอบรมบ่มเพาะจิตใจ ทำให้เข้าใจในเจตนาของการช่วยเหลือ เกื้อกูล โดยไม่หวังผลตอบแทน ยิ่งทำให้บุคคลเหล่านั้นเห็นที่พึ่งพักพิงใจ จิตใจเบิกบาน เกิดความสุขใจ ตลอดในการที่ได้เข้ารับการอบรม ได้ปฏิบัติตน สนทนา และได้ทำกิจกรรมอื่น ๆ ร่วมกับพระสงฆ์จิตอาสาทำได้อริถึงความคิด ความเข้าใจ (พระจิตอาสา A1, สัมภาษณ์, 23 พฤศจิกายน 2561)

2. คุณลักษณะของพระสงฆ์จิตอาสา

พลังใจของมนุษย์เริ่มต้นจากแรงบันดาลใจที่ยิ่งใหญ่ และความใฝ่ฝันอันสูงส่ง จึงทำให้อยากลงมือทำ เพื่อให้ภาพที่มีอยู่ในใจนั้นเป็นจริงขึ้นมา แม้สิ่งนั้นจะยากลำบากเพียงใด แต่ด้วยความเพียรพยายามครั้งแล้วครั้งเล่า แม้บางครั้งอาจล้มเหลวบ้าง แต่ในที่สุดก็สามารถประสบความสำเร็จได้ ทำให้โลกมีสิ่งมหัศจรรย์เกิดขึ้นมากมาย ส่วนความปรารถนาให้โลกเกิดสันติภาพนั้น นับเป็นแรงบันดาลใจและความใฝ่ฝันที่ยิ่งใหญ่ ที่ต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจกัน ต้องทำกันไปเป็นทีม ต้องใช้เวลาและพลังใจที่ประกอบด้วยมหากรุณา พวกเราทุกคนคือส่วนหนึ่งในการสร้างสันติภาพโลก โดยเริ่มต้นด้วยการทำตัวเราให้เป็นผู้มีกาย วาจา ใจ สะอาดบริสุทธิ์ มีศีลมีธรรม และหมั่นทำใจให้หยุดนิ่งเป็นประจำสม่ำเสมอ สักวันหนึ่งโลกในอุดมคติย่อมจะบังเกิดขึ้นอย่างแน่นอน “อาตมาขอพุดแบบตรง ๆ ว่า มี 2 ส่วน คือ 1) การเสียสละ และคิดถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง การเสียสละนี้ คือ การเสียสละกำลังกาย บางครั้งกำลังเวลา กำลังทรัพย์ไปด้วยกัน ส่วนที่ 2 คือ ขันติ อดทน เพราะการทำงานนี้ถ้าไม่อดทน จะไม่สามารถที่จะไปทำงานเพื่อคนอื่นได้ เช่น เราไปต่างจังหวัด ไปทำการอบรม เวลาเดินทางมันก็จะมีความเหน็ดเหนื่อยบ้างก็เป็น

ธรรมดา หรือการทำงานเพื่อสังคมสังเคราะห์ หรือเพื่อสังคมต้องมีเรื่องอื่น ๆ เข้ามา ถ้าเราไม่อดทนข่มใจ และมองประโยชน์ส่วนรวม หรือการเสียสละเป็นที่ตั้ง ก็ยากที่ทำงานตรงจุดนี้ได้ ขันติ คือความ อดทนอดกลั้นต่อความเหนื่อยล้า ต่อสิ่งที่ไม่ดี ไม่งามมากกระทบใจเรานั้นก็เป็นธรรมดาในการทำงานสังคมสังเคราะห์ หรือทำงานเพื่อสังคม ถ้าเราไม่อดทนข่มใจมองประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้งเราก็ไม่สามารถจะทำงานตรงนี้ได้” (พระจิตอาสา A2, สัมภาษณ์, 17 พฤศจิกายน 2561)

3. เน้นกระบวนการทำงานเพื่อชุมชน

ด้วยหน้าที่ของความเป็น “พระ” พระสงฆ์ซึ่งเป็นสาวกขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นอกจากจะเป็นผู้นำเอาหลักธรรมคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนาไปเผยแผ่แล้ว พระสงฆ์ผู้ให้ข้อมูลมองเห็นว่าเป้าหมายของการเป็นจิตอาสาของพระสงฆ์ นั้น คือการได้ช่วยเหลือเกื้อกูลแก่คนในสังคมเท่าที่สามารถจะช่วยเหลือได้ เช่น การให้คำปรึกษา การแนะนำให้กับผู้ที่มาปรึกษาสามารถคลี่คลายทุกข์ หรือจัดการกับปัญหาโดยใช้สติปัญญา นำมาสู่วิธีคิด มีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ส่งผลให้คนในสังคมมีกระบวนการการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในใจตลอดเวลา และนำไปสู่กระบวนการเปลี่ยนภายนอก ดังคำที่พระสงฆ์ผู้ให้สัมภาษณ์ ได้กล่าวว่า การอบรมที่ใช้ใน “กลุ่มเพื่อชีวิตดิงามนี้” เราไม่ได้จำกัดเฉพาะญาติโยมที่มาในวัดเท่านั้น แต่กลุ่มเพื่อชีวิตดิงาม นั้นสามารถไปได้ทุกสถานที่ ที่มีกรณีมนต์เพื่อไปมอบความรู้ให้กับคนในชุมชนที่อาศัยอยู่เป็นสังคมใดสังคมหนึ่ง ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ โดยใช้กระบวนการกลุ่มเป็นหลักเสมอ (พระจิตอาสา A3, สัมภาษณ์, 18 พฤศจิกายน 2561)

4. มุ่งถ่ายทอดความรู้เพื่อผู้อื่น

“พัฒนาตนเอง ด้วยการช่วยคนอื่นพัฒนา” เป็นเป้าหมายของการเป็นจิตอาสาทำงานเพื่อสังคม และตรงกับการทำงานเป็นพระวิทยากรกลุ่มเพื่อชีวิตดิงาม การทำงานของกลุ่มจะไม่เน้นในเรื่องไตรสิกขา คือศีล สมาธิ ปัญญา แต่จะทำตามกระบวนการของพระพุทธศาสนา คือ 1) จิตอาสาเพื่อการเสียสละ เพราะการทำงานเผยแผ่เชิงรุกในด้านนี้จะต้องไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม อย่างน้อยการทำงานด้านเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้น พระสงฆ์ใช้คำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่เป็น

บรมครูทรง เป็นผู้ริเริ่มในเรื่องการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ทรงมีพระมหากรุณาต่อพระพุทธศาสนาทำให้เราได้ประโยชน์มาจนทุกวันนี้ เราจึงได้ประโยชน์จากพระพุทธศาสนา การทำงานเป็นจิตอาสาด้านนี้ต้องมีทักษะ มีกระบวนการ มีความรู้ เพื่อสำหรับใช้อบรมสั่งสอนคนอื่นได้ ดังที่พระพุทธเจ้า พระองค์ทรงส่งพระอริยสาวก 60 รูป ออกเผยแผ่พระพุทธศาสนาจนเฟื่องฟูมาถึงทุกวันนี้ แต่ปัจจุบันพระพุทธศาสนามีภัยคุกคามรอบด้าน โดนรุกล้ำมากมายหลายด้าน จึงต้องมีพระสงฆ์ที่ทำหน้าที่นี้ จิตใจเป็นเรื่องสำคัญ นอกจากต้องมีใจที่หนักแน่น ดังนั้น พระสงฆ์จึงต้องทำงานด้านเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก นอกจากงานในวัดที่ทำเป็นประจำแล้ว ยังต้องมีการเปิดทำกิจกรรมกลุ่ม ทั้งในวัดและนอกวัด พระสงฆ์ที่เป็นพระวิทยากร ก็ยังต้องมีการพัฒนาเพื่อให้มีความรู้ ความสามารถ ที่ทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบันถือว่าเป็นประโยชน์ต่อตนเอง ด้วยการช่วยคนอื่นพัฒนาให้ได้รับความรู้ ได้ประโยชน์และความสุขแก่คนในสังคม ฉะนั้น การทำงานในด้านนี้ต้องเสียสละเพื่อส่วนรวม (พระจิตอาสา A4, สัมภาษณ์, 23 พฤศจิกายน 61)

5. สะท้อนคิดผลการปฏิบัติงานจิตอาสา

สะท้อนคิดผลการปฏิบัติงานจิตอาสา เราใช้กระบวนการบูรณาการใช้การประชุมเหมือนละลายพฤติกรรมด้วยการล้อหลอมคนในองค์กรนั้นไปด้วย ว่าคนที่ผ่านงานกลุ่มตรงนี้เวลาไปสู่อีกกร เป็นบุคคลที่บุคลากรที่องค์กรข้างนอกในปัจจุบันนี้ต้องการ เพราะเป็นคนอเนกประสงค์ทำได้ทุกอย่าง เป็นผู้นำแต่ก็สามารถทำงานกับผู้ร่วมงานได้ สิ่งนี้ไม่มีนะในสังคมข้างนอก แต่เราสามารถคุยกันได้ เป็นผู้นำก็สามารถแบกเก้าอี้ได้ ช่วยเหลือกันได้ ฝึกให้ทำได้ทุกอย่าง เป็นผู้นำก็เป็นผู้นำที่ไม่ถือตัว ก็ไม่ใช่แต่เป็นผู้นำที่ได้ใจลูกน้องที่เราไม่มีเส้นกันระหว่างผู้บังคับบัญชา หรือคำสั่งหรือกฎระเบียบหรือบุคคลต่างๆ เรากลับอยู่กันแบบพี่แบบน้อง อันนี้คือถ้าเป็นองค์กรข้างนอกเป็นระเบียบของราชการชัดเจน สำหรับกลุ่มเพื่อชีวิตติงาม คนที่ผ่านมา ผ่านกระบวนการกลุ่มนี้แล้วก็เปรียบเสมือนน้ำมันหล่อลื่นเครื่องยนต์ ไม่มีน้ำมันหล่อลื่นงานก็จะไม่ไหลลื่น อารมณ์กระทบกระทั่งกันมีมากมาย เท่ากับทุกคนได้ทำงานร่วมกันได้ ทำทุกอย่างได้หมด ทำให้เขาเห็นได้หมด ผู้ตามก็สามารถทำได้ทุกอย่าง เป็นผู้นำก็เป็นที่รัก สามารถเป็นคนที่สร้างความสามัคคีให้ในงานได้ ไปอยู่ที่อื่นก็เป็นที่ยอมรับของสังคมอื่นๆ ทุกคนได้ นอกจากนั้นยังทำให้เกิดการพัฒนาตัวเอง เช่น พวกอารมณ์ร้อนก็จะทำให้เราเย็นลง ลักษณะการทำงานอันนี้ คือสังคมภายใน

คนข้างนอกก็จะยอมรับเพราะว่าตอนนี้ กลุ่มเพื่อชีวิตดิงงานนี้ทำงานกันแบบกัลยาณมิตรเมื่อเข้าไปอยู่ร่วมกันก็จะสร้างกันในองค์กรนั้นได้ ที่เกิดขึ้นกับตัวเราเช่นสามารถที่จะทำโครงการให้กับลูกน้องได้ (พระจิตอาสา A5, สัมภาษณ์, 17 พฤศจิกายน 2561)

บทสรุป

กระบวนการสร้างจิตอาสาของพระสงฆ์ตามแนวพุทธจิตวิทยา คือพระสงฆ์ผู้ที่มีจิตใจเป็นผู้ให้อาจจะเป็นการให้สิ่งของให้เงินให้ความช่วยเหลือด้วยกำลังร่างกายแรงสมอง ซึ่งเป็นการเสียสละสิ่งที่ตนเองมีแม้กระทั่งเวลาเพื่อเอื้อเพื่อเอื้อให้แก่ส่วนรวม งานจิตอาสาเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการพัฒนาระดับจิตใจให้พุทธศาสนิกชนมีความเข้าใจเอื้อเพื่อ หันมาทำกิจกรรมเพื่อสังคมมากขึ้น เพราะงานจิตอาสาเป็นสิ่งที่ให้พุทธศาสนิกชนหันมาทำความเข้าใจในตนเองและสังคมเพิ่มมากขึ้น จะเห็นได้จากในปัจจุบันปัญหาสังคมเริ่มทวีความรุนแรงมากขึ้นทั้งทางครอบครัว ชุมชนและสังคม หากไม่รีบแก้ไขให้ทันท่วงทีสังคมก็จะตกอยู่ภายใต้ความสับสนวุ่นวาย ซึ่งไม่ใช่เรื่องตลก แต่การสร้างจิตสาธารณะให้เกิดขึ้น สังคมแห่งการแบ่งปันเอื้ออาทรก็ยิ่งมากขึ้นเท่านั้น นอกจากการช่วยพุทธศาสนิกชนเหล่านี้ได้ปลดปล่อยพลังที่มีในตนเองแล้ว ยังเป็นการสร้างคุณลักษณะให้มีผลดีต่อสังคมอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- คุณ โทชน์. (2537). *พุทธศาสนากับชีวิตประจำวัน*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2543). *วาทกรรมการพัฒนา: อำนาจ ความรู้ ความจริง เอกลักษณะ และความเป็นอื่น*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: วิชาษา.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2543). *ทฤษฎีต้นไม้อัจฉริยะ การวิจัยและการพัฒนาบุคคล*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปิยนาด สรวิสูตร. (2552). *แรงจูงใจของผู้นำเยาวชนที่มีจิตอาสาในการทำกิจกรรมเพื่อสังคม: กรณีศึกษาสภาเยาวชนกรุงเทพมหานคร (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ)*. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- พระพยอม กลฺยาโณ. (2540). *บทบาทของพระสงฆ์ต่อสังคม*. ข่าวสด, 19 กรกฎาคม 2540.
- พระราชวรมุนี (ประยูรย์ ปยุตโต). (2527). *สถาบันและสังคมไทย*. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิ
โกมลคีมทอง.
- วิจิตร เกิดวิสิษฐ์. (2533). *หนังสือเรียนพระพุทธศาสนา*. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนา
พานิช.
- สุภาพร ทศพระรินทร์. (2556). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมจิตอาสาของผู้สูงอายุในชมรม
ผู้สูงอายุจังหวัดนนทบุรี (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท)*. นนทบุรี :
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สุชาติพิทย์ แก้วเกลี้ยง. (2549). *การพัฒนาจิตอาสาในแนวพระพุทธศาสนา (สารนิพนธ์
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต)*. นครปฐม : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุเมธ ตันติเวชกุล. (2548). *คำประกอบการบรรยายเรื่องการเสริมสร้างสมรรถนะบุคลากร
สายสนับสนุนและช่วยวิชาการด้วยการเรียนรู้ตามรอยพระยุคลบาท เสริมสร้าง
เมืองไทยใสสะอาด*. ม.ป.ท.
- สำนักวิชาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย. ม.ป.ป. *เอกสารประกอบการสอน
รายวิชา GEN1044 จิตวิทยาเพื่อการพัฒนาสังคม*. เชียงราย : มหาวิทยาลัย
ราชภัฏเชียงราย.
- Bandura, Albert. (1977). *Social Learning Theory*. New Jersey: Prentice.
- Patumsawad, T. (2016). The participation of citizens in building strong
communities Case Study Community Don Muang Khong. *Rajapark
Journal*, 10(20), 178-189.

วิธีการสอนประวัติศาสตร์ และอาเซียนศึกษา
ผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของห้องสมุดโรงเรียนวัดแสงสรรค์
จังหวัดปทุมธานี

Methods of Teaching History and ASEAN Studies through
Organizing Learning Activities of the Library at Wat Saeng San
School, Pathum Thani Province

ปิยะดา แพรดำ*

Piyada Pheardam

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการสอนประวัติศาสตร์และอาเซียนศึกษาของนักเรียนโรงเรียนแสงสรรค์ จังหวัดปทุมธานี ใช้การศึกษาจากเอกสาร งานวิจัย สัมภาษณ์ การจัดกิจกรรมและสังเกตแบบมีส่วนร่วม ผลการศึกษาพบว่า ในการจัดการเรียนการสอนใช้หลากหลายวิธี ประกอบด้วย (1) สอนด้วยหนังสือและเอกสารผ่านกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ภายในห้องสมุด อ่านหนังสือที่นักเรียนสนใจเกี่ยวกับอาเซียนศึกษา และประวัติศาสตร์ (2) สอนด้วยวีดิทัศน์และสื่อสื่อเสียงภาพ ในรูปของ CD DVD ตามช่วงเวลา ที่โรงเรียนและหลักสูตรกำหนด (3) สอนด้วยระบบออนไลน์ในรูปแบบต่าง ๆ จากสื่อในระบบออนไลน์ในห้องสมุด (4) การสอนด้วยการทำกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องสมุดและศึกษาพื้นที่ในแบบประวัติศาสตร์ชุมชน และ (5) การสอนแบบเชื่อมโยงบูรณาการแบบสหสัมพันธ์พื้นฐานของข้อมูลสู่การเรียนรู้ โดยผลการเรียนรู้ที่หวังผลคือการปรับตัวของนักเรียนต่อวิถีของอาเซียนและผู้คนจากประเทศอาเซียนในชุมชนที่นักเรียนอยู่อาศัย

* โรงเรียนวัดแสงสรรค์ จังหวัดปทุมธานี Email : pp_k@hotmail.com

รวมทั้งการแสดงออกของนักเรียนต่อชุดความรู้ในประวัติศาสตร์ท้องถิ่น รัฐ และประวัติศาสตร์ของชาติ

คำสำคัญ : วิธีการสอนประวัติศาสตร์, อาเซียนศึกษา, โรงเรียนวัดแสงสรรค์ จ.ปทุมธานี

Abstract

The purpose of this article was to study methods of historical teaching and ASEAN Studies of students at Saeng San School, Pathum Thani Province. This paper studied from research papers, interviews, organizing activities and participatory observation. Results of the study showed that there were various methods of teaching consisted of (1) teaching with books and documents through learning promotion activities within the library, read books that students were interested in about ASEAN Studies and history, (2) Teaching with video and audio media in the form of CD, DVD at the time specified by the school and the course, (3) teaching by using online platform in various channels from the library, (4) Teaching by doing learning activities in the library and studying the area in the history of the community, and (5) Integrated teaching and integration based on information-based learning. The results of learning expected are the students' adaptation to the way of ASEAN and people from ASEAN countries in the communities where the students live as well as the expression of students on knowledge sets in local, state and national history.

Keywords: Methods of teaching history, ASEAN studies, Wat Saeng San School, Pathum Thani Province

บทนำ

การที่จะสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้หรือสังคมฐานความรู้จำเป็นต้องมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่สังคมจะต้องสร้างลักษณะนิสัยรักการเรียนรู้ ผู้คนในสังคมต้อง

ตระหนักว่า การเรียนรู้สามารถเกิดขึ้นได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ และสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต ความรู้ที่ได้จากสถานศึกษาไม่ใช่องค์ความรู้ที่ให้คำตอบหรือให้ความกระจ่างกับชีวิตได้ทั้งหมด เพื่อสร้างศักยภาพในการดำเนินชีวิตเราจะต้องเรียนรู้สิ่งต่างๆ อีกมากจากแหล่งเรียนรู้อื่นๆ รอบตัวเรา แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นมิใช่เป็นเพียงสถานที่เก็บรวบรวมจัดหมวดหมู่และแสดงของเก่าอย่างที่เรามองเห็นหากแต่ยังคงมีบทบาทที่เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สามารถกระตุ้น ให้ผู้พบเห็นเกิดความอยากรู้อยากเห็นผ่านหลักฐานเชิงประจักษ์ที่พบเห็นได้ ทำให้เกิดความใฝ่รู้ ความคิดสร้างสรรค์ ผ่านความรู้ทางประวัติศาสตร์ หรืออาเซียนศึกษา ซึ่งจะ

เป็นพลังที่สำคัญในการเปลี่ยนแปลงสังคมที่เป็นอยู่สู่สังคมแห่งการเรียนรู้

การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นเป็นแนวทางการปฏิบัติผ่านการสร้างความรู้ของครูและคนในชุมชนที่จะได้นำไปใช้จริงในการเรียนอย่างมีคุณภาพ (อุดม เขยกีวงศ์, 2545) (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542) ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น ประวัติศาสตร์ชุมชน หรือประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชาติ รวมถึงอาเซียนศึกษาประเทศชิดข้าง เป็นการแสวงหาแนวทางการศึกษาอย่างใหม่ นับเป็นปรากฏการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นทั่วโลก เป็นที่มาของแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นมาเป็นระยะเวลายาวนาน ที่มีมาทุกยุคสมัย (ธนา นิลชัย โกวิทย์ และอดิศร จันทร์สุข, 2552; ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ และดารณี คำวังนัง, 2545) แต่ในวงการศึกษาก็ให้ความสนใจและความสำคัญมากขึ้น แหล่งเรียนรู้มีความสำคัญต่อการเรียนรู้แนวใหม่ ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น ซึ่งจะสามารถช่วยตอบสนองการเรียนรู้ให้เป็นกระบวนการ (Process of Learning) จนกระทั่งเป็นการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริง (Learning by doing) และแหล่งเรียนรู้สามารถช่วยผู้เรียนสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง เรียนรู้จากการปฏิบัติจริงในพื้นที่การเรียนรู้ที่เรียกว่า “**นิเวศวิทยาการเรียนรู้**” ทำให้รู้จักคิดแบบองค์รวม ซึ่งจะเอื้ออำนวยให้ครูผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการให้แก่ผู้เรียนได้สมบูรณ์ที่สุด เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ที่ได้รับจากแหล่งการเรียนรู้ไปสู่ประสบการณ์จริงในการดำเนินชีวิตประจำวัน แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ในพื้นที่ หรือข้อมูลเชิงประจักษ์รอบตัวนักเรียน หรือโรงเรียน ล้วนเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญ ที่มีประโยชน์ในทางประวัติศาสตร์ และมีเนื้อหาสาระหลากหลายที่สามารถเชื่อมโยงเข้ากับการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งกรณีของจังหวัดปทุมธานี โดยมีโรงเรียน

วัดแสงธรรม เป็นสถาบันการศึกษาระดับประถมวัยที่ทำหน้าที่ในการจัดการศึกษาให้กับลูกหลานเยาวชนในพื้นที่ตั้งของโรงเรียน มีห้องสมุดเป็นฐานสำหรับการศึกษาสืบค้นและการเรียนรู้ ประกอบกับกระบวนการจัดการศึกษาในยุคปฏิรูปในยุคศตวรรษที่ 21 ที่เน้นสมรรถนะให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนอย่างหลากหลาย โดยการใช้ฐานของระบบนิเวศทางการเรียนรู้ หรือบรรยากาศของการเรียนรู้ มาเป็นฐานในการส่งเสริมการเรียนรู้ทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ซึ่งจัดเป็นภูมิศาสตร์เชิงพื้นที่ รวมไปถึงนิเวศการเรียนรู้ที่รอบกายเพื่อนบ้าน (ลาว กัมพูชา พม่า) ที่เข้ามาทำงานเป็นประชากรแฝง สู่อุปการะศึกษาประเทศเพื่อนบ้านในนามอาเซียนศึกษา ก็จะกลายเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ และพัฒนาการเรียนรู้ได้ ซึ่งจะได้ทำการศึกษาและเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนวัดแสงธรรมต่อไป

ประวัติศาสตร์และอาเซียนศึกษากับแนวทางการเรียนรู้ของนักเรียน

การสอนนับเป็นศาสตร์อย่างหนึ่งในการสื่อสาร และการสอนทำให้เกิดการสื่อสาร โดยมีเป้าหมายเป็นการเรียนรู้เชิงประจักษ์ สำหรับนักเรียน กระบวนการเรียนการสอนด้วยวิธีการ หรือเทคนิค หรือวิธีการที่สำคัญทำให้เกิดการเรียนรู้และนำไปใช้ประโยชน์สำหรับนักเรียนโดยตรง ซึ่งในการเขียนนี้จะได้นำมาแบ่งเป็นเป็นการเรียนรู้เชิงประจักษ์ และเป็นประสบการณ์ตรงสำหรับนักเรียนได้เรียนรู้ และได้ใช้ความรู้เหล่านั้นมาเป็นกลไกสำคัญให้ทำให้เกิดการเรียนรู้เชิงประจักษ์ในองค์กรรวม โดยโรงเรียนวัดแสงธรรม จ.ปทุมธานี ได้มีการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ที่หลากหลายทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และความเป็นอาเซียน เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้รู้ เข้าใจ และเห็นความสำคัญในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาตนเอง ให้เป็นส่วนสำคัญของประเทศชาติ ดังที่ พรทิพย์ วงศ์ไพบูลย์ (2560) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้ต้องมีความท้าทายและให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย สร้างบรรยากาศ การมีส่วนร่วม การอภิปรายและการสร้างสรรค์สู่การนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน และในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผ่านมา การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เช่น วันอาเซียน มุมอาเซียน หรือมุมประวัติศาสตร์บุคคลสำคัญในบริบทของไทยและบริบทโลกของห้องสมุดโรงเรียนวัดแสงธรรม จึงนับว่าเป็นส่วนสำคัญต่อการเรียนสอนตามสาขาที่กำหนด โดยเป็นความพยายามเน้นการจัดการและพัฒนาให้

สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่นและการจัดการเรียนรู้นั้น ๆ ซึ่งผู้สอนต้องเสริมประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียนอย่างต่อเนื่องและได้ทักษะกระบวนการการเรียนรู้ ที่เป็นประโยชน์ทั้งควรค่าต่อการนำไปถ่ายทอด และดำเนินชีวิตได้ในฐานะเยาวชนที่ต้องมีบทบาทและความสำคัญต่อสังคมและชุมชน

วิธีการสอนประวัติศาสตร์และอาเซียนศึกษา

อาเซียนศึกษา และประวัติศาสตร์ มีความสำคัญในฐานะเป็นเรื่องใกล้ตัวนักเรียน ด้วยเหตุผลในเรื่องของการอพยพเคลื่อนย้ายของคนในชุมชนจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งทำให้เกิดการอพยพเคลื่อนย้าย (Movement) และกลายเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ดังกรณีที่แรงงานในนามสัญญาชาติพม่า ซึ่งอาจประกอบด้วยไทยใหญ่ กระเหรี่ยงมอญ หรือกลุ่มชาติพันธุ์มอญ ที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานตั้งแต่อดีต รวมไปถึงกลุ่มแรงงานที่มาจากประเทศกัมพูชา ลาว เวียดนาม และอื่น ๆ เป็นต้น ซึ่งได้เข้ามาเป็นประชากรแฝงในจังหวัดปทุมธานี เป็นสิ่งที่นักเรียนคุ้นชิน รวมทั้งในโรงเรียนวัดแสงสรรค์ก็มีนักเรียนที่เป็นลูกหลานกัมพูชา พม่า เวียดนาม จึงเป็นความจำเป็นและความสำคัญ ที่นักเรียนเห็นและคุ้นชินต่อความเป็นอาเซียน และบริบทของคนที่อยู่รอบตัวเขาเหล่านั้น จึงเกิดคำถามต่อไปว่า นักเรียนที่เรียนจะเรียนรู้ต่อสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้รอบตัวเขาได้อย่างไร ? ซึ่งในการเรียบเรียงบทความนี้จะได้ถ่ายทอดประสบการณ์ของการจัดการเรียนการสอนที่ดำเนินการอยู่มาแบ่งปันต่อไป

1.นิเวศการเรียนรู้ด้วยหนังสือและเอกสารจากห้องสมุด การจัดการเรียนรู้ภายในห้องสมุด ที่เชื่อมกับอาเซียนศึกษากับประวัติศาสตร์ อันประกอบด้วย (1) หนังสือสำหรับประวัติศาสตร์ และอาเซียนศึกษา (2) การจัดมุมอาเซียนศึกษา ที่สร้างกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับอาเซียนศึกษาโดยตรง (3) การจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ภายในห้องสมุด (4) การแสวงหาชุดกิจกรรมออนไลน์เพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์และอาเซียน (5) การศึกษาเชิงปฏิบัติ หรือเชิงกิจกรรมเกี่ยวกับอาเซียนศึกษา/ ประวัติศาสตร์โดยตรง โดยใช้ห้องสมุดโรงเรียนเป็นฐานในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ เป้าหมายเพื่อรู้จากเอกสาร และหนังสือที่มีอยู่ในห้องสมุด สนใจ ค้นคว้า เข้าใจ และกำหนดการเรียนรู้เชิงกว้างต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาในวิจัยเรื่อง พื้นที่การเรียนรู้สำหรับผู้เรียนยุคดิจิทัลในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา (รุจโรจน์ แก้วอุไร และ ชโร

ซีนีย์ ชัยมินทร์, 2562) และงานวิจัยเรื่อง ห้องสมุดดิจิทัลกับอีเลิร์นนิ่งสำหรับเด็ก (สุภาพ ภัฏญาคำ, 2010) ที่ห้องสมุดและทรัพยากรในห้องสมุด จะเป็นช่องทางสำคัญในการเรียนรู้ และเป็นเครื่องสนับสนุนการเรียนการสอนได้อย่างสำคัญ

ภาพที่ 1 การจัดการนิเวศทางการเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ และอาเซียนศึกษา
(ภาพ ห้องสมุดโรงเรียนแสงสรรค์, 10 มีนาคม 2561)

2. การสอนด้วยข้อมูลจากข้อมูลเชิงประจักษ์ หมายถึง การจัดการสอนผ่านข้อมูลที่มีอยู่ในห้องสมุด ข้อมูลที่อยู่รอบตัวนักเรียนภายใต้กรอบ “นิเวศการเรียนรู้” ทำให้การเรียนการสอนมีความชัดเจน และทำให้นักเรียนสะท้อนคิด เห็นได้จากหลักฐานเชิงประจักษ์ ทั้งในส่วนของแหล่งการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ อาทิ คลองต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน สัมพันธ์กับการบริหารระบบชลประทานเพื่อการเกษตรนับแต่ครั้งอดีต (จันทรา ทองคำภา และพันธวัศ สัมพันธ์พานิช, 2541) ชุมชนชาวมอญสามโคก ที่มีชื่อปรากฏอยู่ในพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาอยู่หลายฉบับ ที่กล่าวถึงการอพยพชาวมอญเข้ามาอยู่ที่สามโคก ในปี พ.ศ. 2203 สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ชาวมอญเมืองเมาะตะมะ ได้อพยพครัวเรือนหนีภัยสงครามเข้ามาประมาณ 10,000 คน ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งบ้านเรือนอยู่ที่บ้านสามโคก (สุวิวัฒน์ ธิติวัฒน์รัตน์, 2552) นับเป็นครั้งแรกที่ชาวมอญได้เข้ามาตั้งบ้านเรือนบ้านสามโคกจากบันทึก ของฝรั่งต่างชาติ ที่เข้ามาค้าขาย ยังปรากฏในแผนที่แสดงเส้นทางแม่น้ำจากทะเลอ่าวไทยถึงกรุงศรีอยุธยาซึ่งเขียนโดย "มองซิเออร์ เดอ ลามาร์" (Monsieur de Lamare) (พิพัฒน์ กระแจะจันทร์, 2560) ได้บันทึกชื่อหมู่บ้านในสมัยอยุธยาที่ทั้งสองฝากฝั่งลำน้ำเจ้าพระยา โดยเฉพาะแผนที่ชาวฮอลันดา เขียนขึ้นในปี ค.ศ.1326 ตรงกับแผ่นดินพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระ พ.ศ. 2269 ได้เขียนภาพสัญลักษณ์ เป็นรูปภาพประกอบ ในแผนที่ เช่น ภาพบ้านเรือน วัด โบสถ์ วิหาร เจดีย์ วัง กำแพงเมือง ป้อม หรือชุมชนชาวมอญในเขต

พื้นที่อื่นของจังหวัดประทุมธานี แหล่งข้อมูลเหล่านี้เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ต่อการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ และอาเซียนว่าด้วยชาติพันธุ์ หรือความสัมพันธ์เชิงพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ที่มาจากรัฐ หรือกลุ่มชนที่มาจากพม่า สัมพันธ์กับไปชุมชนที่นักเรียนอาศัยอยู่ในปัจจุบัน ที่มีกลุ่มประชากรแฝงจากประเทศเพื่อนบ้านทั้งลาว กัมพูชา เวียดนาม พม่าและกลุ่มชาติพันธุ์จากพื้นประเทศพม่า อาทิ ไทใหญ่ กระเหรี่ยง มอญ เป็นต้น ที่เข้ามาเป็นประชากรแฝงในฐานะแรงงานเขตตลาดไท หรือโรงงานต่าง ๆ หรือใกล้โรงเรียนวัดแสงสรรค์ นัยหนึ่งคือการเรียนรู้ อีกนัยหนึ่งเป็นการเชื่อมโยงกับการเรียนรู้ในชั้นเรียนเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และอาเซียนศึกษาได้ด้วย

3. สอนด้วยวีดิทัศน์และสื่อเสียงภาพในระบบเดิม การใช้วีดิทัศน์ในรูปแบบ CD ในรูปแบบสารคดี ที่เป็นเรื่องนั้น ๆ ตามกรอบ และขอบข่ายเนื้อหาวิชา เช่น ประวัติศาสตร์ไทย ประวัติศาสตร์บูรพกษัตริย์ ที่นักเรียนฟังศึกษาในรูปแบบสารคดี หรือการเล่าเรื่องผ่านรูปแบบการ์ตูน ได้นำสื่อในรูปแบบวีดิทัศน์มาเป็นอุปกรณ์และเครื่องมือในการช่วยสอนให้กับนักเรียน ซึ่งผลเชิงประจักษ์ทำให้นักเรียนมีความสนใจมากขึ้น จะมีสื่อชนิดต่าง ๆ ที่เป็นวีดิทัศน์ ในระบบเดิมที่มีเป้าหมายเพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้ให้สำหรับนักเรียน หรือเด็กนักเรียน ได้เรียนรู้ เช่น ชุดประวัติศาสตร์ไทย ความรู้เกี่ยวกับอาเซียน เมื่อถึงเวลาการเรียนรู้จะใช้ฐานของห้องสมุดเป็นแหล่งการเรียนรู้ผ่านชุด CD DVD หรือสื่อมัลติมีเดียร่วมกันให้กับนักเรียน

4. สอนด้วยระบบออนไลน์ในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งในรูปแบบของคลิปเสียง ภาพนิ่ง ประกอบ ที่จะช่วยเสริมการเรียนรู้ให้กับนักเรียนในรายวิชาประวัติศาสตร์ไทย และการเรียนรู้ในด้านอาเซียนศึกษา ดังนั้นระบบออนไลน์โดยเฉพาะในห้องการเรียนรู้คอมพิวเตอร์ Internet ซึ่งทางโรงเรียนและห้องสมุดได้ติดตั้งเพื่อช่วยสืบค้นสำหรับนักเรียน ทั้งสื่อช่วยสอน ช่วยการเรียนรู้ในห้องสมุด จึงนับเป็นอุปกรณ์สำคัญ ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ กรณีในห้องสมุดโรงเรียน ครูบรรณารักษ์ และยุวบรรณารักษ์จิตอาสา ได้มาช่วยแนะนำ การค้นคว้า สืบค้น ผ่านระบบออนไลน์ ที่มีข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้านอาเซียนศึกษา ด้านประวัติศาสตร์เฉพาะเรื่องเฉพาะทางที่นักเรียนสนใจ และอยู่ในแบบเรียน ดังนั้นระบบออนไลน์ (Internet Online) และเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีอยู่จึงเป็นสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ ทำให้ระบบนิเวศการเรียนรู้และองค์รวมของการเรียนรู้ได้กลายเป็นส่วนสนับสนุนให้

เกิดการเรียนรู้สำหรับนักเรียนวัดแสงสรรค์ จ.ปทุมธานีโดยตรงด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ปรากฏในงานวิจัยของ ปณิตตา อินทรักษา (2562) ในเรื่อง การจัดการเรียนรู้ด้วยสื่อสังคมออนไลน์ ที่ให้ข้อมูลว่า

เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว และมีบทบาทที่สำคัญในฐานะการเป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศ พัฒนาการศึกษาและพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพที่ดียิ่งขึ้น ผู้เรียนสามารถเกิดการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วมีประสิทธิภาพสูงกว่าการเรียนรู้ที่ไม่ใช้เทคโนโลยี เกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ และประหยัดเวลาในการจัดการเรียนการสอนทั้งนี้ในการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีและสื่อสังคมออนไลน์นั้นผู้สอนและผู้เรียนสามารถใช้การติดต่อสื่อสารผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เสาะแสวงหาความรู้ได้ทุกที่ทุกเวลาเกิดการเรียนรู้ ตลอดชีวิต เกิดองค์ความรู้ใหม่ และเสริมสร้างทักษะการใช้ชีวิตภายใต้ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีที่ทันสมัย นอกจากนี้ความรวดเร็วของระบบเครือข่าย จำนวนอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ การให้บริการแหล่งข้อมูลสารสนเทศเพื่อการศึกษาค้นคว้า ยังมีส่วนช่วยส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีและสื่อสังคมออนไลน์ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งภายใต้การจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีและสื่อสังคมออนไลน์นั้นผู้สอนและผู้เรียนจะต้องมีคุณธรรมและจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีและสื่อสังคมออนไลน์ด้วย

รวมทั้งในงานวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุดฝึกอบรม เรื่อง สื่อสังคมออนไลน์เพื่อการเรียนการสอนสำหรับพนักงานครูในสังกัดเทศบาลนครสวรรค์ (คันสนีย์ สังสรรค์อนันต์, 2561) ที่สะท้อนผลการศึกษาโดยเล็งเห็นว่าการจัดการศึกษา หรือการใช้ระบบออนไลน์ เป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ซึ่งในแนวทางดังกล่าวเป็นสิ่งที่ถูกประยุกต์และบูรณาการเพื่อใช้เป็นส่วนสนับสนุนการเรียนรู้ที่โรงเรียนวัดแสงสรรค์ จ.ปทุมธานี ด้วยเช่นกัน

ภาพที่ 2 การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับอาเซียนศึกษา

(ภาพ โรงเรียนวัดแสงสรรค์, 10 มีนาคม 2561)

5.การทำกิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง การจัดกิจกรรมเสริมทักษะ และการเรียนรู้ ในหมวดประวัติศาสตร์ และอาเซียนศึกษา เช่น การนำนักเรียนศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชน ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น การพาชม วัดโบสถ์ หรือ วัดหลวงพ่โตองค์ใหญ่ เป็นวัดที่มีรูปปั้นขนาดใหญ่ของสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี) ประดิษฐานอยู่ มีคนมากราบไหว้สักการะบูชากันมากมาย วัดเจดีย์หอยเป็นวัดที่มีเจดีย์ก่อสร้างด้วยฟอสซิลเปลือกหอยแปดล้านปี ตกแต่งเป็นศิลปะแบบมอญ (ละเอียด ขจรภัย, 2562) วัดเจดีย์ทอง ตั้งอยู่ที่ตำบลคลองควาย อำเภอสามโคก เอกลักษณ์ของวัด คือ เจดีย์ทรงรามัญ เป็น เจดีย์สีทอง สร้างในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์โดยชาวมอญประมาณ 160 ปีก่อน เป็นสถาปัตยกรรมมอญที่เลียนแบบมาจากเจดีย์จิตตะกองของพม่า ที่เชื่อมโยงกับการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ชาติ รวมไปถึงการเสนอข้อมูลเกี่ยวกับชาวมอญสามโคก ที่มีหลักฐานว่าเชื่อมโยงกับรัฐมอญนับแต่อดีต มีพื้นที่ตั้งอยู่ในประเทศอาเซียนอย่างพม่าในปัจจุบัน เพื่อเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ของชาวมอญอื่นในสมุทรปราการ นนทบุรี ปทุมธานี และบริเวณใกล้เคียง รวมไปถึงการให้ข้อมูลเกี่ยวกับพม่า กัมพูชา (เขมร) และลาว ด้วยเหตุผลว่านักเรียนจะเห็นชุมชนในรูปแบบประชากรแฝงในบริเวณใกล้โรงเรียนที่เป็นแรงงานข้ามชาติ ที่พบว่ามิข้อมูลว่าในเขตจังหวัดปทุมธานี มีแรงงานข้ามชาติ ในนามของคนที่มาจากประเทศอาเซียน มาเป็นประชากรร่วมสังคมและชุมชน รวมทั้งในโรงเรียนวัดแสงสรรค์เอง ก็มีนักเรียนที่มีพ่อแม่เป็นแรงงานข้ามชาติและได้สิทธิ์เข้ารับการศึกษาตามสิทธิ์ขั้นพื้นฐานอันจะพึงได้ต่อการเข้ารับการศึกษา ซึ่งน้อยหนึ่งคือวัดฤดีบและนิเวศแหล่งการเรียนรู้ให้กับนักเรียนในนามอาเซียนศึกษา และประวัติศาสตร์ชุมชนแบบเชื่อมโยงได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางในงานวิจัยเรื่อง การศึกษา

ทักษะการคิดวิเคราะห์จากการสอนโดยวิธีการทางประวัติศาสตร์ ร่วมกับการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน วิชาประวัติศาสตร์ ส31103 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 (พิศมัย เดิมสันเทียะ และ ลัดดา ศิลาน้อย, 2555) หรือในงานวิจัยเรื่อง ผลการสอนโดยวิธีการทางประวัติศาสตร์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดวิเคราะห์เรื่อง ประวัติศาสตร์อาเซียน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านปราสาท จังหวัดศรีสะเกษ (สุพัตรา คำสุข, สิริวรรณ ศรีพหล และสมประสงค์ น่วมบุญลือ, 2012) ที่ใช้ระบบนิเวศการเรียนรู้เชิงพื้นที่เป็นฐานการเรียนรู้และการวิเคราะห์แบบเชื่อมโยงต่อการเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์และอาเซียนศึกษา

ภาพที่ 3 นิเวศการเรียนรู้และสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ภายในห้องสมุดโรงเรียนวัดแสงสรรค์
(ภาพ โรงเรียนวัดแสงสรรค์, 10 มีนาคม 2561)

ถอดประสบการณ์วิธีการสอนประวัติศาสตร์และอาเซียนศึกษา

สะท้อนผลเชิงประจักษ์ ทำให้เห็นว่านักเรียนมีพัฒนาการเป็นตามความคาดหวัง เป็นประสบการณ์ตรงที่นักเรียนเองได้ประสบ และสะท้อนผลจากการสังเกต จากครูผู้ทำหน้าที่สอน หรือจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ทำให้เห็นว่าผลเชิงประจักษ์ต่อการสอนในรูปแบบที่กำหนดทำให้เกิดการเรียนรู้เชิงประจักษ์ได้ คือ

1. ประสบการณ์ตรงจากการสอนแบบบูรณาการ เป็นการบูรณาการกับข้อมูลในเชิงพื้นที่ที่เรียกว่าประวัติศาสตร์ท้องถิ่น บูรณาการกับข้อมูลเชิงประจักษ์ กรณีเกี่ยวกับอาเซียนในรอบ ๆ ตัวนักเรียนที่เริ่มจากเพื่อนของเราเป็นชาวเวียดนาม เพื่อนของเราเป็นชาวมอญ เพื่อนของเรามาจากประเทศพม่า เป็นต้น จากนั้นโยงเข้าหาข้อมูล และเรื่องที่สอดคล้องกับบริบทของการสื่อสาร ทำให้เห็นภาพลักษณ์ได้ชัดเจนขึ้นเกี่ยวกับการเรียนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี และจังหวัดใกล้เคียงเช่น

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สอดคล้องกับวไลลักษณ์ พัสตร (2553) กล่าวไว้ว่า แหล่งเรียนรู้มีความสำคัญ เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดกระบวนการเรียนรู้และได้รับประสบการณ์ตรงจากการศึกษา และสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550) กล่าวว่าแหล่งเรียนรู้ช่วยให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง ค้นคว้าหาความรู้ได้ด้วยตนเอง ซึ่งจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้และทักษะกระบวนการต่าง ๆ โดยสอดคล้องกับบอนเวลล์และเอลสัน (Bonwell & Eison, 1991) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้แบบบูรณาการ การมีส่วนร่วม และ Active Learning เป็นกลไกสำคัญที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้ลงมือกระทำและได้ใช้กระบวนการคิดเกี่ยวกับสิ่งที่เขาได้กระทำลงไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจิตาพัชญ์ ไชยสิทธิ์ (2558) ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนการสอนแบบเน้นปฏิบัติในรายวิชาการระบบสารสนเทศสำนักงานอัตโนมัติในงานธุรกิจของนักศึกษาภาคปกติ ชั้นปีที่ 3 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาของนักศึกษาที่ได้รับการจัดการเรียนแบบใฝ่รู้ด้วยเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือ เท่ากับร้อยละ 85 ซึ่งสูงเกินร้อยละ 70 และสอดคล้องกับงานวิจัยของญาณัญญา ศิริภักธธาดา (2553) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาพฤติกรรมการเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาในการเรียนวิชาหลักการตลาดโดยการสอบแบบมีส่วนร่วม (Active Learning) ที่ผลการศึกษาสะท้อนผลการศึกษาว่าทำให้เกิดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน ซึ่งนัยหนึ่งเป็นการบูรณาการเรียนรู้ทั้งในส่วนของสถานที่เพื่อการเรียนรู้ วิธีการสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งส่งผลเป็นการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนได้โดยตรง

2. ประสบการณ์ตรงจากการเรียนรู้ผ่านข้อมูลหลักฐานเชิงประจักษ์ การใช้แหล่งข้อมูลที่ว่าด้วยประวัติท้องถิ่น หรือประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่ปรากฏในหลักทางทางประวัติศาสตร์ เช่น คลอง 2 ที่อยู่บนหน้าโรงเรียนวัดแสงสรรค์ ที่สัมพันธ์กับประวัติศาสตร์และพัฒนาการของระบบชลประทาน (จันทรา ทองคำเกา, พันธวัศ สัมพันธ์พานิช, 2541) รวมไปถึงการตั้งถิ่นฐานของชุมชนที่เห็นด้วยตา หรือพบเห็นได้ทั่วไป ดังปรากฏในงานวิจัยเรื่อง “รูปแบบการตั้งถิ่นฐานชุมชนที่สอดคล้องกับการคงอยู่ของมรดกวัฒนธรรมในจังหวัดปทุมธานี กรณีศึกษา : เทศบาลนครรังสิต เทศบาลเมืองบึงยี่โถ และเทศบาลเมืองท่าโขลง” (พุดพัฒนา คำนวณพิทักษ์ และ มนูญญา คำวิระพิทักษ์, 2563) ที่ให้ข้อมูลว่า “รูปแบบการตั้งถิ่นฐานจากอดีต เป็นตามเส้นทางคมนาคมทางบกและทางน้ำโดยเฉพาะริมคลองรังสิตประยูรศักดิ์ ซึ่งเป็นมรดกวัฒนธรรมสำคัญในพื้นที่ มีการผสมผสานกับแบบรวมกลุ่ม

โดยมีศาสนสถานเป็นศูนย์กลาง ได้แก่ มัสยิด วัดเขียนเขต และวัดมูลจินดาราม และการขยายตัวตาม แหล่งกลางด้านเศรษฐกิจชุมชน และด้านสถาบันการศึกษา ปัจจัยประกอบด้วย การคมนาคมขนส่ง การบริการโครงสร้างพื้นฐานและอิทธิพลของสภาพแวดล้อมส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนรูปแบบการตั้งถิ่นฐาน และการเลือนหายของคุณค่ามรดกวัฒนธรรมดั้งเดิม เพื่อรักษาคุณค่ามรดกวัฒนธรรมให้คงอยู่” สอดคล้องกับงานวิจัยของศศิพัชร จำปา (2559) ได้ทำการพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โดยใช้แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์เพื่อส่งเสริมกระบวนการคิดทางประวัติศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนมีกระบวนการคิดทางประวัติศาสตร์เกิดขึ้น มีคะแนนในการประเมินความรู้ความเข้าใจในประวัติศาสตร์ท้องถิ่นสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของรสิตา รักสกุล และคณะ (2558) ได้ทำการศึกษาสัมฤทธิ์ผลของการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ โดยใช้ Active Learning ของนักศึกษาในรายวิชาการบริหารจัดการยุคใหม่และภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ผลการวิจัยพบว่า หลังการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการโดยใช้ Active Learning มีคะแนนจากการทดสอบสูงกว่าก่อนการจัดการเรียนการสอน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

3. ประสบการณ์ตรงผ่านการเรียนรู้แบบเชื่อมโยงสัมพันธ์กับข้อมูล จากประสบการณ์ที่นักเรียนเห็น สะท้อนคิด ส่งผลเป็นความรู้ความคิด ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่สำคัญ และทำให้เกิดความเข้าใจต่อความรู้เชิงประจักษ์ที่เกิดขึ้นด้วย วัดไถ่บ้าน มัสยิดไถ่บ้าน ประเพณีที่วัดไถ่โรงเรียน การไปยังแหล่งการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ท้องถิ่น ชุมชนอื่น ๆ ที่ทางโรงเรียนจัดขึ้น ห้องสมุดจัดกิจกรรม โรงเรียนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น วันอาเซียน วันชาติอาเซียน วันสำคัญของชาติ วันพ่อแห่งชาติ วันแม่แห่งชาติ หรือวันพระราชสมภพ บุรพคุณชัตริย์ หรือวันสำคัญทางรัฐชาติ ที่ล้วนเป็นนิเวศการเรียนรู้ ที่สามารถนำมาเป็นส่วนสำคัญต่อการเรียนรู้ ประหนึ่งเป็นเหตุการณ์ที่นักเรียนเข้าไปมีส่วนร่วมโดยตรง จากนั้นถูกนำมาเป็นความทรงจำร่วม และพัฒนาเป็นการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ โดยผู้สอน หรือครู ได้ดำเนินการเสริมความรู้ อธิบายความรู้ทำให้เกิดการเรียนรู้ผ่านการค้นคว้าในห้องสมุดเพิ่มขึ้น ผ่านการศึกษาเพิ่มเติมจากระบบออนไลน์ โดยครูประจำชั้น หรือครูบรรณารักษ์ ยุวบรรณารักษ์ในห้องสมุด ได้ส่งเสริมกระตุ้นการเรียนรู้เหล่านี้

ประหนึ่งเป็นการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมในแบบ Active Learning โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในแบบ นิเวศการเรียนรู้ ที่สังเกตเห็นได้ว่าผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้เป็นอย่างดี ได้ลงมือ ปฏิบัติจริงจากการศึกษาค้นคว้า มีการซักถาม สนใจกับการทำกิจกรรม มีบรรยากาศใน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ดี เกิดความสนุกสนาน จากนิเวศการเรียนรู้หรือการไปใน สถานที่จริงรอบตัวนักเรียน หรือทางโรงเรียนจัดศึกษาในพื้นที่นั้น ๆ ดังที่ พรทิพย์ วงศ์ ไพบูลย์ (2560) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ได้สร้างบรรยากาศ ในการเรียนให้ผู้เรียนกล้าพูด กล้าตอบและมีความสุขทุกการเรียนรู้ สร้างบรรยากาศของ การมีส่วนร่วม การอภิปราย และการเจรจาโต้ตอบ ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับ ผู้สอนและเพื่อนในชั้นเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศศิพัชร จำปา (2559) ได้ทำการ พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ เพื่อส่งเสริมกระบวนการคิดทางประวัติศาสตร์ พบว่า ผู้เรียนมีสำนึกรักถิ่นท้องถิ่นในระดับ มากที่สุด และมีความพึงพอใจต่อรูปแบบอยู่ในระดับมาก

4. ประสบการณ์ตรงผ่านการเห็นสู่ความรู้พัฒนาเป็นความเข้าใจ จากข้อสรุป นี้เห็นชัดว่านักเรียนเข้าใจคำว่าความเป็นมาของอดีต เข้าใจเกี่ยวกับคนอื่น ที่นอกจากตัว นักเรียนที่อยู่รอบตัว กรณีมีเพื่อนที่มีพ่อแม่เป็นชาวเวียดนาม เป็นพม่า เป็นกัมพูชา แต่เขา คือเพื่อนที่ร่วมเรียน ร่วมชั้นเรียน ร่วมโรงเรียน ร่วมทำกิจกรรม และมีครูผู้สอนคนเดียวกัน ทักสนคิดเหล่านี้ทำให้เกิดความเข้าใจ เห็นความแตกต่างเป็นการเรียนรู้ เข้าใจต่อวิถีที่ แตกต่าง ดังนั้นสิ่งที่เห็นโดยนักเรียน สัมผัส รับรู้โดยนักเรียน กลายเป็นช่องทางการเรียนรู้ จนกระทั่งกลายเป็นการปรับตัวเพื่อการอยู่ร่วมกัน รวมถึงกรณีข่าวที่นักเรียนรับประทานใน แต่ละวัน ผสมรวมกับคลองรังสิต ผสมรวมกับคลอง 3 หน้าโรงเรียน และเชื่อมโยงไปสู่ ประวัติศาสตร์ใกล้ตัวว่า สังคมไทยเป็นสังคมเกษตรกรรม มีการขุดคลองเพื่อทำชลประทาน พัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรในอดีตนับแต่สมัยรัชกาลที่ 5 จึงทำให้มีคลองหน้าโรงเรียน วัดแสงสรรค์ เชื่อมกับคลองรังสิตมีประวัติและความเป็นมา วัดแสงสรรค์ตั้งอยู่ติดกับ โรงเรียนเป็นวัดที่เป็นศูนย์กลางของชุมชนชาวพุทธ มีประวัติการตั้งชุมชนและศาสนามาแต่ อดีต เพื่อนนักเรียนเวียดนามของเราหนึ่งคน นับถือศาสนาคริสต์ เชื่อมไปสู่การเรียน ประวัติศาสตร์อาเซียนได้รับอิทธิพลทางศาสนาในช่วงที่อังกฤษเข้าไปปกครองประเทศ เวียดนามเป็นอาณานิคมและส่งต่อมาสู่พลเมืองส่วนหนึ่งให้นับถือศาสนาคริสต์ เป็นต้น

ดังนั้นจากภาพรวมของการถอดการเรียนรู้ผ่านพัฒนาการของการสอน การจัดการเรียนการสอนด้านอาเซียนศึกษาและประวัติศาสตร์ ซึ่งนับเป็นวิธีการหนึ่ง ๆ ในหลากหลายวิธีที่ทำให้เห็นว่าการจัดการเรียนการสอนมีส่วนสำคัญต่อการเรียนรู้และการเรียนรู้นั้นส่งผลเป็นการเรียนรู้ที่มีความชัดเจนแม่นยำ จนกระทั่งกลายเป็นส่วนสำคัญของการจัดการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันสำหรับตัวนักเรียนเองด้วย

บทสรุป

จากการเรียนการสอนประวัติศาสตร์เริ่มจากท้องถิ่น และนิเวศการเรียนรู้สู่เชื่อมโยงความเป็นอาเซียนทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจสำหรับนักเรียน รวมทั้งการจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนในชั้นเรียน การจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมห้องสมุดยุวบรรณารักษ์ส่งเสริมการเรียนรู้ และประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับห้องสมุดและการเรียนรู้ในห้องสมุด และกิจกรรมวันอาเซียนของโรงเรียน การศึกษาเชิงพื้นที่ของนักเรียนในวัดในชุมชนและแหล่งการเรียนรู้ประวัติศาสตร์อื่น ๆ เช่น นำนักเรียนทัศนศึกษาอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา และที่อื่น ๆ เหล่านี้ล้วนเป็นส่วนสำคัญทำให้เกิดการเรียนรู้จากข้อมูลเชิงประจักษ์ใกล้ชิดตัว นับแต่การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ใกล้ตัวที่เรียกว่าประวัติศาสตร์ชุมชน เชื่อมไปจนถึงประวัติศาสตร์ชาติ หรือขยายขอบเขตไปจนถึงประวัติศาสตร์ที่เนื่องด้วยรัฐชาติในแบบประชาคมอาเซียน ความเชื่อมโยงจึงนับว่าเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการเรียนรู้ของนักเรียนของโรงเรียนวัดแสงสรรค์ ซึ่งได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนทำให้เกิดการเรียนรู้และเป็นพัฒนาการของการเรียนรู้ในองค์รวมอยู่ โดยมีเป้าหมายสำคัญเพื่อให้เกิดกระบวนการของการขับเคลื่อนจนกระทั่งกลายเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ ทั้งในส่วนการใช้ห้องสมุดเป็นฐานในการเรียนรู้ เพื่อรองรับการปรับตัวภายใต้การเรียนรู้ศตวรรษที่ 21 การเปลี่ยนผ่านในยุค Digital รวมถึงการเรียนรู้เพื่อรองรับอนาคตที่กำลังเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในสมัยปัจจุบันด้วยเช่นกัน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

- จิตาพัชญ์ ไชยสิทธิ์. (2558). *Active Learning: การจัดการเรียนการสอนแบบเน้นให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติ*. นครสวรรค์: คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- จันทร์ ทอคำเกา, พันธวัศ สัมพันธ์พานิช (2541). *รูปแบบการใช้น้ำในเขตคลองชลประทานรังสิตใต้* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยสถานะแวดล้อมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ญาณัญญา ศิรภัทร์ธาดา. (2553). *การพัฒนาพฤติกรรมการเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาในการเรียนวิชาหลักการตลาดโดยการสอนแบบมีส่วนร่วม (Active Learning)* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ธนา นิลชัยโกวิทย์ และอดิสร จันทร์สุข. (2552). *ศิลปะการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง: คู่มือกระบวนการจิตตปัญญา*. นครปฐม: ศูนย์จิตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ปณิตตา อินทร์รักษา.(2562). การจัดการเรียนรู้ด้วยสื่อสังคมออนไลน์. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนครสวรรค์*. 21 (4), 357-365.
- พุ่มพัฒน์ คำวชิระพิทักษ์, มนูญ คำวชิระพิทักษ์. (2563). รูปแบบการตั้งถิ่นฐานชุมชนที่สอดคล้องกับการคงอยู่ของมรดกวัฒนธรรมในจังหวัดปทุมธานี กรณีศึกษา: เทศบาลนครรังสิต เทศบาลเมืองบึงยี่โถ และเทศบาลเมืองท่าโขลง. *วารสารวิชาการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สจล*. 31 (2), 34-49.
- พรทิพย์ วงศ์ไพบูลย์. (2560). การเรียนรู้เชิงรุกและการมีส่วนร่วมของผู้เรียน (Active Learning). *วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร*, 8(2), 327-336.
- พิพัฒน์ กระแจะจันทร์. (2560). การค้าในเมือง กับ มองซิเออร์เดอ ลามาร์วิศกรฝรั่งเศสผู้ออกแบบป้อม กำแพงเมืองในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์. *วารสารวิจิตรศิลป์*. 8 (2),185-264.
- พิศมัย เดิมสันเทียะ, ลัดดา ศิลาน้อย. (2555). การศึกษาทักษะการคิดวิเคราะห์จากการสอนโดยวิธีการทางประวัติศาสตร์ ร่วมกับการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน วิชา

- ประวัติศาสตร์ 31103 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. *วารสารศึกษาศาสตร์ ฉบับวิจัยบัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น*. 6 (3), 91-99.
- รลิตา รักสกุลและคณะ. (2558). *สัมฤทธิผลของการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ โดยใช้ Active Learning ของนักศึกษาในรายวิชาการบริหารจัดการยุคใหม่และภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี* (รายงานการวิจัย). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยรังสิต.
- รุจโรจน์ แก้วอุไร, ชโรชนีชัย ชัยมินทร์. (2562). พื้นที่การเรียนรู้สำหรับผู้เรียนยุคดิจิทัลในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*. 21(4), 366-378.
- ละเอียด ขจรภัย. (2562). รูปแบบการสื่อสารเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนแบบร่วมมือทุกภาคส่วนในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*. 13 (1), 126-140.
- วไลลักษณ์ พัสตร. (2553). *การพัฒนาบทเรียนสำเร็จรูป โดยบูรณาการ แหล่งเรียนรู้ เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงเคียงคู่เพชรบุรี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านลาดวิทยา (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต)*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศศิพัชร จำปา. (2559). *การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์เพื่อส่งเสริมกระบวนการคิดทางประวัติศาสตร์*. *วารสาร Veridian E- Journal Silpakorn University สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 9(2), 1158-1171.
- ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ และดารณี คำว้จันง. (2545). *ชุดพัฒนาสู่มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน: สอนเด็กให้คิดเป็น*. กรุงเทพฯ: เสริมสิน พรี่เพรส ชีสเต็ม.
- คันสนีย์ สังสรรค์อนันต์. (2561). *การพัฒนาชุดฝึกอบรม เรื่อง สื่อสังคมออนไลน์เพื่อการเรียนการสอนสำหรับพนักงานครูในสังกัดเทศบาลนครสวรรคร์*. *Veridian E- Journal, Silpakorn University (ฉบับภาษาไทย มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ)*. 11 (3), 3207-3227.

สุพัตรา คำสุข,สิริวรรณ ศรีพหล,สมประสงค์ น่วมบุญลือ.(2012). ผลการสอนโดยวิธีการทางประวัติศาสตร์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดวิเคราะห์ เรื่อง ประวัติศาสตร์อาเซียน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านปราสาท จังหวัดศรีสะเกษ. *วารสารวิจัย มข. (ฉบับบัณฑิตศึกษา) สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 1(2),55-62.

สุภาพ ภัฏญาคำ. (2010). ห้องสมุดดิจิทัลกับอีเลิร์นนิ่งสำหรับเด็ก. *วารสารสารสนเทศศาสตร์*, 28(1), 81-92

สุวิวัฒน์ ธิติวัฒน์รัตน์. (2552).ศึกษาบทบาท สถานภาพ และกิจกรรมของดนตรีปีพาทย์มอญ ในสังคมและวัฒนธรรม จังหวัดปทุมธานี. *วารสารดนตรีรังสิต*. 4(2), 40-50.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). *แหล่งเรียนรู้โรงเรียนดีใกล้บ้าน*. กรุงเทพฯ: เสนาธรรม.

อุดม เขยกีวงศ์. (2545). *หลักสูตรท้องถิ่น ยุทธศาสตร์ การปฏิรูปการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานคร.

Bonwell, C.C. and Eison, J.A. (1991). *Active Learning Creating Excitement in The Classroom*. ASHEERIC Education Report. Washington DC: The George Washington University.

บทความพิเศษ

ร่วมงานวิสาขบูชาโลกที่ประเทศเวียดนามได้อะไรมากกว่าที่คิด: มุมมองการ พัฒนาการท่องเที่ยววิถีพุทธด้วย MICE Model (Joining the World Vesak Festival in Vietnam, what more it be than the idea: Buddhist Tourism Development Perspectives with MICE Model)

วาสนา แก้วหล้า*

Wasana Kaewla

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอข้อค้นพบในมุมมองการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีพุทธโดยใช้กระบวนการทอ้งเที่ยวแนว MICE Model องค์ความรู้ที่ได้เป็นส่วนหนึ่งจากบันทึกการเดินทางของผู้เขียนได้เข้าร่วมเฉลิมฉลองในเทศกาลการประชุมวิสาขบูชาโลกครั้งที่ 16 ที่เมืองฮานาม จังหวัดฮานอย ประเทศเวียดนาม ระหว่างวันที่ 11-14 เดือนพฤษภาคม 2562 วิธีการศึกษา ใช้วิธีวิทยาการเชิงคุณภาพโดยมีเทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม ขอบเขตเนื้อหา มุ่งเจาะประเด็นเรื่องมุมมองการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศเวียดนามการจัดการเพื่อการท่องเที่ยวอันเป็นการนำมิติยุทธศาสตร์การประชุมโดยมีอาคันตุกะทั่วโลกเดินทางมาร่วมประชุมในวันวิสาขบูชาโลก รวมทั้งชาวพุทธศาสนิกชนในประเทศเวียดนาม บทบาทการจัดงาน การต้อนรับอาคันตุกะ มีกิจกรรมการประชุมวิชาการ การจัดประชุมในพิธีเปิดการประชุม การจัดประชุมห้องย่อย

* มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

การเสวนาทางวิชาการ การบริการเพื่อสร้างแรงจูงใจ บริการด้านที่พัก การบริการอาหาร การบริการรถรับส่ง การโรงแรม การจัดการเหล่านี้ได้ตอบสนองที่น่าจดจำและประทับใจให้ผู้เดินทาง โดยกิจกรรมนำการท่องเที่ยวเพื่อเปิดพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวใหม่ซึ่งสร้างความประทับใจให้แก่ผู้มาเยือนครอบคลุมมิติการจัดประชุม การมอบขวัญและกำลังใจการบริการที่ประทับใจ และการนำเสนอนิทรรศการ การจัดแสดงผลงานภาพวาดพุทธศิลป์ พระพุทธศาสนากับกระแสการพัฒนาในอุตสาหกรรมเปลี่ยนผ่านยุค4.0 นิทรรศการผลิตภัณฑ์พื้นบ้านและผลิตภัณฑ์จากโรงงานอุตสาหกรรมมาวางจำหน่ายในงานวิสาขบูชาโลกเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเทศ จากการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมพบว่า กิจกรรมทั้งหมดสะท้อนการเป็นเจ้าของที่ดี ทุกภาคส่วนได้รับประโยชน์ มีความเป็นเจ้าของ มีส่วนร่วมในการจัดงานและเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืนเพื่ออนุรักษ์พระพุทธศาสนาและเป็นกุศโลบายของการจัดกิจกรรมวิสาขบูชารูปให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวแนวMICE

คำสำคัญ: วิสาขบูชาโลก การท่องเที่ยววิถีพุทธ มุมมองการพัฒนา MICE Model

Abstract

This academic article aims to present the findings in view of the development of Buddhist tourism by using the tourism paradigm, MICE model, knowledge that has been part of the traveler's journey. The 16th World Vesak Conference in Hanam, Hanoi Province, Vietnam Between 11-14 May 2019. The Qualitative methodology as data collection techniques including participant observation, scope of content focused on tourism development view in Vietnam, tourism management, which introduces the strategic dimension of the meeting, with visitors around the world traveling to attend the World Vesak Day. Including Buddhists in Vietnam being role for welcome guest, academic conference, activities meeting in the opening ceremony, VIP. meeting room, academic Dialogue, service for motivation, accommodation services, food service in hall and Hotel shuttle service. These arrangements were memorable to travelers

which bringing tourism activities to open new tourist areas that impress visitors, covering the dimensions of the meeting, giving morale and impressive service. And exhibition presentations Buddhist art exhibitions Buddhism and the development trend in the industry changed through the 4.0 era. The exhibition of local products and products from industrial factories to be sold in the World Vesak event to promote tourism of the country. Participant observation results found that All activities reflecting a good blooming as all sectors benefit, being ownership participated in this event and it is a sustainable development for the conservation of Buddhism based on the strategy of organizing the Vesak ceremony, presented the image for all sectors to contribute to the development of tourism in MICE.

Keywords: Vesak World ceremony, Buddhist tourism, Development perspective, MICE model

ความนำ

เมื่อได้โอกาสปฏิบัติการเพื่อเดินทางเข้าร่วมงานประชุมวันวิสาขบูชาโลก ครั้งที่16 ที่เมืองฮานาม จังหวัดฮานอย ประเทศเวียดนามโดยเริ่มที่ขึ้นเตรียมการเดินทางของชาวพุทธศาสนิกชนและพระสงฆ์จากประเทศไทย เริ่มตั้งแต่การกรอกข้อมูลลงในระบบของผู้เข้าร่วมงานซึ่งจำเป็นต้องทำความเข้าใจในระบบ ทั้งนี้เราไม่สามารถ ที่ปฏิเสธได้ว่าการใช้สารสนเทศและการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารมีความจำเป็นมากยิ่งขึ้นในชีวิตประจำวัน ดังนั้น ตัวอย่างของการกรอกข้อมูลเพื่อสมัครเข้าร่วมงานครั้งนี้จึงเป็นขั้นตอนแรกที่จะต้องเตรียมข้อมูลของตนเองซึ่งประกอบด้วยข้อมูลส่วนบุคคล สำหรับการเดินทาง ได้แก่ เล่มพาสปอร์ตตัวเครื่องบิน เงินสดติดตัวหรือพ็อกเก็ตมันนี่ บัตรเครดิต การเตรียมตัวในการเดินทางจะต้องมีข้อมูลที่ต้องกรอกลงในระบบ นอกจากนี้เพื่อให้แน่ใจในการเข้าร่วมงานโดยฝ่ายเจ้าภาพจะออกหนังสือเชิญให้เข้าร่วมงานเพื่อให้ได้สิทธิ์ (ELIGIBLE)ในเรื่องการจัดรถรับ-ส่งจากสนามบิน ที่พัก อาหารการกินและโปรแกรมการท่องเที่ยวที่ทางเจ้าภาพจัดให้ มีทั้งแบบฟรีและแบบจ่ายเงินเพิ่ม มีการใช้ช่องทางกร

สื่อสารกันทางระบบ DASHBOARD (UNDV2019-SELF FUNDED DELIGATE) นอกจากข้อมูลที่จำเป็นต้องลงในระบบแล้วยังได้สื่อสารผ่านทางอีเมลและการสื่อสารทาง Messenger (VESAK 2019)

สำหรับการสื่อสารติดต่อกันในกลุ่มของสมาชิกผู้ร่วมทางในครั้งนี้ยังได้มีการเตรียมการกว่า 3 เดือนโดยสร้างเป็นกลุ่มสนทนาทาง LINE ที่ใช้ชื่อว่าวิสาขบูชาเวียดนาม 2019 ซึ่งประกอบด้วยสมาชิกทั้งสิ้น 19 รูป/คน มีการสนทนาข้อมูลแจ้งข่าวความเคลื่อนไหวในการติดต่อประสานงานกับทางเวียดนามให้รับทราบ การเก็บข้อมูลพาสสปอร์ต ตัวเครื่องบินเลขที่และจดหมายหนังสือเชิญของแต่ละท่านและข้อมูลที่ได้จากการสื่อสารทางอีเมลแจ้งให้สมาชิกในกลุ่ม LINE ได้รับทราบที่เป็นปัจจุบัน

ขั้นตอนในการเตรียมสัมภาระเดินทาง: คณะของเราเดินทางโดยสายการบินแอร์เอเชีย โดยเตรียมสัมภาระท่านละไม่เกินเจ็ดกิโลกรัม เป็นสายการบินราคาประหยัดในทวีปนี้ราคาตัวเครื่องบินอยู่ที่ 3900 บาทถึง 4600 บาท สำหรับสัมภาระส่วนใหญ่จะซื้อน้ำหนักขากลับ เนื่องจากในการเดินทางครั้งนี้มีการจัดประชุมสัมมนาทางวิชาการจำเป็นต้อง นำเอกสารในการสัมมนา มีทั้งหนังสือ นิตยสาร หนังสือพิมพ์รายวันและแผ่นพับ ไปปลิวนำกลับมาด้วยการจัดการกระเป๋าเดินทางได้ออกแบบทำป้ายติดกระเป๋าและเชือกผูกป้ายแถบกระดาษสีใช้เชือกสีเขียวเหลือง สำหรับป้ายติดกระเป๋าของพระสงฆ์ใช้แถบสีเหลืองเขียว ส่วนป้ายติดกระเป๋าของฆราวาสผู้หญิงซึ่งมีจำนวน ๕ ท่านใช้สีเหลืองชมพูเพื่อความสะดวกในการขนย้ายสัมภาระระหว่างการเดินทางและการเปลี่ยนโรงแรมที่พักอีกทั้งยังเป็นสัญลักษณ์ให้กับผู้ดูแลหรือเลของที่เขาคัดมาดูแลคณะของเรา

ขึ้นการเดินทาง...คณะของเราบินด้วยสายการบินแอร์เอเชีย FD 644สู่เวียดนามเหนือในวันเสาร์ที่ 11 พฤษภาคม 2562 เวลา 18.25 น. ใช้เวลาในการบิน 1 ชั่วโมงและ 50 นาทีถึงยังสนามบินน้อยบ่าย (NOI BAI INTERNATIONAL AIRPORT) เวลา 20.30น. ท่าอากาศยานนานาชาติน้อยบ่าย (เวียดนาม: Sân bay Quốc tế Nội Bài) เป็นท่าอากาศยานที่ใหญ่ที่สุดในเวียดนามตอนเหนือ ให้บริการสำหรับบริเวณเมืองหลวงฮานอย ตั้งอยู่ห่างจากใจกลางเมือง 45 กิโลเมตร การเดินทางจากเมืองโดยรถแท็กซี่ใช้เวลา 30-45 นาที ผ่านจุดตรวจคนเข้าเมือง มีทั้งช่อง VESAK2019 และช่อง ASEAN PASSPORT มีทีมงานฝ่ายเวียดนามมารอต้อนรับมาตั้งโต๊ะรับ มอบช่อดอกไม้ที่ประตูทางออกในสนามบิน คณะของเราออกจากสนามบินพร้อมรถเข็นสัมภาระขึ้นรถบัสปรับอากาศไปยังโรงแรม MUONG THANH HOTEL ห่างจากที่พักที่จัดไว้ใช้เวลาเดินทาง 1.30 น. ใช้เส้นทางถนนไฮเวย์หกเลนส์ไปที่เมืองฮานาม (HA NAM) ฮานาม แปลว่า south of river หรือเมืองทางใต้ของแม่น้ำแดง (Dang River) เมืองฮานามตั้งอยู่ห่างจากกรุงฮานอย 60 กิโลเมตร และเป็นเมืองสำคัญอยู่ในเขตตอนเหนือของประเทศเวียดนาม คณะของเราเข้าเช็คอินและพักที่นี่เป็นเวลา สามคืน ตั้งแต่คืนแรกคือ คืนที่ 11 พฤษภาคม 2562 เวลาสี่ทุ่มเศษ จัดเข้าพักห้องละสองรูป/คน

วันแรกของการจัดงาน วันอาทิตย์ที่ 12 พฤษภาคม 2562

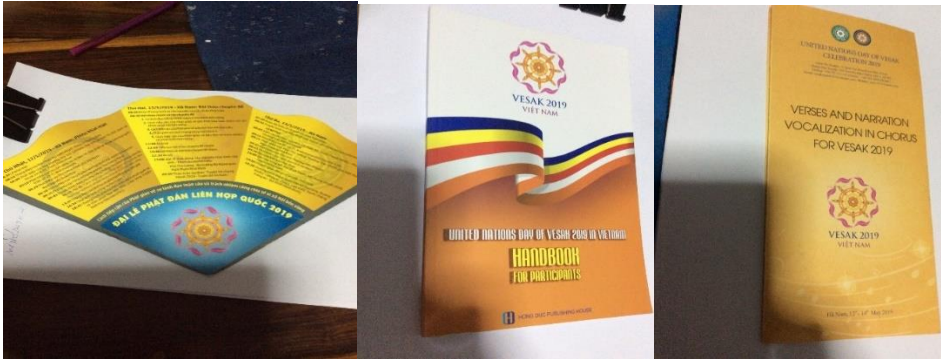
เช้าวันอาทิตย์ที่เวียดนามเหนือ ทางโรงแรมมีระบบตั้งปลุกแขกที่เข้าพักด้วยเสียงโทรศัพท์ เวลา 5 นาฬิกา 30 นาที รับประทานอาหารเช้าที่ภัตตาคารในโรงแรม มีเมนูอาหารหลากหลาย ที่ประทับใจและชอบมาก ๆ คือ เมนูผัดเวียดนาม ไข่ต้ม ข้าวโพดต้ม บะจ่าง ไข่กระทะ และสลัดผัก กล้วยหอม มะม่วงน้ำดอกไม้ มีอาหารนานาชาติด้วย เช่น อาหารแบบสากล อเมริกันเบรคฟาส แซนวิช แฮม ขนมปัง เบเกอร์รี่ คุกกี้ ข้าวผัด ข้าวสวย ข้าวเหนียวหนึ่งใส่เม็ดบัว ถั่วลิสง ถั่วเขียวเลาะเปลือก ปลาเล็กปลาน้อย เกี่ยมฉ่าย ผัดผักกินใบเขียว แกงพะโล้ รวมทั้งเครื่องดื่มร้อนเย็น เวลา 7.00น. ทุกท่านพร้อมกันที่ล็อบบี้ แล้วขึ้นรถบัสปรับอากาศคันแรกสุด คณะของเราจะเป็นอาคันตุกะที่มีความตื่นตัวสูงและพร้อมเพรียงมาก ๆ มีรถตำรวจเปิดไฟไซเรน นำขบวนรถบัสจากที่โรงแรมนี้ ราว ๆ 7-8 คันไปยังวัดทามซุค อันเป็นสถานที่จัดงาน ในพื้นที่

กว่า 7,000 ไร่ ใช้เป็นสถานที่จัดงาน ความรู้สึกแรกที่เดินลงจากรถบัสเข้าสู่งาน ก็สร้างความประทับใจมาก ๆ นึกเสียดายเพื่อนๆ ที่มักจะชวนเราไปต่างประเทศด้วยกันเสมอๆ แต่งานนี้เธอปฏิเสธ น่าเสียดายแทน แต่งานนี้ก็เป็นการวัดฝีมือการเตรียมงานทัวร์ของเราได้อย่างน่าทึ่ง เพราะมาด้วยอาศัยใบอนุญาตที่ได้มาเป็นลูกศิษย์มจร. จึงอาศัยฐานการกรอกข้อมูลในระบบในฐานะคนใน มจร. และได้มาร่วมงานอันทรงเกียรติและพบเจออาคันตุกะที่เป็นชาวพุทธศาสนิกชนเดินทางมาจากทั่วโลก และที่รู้สึกซาบซึ้งใจในมิตรไมตรีของชาวเวียดนามอย่างมาก

(12May2019 UNDV2019 , a part of my journey life to join with all delegates around the world)

(โปรแกรมจัดงานตามคอนเซ็ปต์ไมซ์ หรือ MICE มีกิจกรรมในแต่ละวัน: แผ่นพับรูปพับ ดนตรีกรรม แผ่นพับวงดนตรีคอรัส)

การร่วมงานวิชาชีพบุคลากรโลกที่ประเทศเวียดนามได้อะไรมากกว่าที่คิด: มุมมองการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีพุทธ ด้วย MICE Model

MICE เป็นอีกหนึ่งสาขาของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่ประกอบไปด้วยกิจกรรมหลัก 4 ประการคือ การจัดประชุม (Meeting) การให้รางวัลพนักงานที่ทำงานได้ตามเป้า (Incentive) การจัดประชุมใหญ่ระดับชาติและนานาชาติ (Convention) และการจัดนิทรรศการ (Exhibition) โดยมีรายละเอียดดังนี้ (TCEP NEWSLETTER, 2008)

Meeting (M) หมายถึง ธุรกิจการจัดประชุมขององค์กร ซึ่งเป็นการจัดประชุมของกลุ่มบุคคลในองค์กรเดียวกันหรือสมาคมเดียวกัน อาจจะจัดประชุมระดับนานาชาติ ระดับภูมิภาค ระดับนานาชาติ หรือระดับภายในประเทศก็ได้

Incentives (I) หมายถึง การจัดการท่องเที่ยวเพื่อเป็นรางวัลแก่พนักงานหรือบุคคลที่สามารถ ดำเนินงานตามเป้าหมายที่บริษัทวางใจ โดยบริษัทผู้ให้รางวัลจะเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวทั้งหมด

Conventions (C) หมายถึง การประชุมนานาชาติของกลุ่มบุคคลต่างองค์กรในสายอาชีพหรือ ใกล้เคียงกัน เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็น โดยมีผู้เข้าร่วมประชุมเป็นจำนวนมาก ส่วนใหญ่จะเป็นการจัดของสมาคมระดับนานาชาติ

Exhibitions (E) หมายถึง การจัดงานแสดงสินค้าหรือบริการเพื่อขายให้แก่
อุตสาหกรรม ร้านค้า และผู้ซื้อ อาจจัดในระดับนานาชาติหรือระดับภูมิภาค หรือระดับชาติ
ก็ได้

วันที่ 1 การพบปะ (MEETING) เข้าร่วมในพิธีการเปิดงานการฉลองวิสาขบูชาโลก ครั้งที่
ที่ 16

วิสัยทัศน์ผู้นำการเปลี่ยนแปลง: แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ในมิติที่หลากหลาย อาทิ
วิถีปฏิบัติในการเผยแผ่ แนวพุทธศาสนานิกายมหายาน, พุทธศิลป์, การประยุกต์ใช้ร่วมกับ
ศาสตร์การเมือง การปกครอง ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม การศึกษา สังคมศาสตร์ จริยศาสตร์
เศรษฐศาสตร์ ฯลฯ

หัวข้อการประชุมสัมมนา...แนวทางสู่ความเป็นผู้นำระดับโลกและความรับผิดชอบต่อสังคมที่ยั่งยืน

วันที่ 2 การประชุมที่มีห้องประชุมจุฬคนขนาดใหญ่ (CONVENTION) ที่วัดทามชุก(Tam Chuc Pagoda) ใช้รูปแบบการจัดงาน ในคอนเซป MICE= Meeting, Incentive, Convention, Exhibition เพื่อจัดการประชุม แลกเปลี่ยน เผยแพร่ องค์ความรู้ในเวทีระดับ

นานาชาติ และระดับชาติ มีกิจกรรมการนำเสนอบทความทางวิชาการที่ส่งเข้าร่วมงานทั่วโลก การจัดนิทรรศการภาพวาดด้านพระพุทธศาสนาโดยศิลปินระดับโลก

หัวข้อการประชุมวิชาการ : แนวทางความเป็นผู้นำระดับโลกและความรับผิดชอบร่วมกันเพื่อสังคมที่ยั่งยืน (Buddhist Approach to Global Leadership and Shared Responsibilities for Sustainable Societies) มีหัวข้อย่อย ๕ เรื่อง ๕ ห้องประชุมย่อย ประกอบด้วย

ห้องที่ 1 ผู้นำที่มีสติเพื่อสันติภาพที่ยั่งยืน: Mindful Leadership for Sustainable Peace

ห้องที่ 2 แนวทางพุทธศาสนาในการดูแลสุขภาพครอบครัวและสังคมที่ยั่งยืน: Harmonious Families, Health care, and Sustainable Societies

ห้องที่ 3 แนวทางเชิงพุทธเพื่อการศึกษาทั่วโลกในด้านจริยธรรม: Global Education in Ethics

ห้องที่ 4 การปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่สี่และพระพุทธศาสนา: Fourth Industrial Revolution

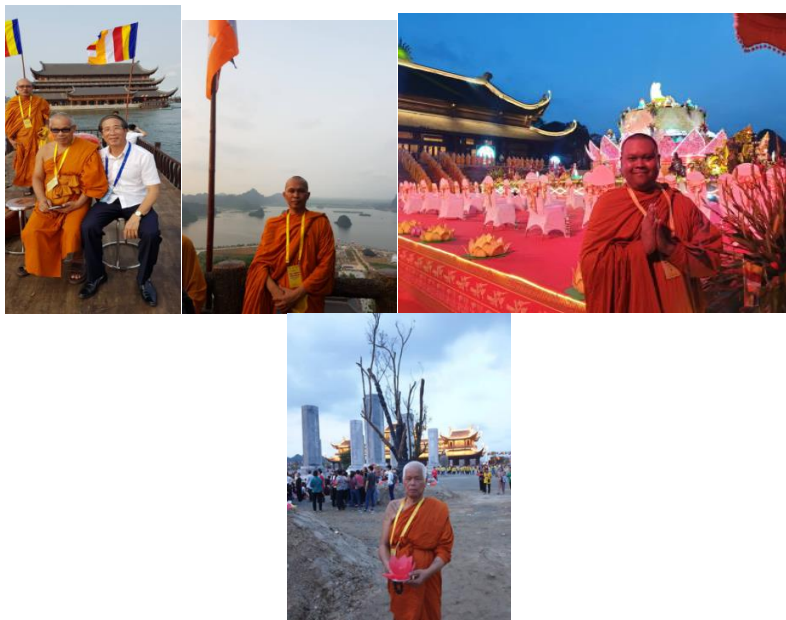
ห้องที่ 5 แนวทางของพุทธศาสนาต่อการบริโภคอย่างมีความรับผิดชอบและการพัฒนาที่ยั่งยืน: Responsible Consumption and Sustainable Development

วันที่ 3 การให้ความประทับใจแก่ผู้มาเยือน (Incentives) อาหาร ที่พัก ขนส่ง บริการ สาธารณะ อินเทอร์เน็ต ในงานครั้งนี้แก่ผู้เข้าร่วมงาน การให้ความประทับใจแก่ผู้มาเยือน (Incentives) มาจากตัวย่อ I (อังกฤษ: MICE) ย่อมาจากคำในภาษาอังกฤษว่า (Meetings,

Incentive Travel, Conventions, Exhibitions หรือบางครั้ง C หมายถึง Conferencing และ E หมายถึง Events) หมายถึงธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการจัดประชุมบริษัทข้ามชาติ การท่องเที่ยวเพื่อเป็นรางวัล การประชุมนานาชาติ และการจัดนิทรรศการ ไมซ์เป็นส่วนหนึ่งของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว แต่มีความแตกต่างจากนักท่องเที่ยวหรืออุตสาหกรรมท่องเที่ยวทั่วไปคือ วัตถุประสงค์ของการเดินทาง นักท่องเที่ยวกลุ่มไมซ์ จะมีวัตถุประสงค์หลักในการเดินทางที่เฉพาะเจาะจง ที่เกี่ยวเนื่องกับการเดินทางเพื่อร่วมประชุมบริษัท การท่องเที่ยวจากรางวัลที่ได้รับ การเข้าร่วมงานประชุมนานาชาติ หรือการเข้าร่วมงานแสดงสินค้าหรือนิทรรศการนานาชาติ คุณภาพของนักท่องเที่ยว อุตสาหกรรมไมซ์สามารถนำนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มีคุณภาพ (Quality Visitors) นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศกลุ่มนี้ มีระดับการใช้จ่ายสูงกว่านักท่องเที่ยวทั่วไป 3-4 เท่า ในอุตสาหกรรมไมซ์ มีภาคธุรกิจ / อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องแตกต่างกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เช่น ผู้จัดงานประชุม ผู้จัดงานนิทรรศการ สถานที่จัดประชุม ศูนย์แสดงสินค้าและนิทรรศการ

กิจกรรมช่วงกลางวัน และในช่วงกลางคืนจัดที่วัดเดิม ภาคค่ำก็นั่งเรือข้ามน้ำไปวัดทามซุคอีกฝั่ง มีกิจกรรมการแสดงสื่อประสม พิธีเวียนเทียน ยิงสลุด ดอกไม้ไฟ ลอยกระทงไฟในทะเลสาบ โดยมีประชาชนเดินทางมาร่วมงานกว่า 80,000หมื่นคน

VESAK 2019 Cerebration: การจัดงานระดับ World class สะท้อนมุมมองอะไรบ้าง

ผู้เขียนชี้ถึงการบูรณาการการพัฒนาที่ยั่งยืนในคอนเซ็ป MICE ว่ามีความชัดเจนมาก โดยเอาศาสนานำการพัฒนาทุกมิติ การจัดประชุมครั้งนี้ทำให้มีการพบปะ มีการจัดประชุม จัดแสดงนิทรรศการและการท่องเที่ยวเพื่อเป็นรางวัลจึงนับได้ว่าเป็นรูปแบบการเดินทางที่เฟลิดเฟลีน ดูเสมือนหนึ่งว่าประเทศเวียดนามกำลังให้ความสำคัญต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวโดยนำมิติด้านพระพุทธศาสนานำการพัฒนาประเทศ อีกทั้งยังมีผู้มาร่วมงานในฐานะผู้มาเยือนและพบปะกัน อาคันตุกะจากแต่ละประเทศต่างมีกำลังซื้อของฝากกลับไป เพราะได้มาประชุมครั้งนี้ ถือว่าเป็นตัวแทนของประเทศต้นทาง (representative delegates) ได้มาเข้าร่วมงานและเก็บเกี่ยวประสบการณ์จากการเข้าร่วมงานไปคุยต่อ และถ่ายภาพเผยแพร่ออกไปยังสื่อสังคมออนไลน์ในประเทศของตนและเป็นกลุ่มที่มีความเฉพาะหรือนิเค้ (Niche target) อีกด้วย ภายในงานอีกด้านของวัดทามชุก (TAM CHUC PAGODA) ได้มีการจัดพื้นที่จัดเวทีการแสดง นำสินค้ามาขาย ออกร้านแสดงผลภัณฑ์สินค้าชุมชนหัตถกรรมชุมชน การแปรรูปผลผลิต ผลิตภัณฑ์จากกลุ่มอุตสาหกรรม

ในครัวเรือน อุตสาหกรรมขนาดกลางอุตสาหกรรมขนาดเล็กและการพัฒนาผู้ประกอบการรายใหม่ (START UP COMPANY)

วันที่ 4 ท้องทัศน์เพื่อการเรียนรู้ (สร้างสภาพการเรียนรู้ด้วยทัศนียภาพ กายภาพ สภาพแวดล้อม หรือบริบทสถานที่จัดงาน) MICE model หากจะนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาโจทย์วิจัยและโครงสร้างการบริหารจัดการกิจการพระพุทธศาสนาในวัฒนธรรมอาเซียนที่น่าท้าทาย

อย่างไรก็ตาม ในการจัดกิจกรรมการประชุมนานาชาติแนว MICE ย่อมมีการท่องเที่ยว เป็นองค์ประกอบที่สำคัญ คนที่มาร่วมประชุมก็ต้องถือโอกาสที่จะท่องเที่ยว การมาสัมมนา ระดับนานาชาติก็ต้องการที่จะ ท่องเที่ยวด้วย ไม่ใช่มาร่วมประชุมเท่านั้น ในงานนี้มีการจัด นิทรรศการ ไม่ว่าจะเป็นผู้จัด ผู้ร่วมแสดงนิทรรศการ หรือผู้เดินทางมาชมซึ่งเป็นชาวเวียดนาม ในประเทศ ก็ต้องการที่จะท่องเที่ยวด้วย ดังนั้นประเทศเวียดนามได้ให้ความสำคัญกับ องค์ประกอบของการท่องเที่ยวที่เป็นปัจจัยสำคัญในโอกาสนี้ได้มอบให้กับบอคับคุดกะที่มา จากทั่วโลก กว่า 112 ประเทศ ประชาชนทั่วไปและเจ้าภาพที่จัด

กิจกรรม MICE จึงมีองค์ประกอบด้านการท่องเที่ยว ตามแนวความคิดทฤษฎี 5A ของ Tourism Western Australia 5 A (2008) ได้แก่

Accessibility คือต้องพัฒนาด้านการเดินทาง ทั้งการเดินทางจากที่อื่นมายังเมือง เป้าหมายและการเดินทางในขณะที่พำนักอยู่ในพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นเครื่องบิน รถยนต์ รถไฟ หรือทางเรือ ต้องให้ความสำคัญกับระยะเวลาในการเดินทางมาถึงพื้นที่ ดังนั้นการเป็นเมือง ที่มีสนามบินที่สามารถเดินทางมาโดยเครื่องบินได้จะเป็นความได้เปรียบในการแข่งขัน ใน ขณะเดียวกันเมื่อผู้มาเยือนมาถึงถิ่นแล้ว การเดินทางภายในพื้นที่ ควรจะมีขนส่งมวลชน และรถรับจ้างเพื่อให้การเดินทางในพื้นที่ได้รับความสะดวกสบายในการเดินทางไปยัง สถานที่ต่าง ๆ ที่เป็นแหล่งที่น่าสนใจ ปัจจุบันเวียดนามได้พัฒนาเส้นทาง ถนนในกรุงฮานอย การจราจรที่เคยติดขัด ถนนไฮเวย์ที่ได้สร้างเสร็จ

Accommodation คือการพัฒนาธุรกิจที่พักและร้านอาหารที่ควรจะมีหลากหลาย รูปแบบ หลายระดับราคา โรงแรมระดับประหยัด ระดับมาตรฐาน ระดับหรูหร่า และที่พัก ในรูปแบบอื่นตามความต้องการของผู้มาเยือน สำหรับร้านและรายการอาหารมีทั้งอาหาร ในโรงแรม อาหารท้องถิ่น อาหารชาติพันธุ์ (Ethnic foods) เผ่าต่าง ๆ และอาหารบริการ รวดเร็ว (Fast Service Foods) ที่เป็น Global Chain ที่ผู้มาเยือนมาความมั่นใจ โดยฝ่าย การท่องเที่ยวยังได้ประสานงานตรงกับคณะของเรา คือ Vie.travel ของคุณ Nguyen Duc Vu (Mr.) Sales Department, Floor 7th, Hong Ha Center Building Add: 37 Ngo Quyen, Hoan Kiem Dist., Ha Noi Tel: (84)243 9711159 | Mobile: (84)378.694.469 Skype: Vu Nguyen_Vietravel | Whatapps : +84.378.694.469

Website www.travel.com.vn, www.vietravel.com

http://www.vietravel.com.vn/temp_new_flies/vtv_logo.png

มีไกด์ประจำรถ และไกด์ท้องถิ่น พาเที่ยวในแต่ละวัน และมีมาตรฐานความปลอดภัย ป้องกันการพลัดหลง

Attractions คือมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีเสน่ห์ดึงดูดผู้มาเยือนได้ เพราะในการจัดประชุม จัดสัมมนา จัดนิทรรศการ ผู้จัดมักจะมีการจัดนำเที่ยวให้แก่ผู้ที่มาร่วมงาน บางประเทศได้นำเที่ยวก่อนได้เดินทางมาก่อนที่จะมีการประชุมบ้าง ส่วนคณะเราได้เที่ยวตามโปรแกรม vto1 คือ Yen Tu mountain หลังที่ประชุมเสร็จแล้วในวันที่ 14-15 พฤษภาคม 2562

Activities คือการเป็นเมืองที่มีกิจกรรมที่น่าสนใจสำหรับผู้มาเยือน ไม่ว่าจะเป็นการดูได้เล่น ได้ทำได้เรียนรู้ หรือได้ซื้อหา เพราะผู้ที่มาพร้อมกิจกรรม MICE นั้น นอกจากจะมาเข้าร่วมกิจกรรมแล้ว บางคนก็มีความคาดหวังว่าเมื่อมายังเมืองดังกล่าวแล้ว จะมีกิจกรรมบางอย่างที่น่าสนใจให้ทำ เช่น โปรแกรมที่คณะของเราเลือก ได้นั่งกระเช้าข้ามภูเขา เป็นโปรแกรมที่จัดให้กับผู้เข้าร่วมประชุม ซึ่งคณะของเรามีสูงวัยเป็นส่วนใหญ่เพราะว่าการเดินทางใช้รถโค้ชปรับอากาศขึ้นภูเขา หลังจากนั้นนั่งกระเช้าไฟฟ้าไปยังวัดฮาวเยิน (HOA YEN) เพื่อสักการะพระพุทธรูปทำด้วยบรอนเดินป่าผ่านม่านหมอกไปกราบพระบนภูเขา มีสถานีขึ้นรถไฟฟ้าเป็นช่วง ๆ และเดินขึ้นบันไดหินที่มีเมฆหมอกลอยมาให้สัมผัสได้ความสดชื่นมาก มีสินค้าวางขายตามลาน อาคารในวัดเป็นของมาฝาก เช่น ชาดอกมะลิ เห็ดหลินจือ ออบแห้ง ขนมตั้งเมย์และถั่วตัด ได้ทำบุญหยอดตู้บริจาคร่วมเวียนเทียน กิจกรรมทางวัฒนธรรมของชุมชน ได้ซื้อสินค้าของที่ระลึก ดังนั้นการจะเป็นเมืองเป้าหมายของกิจกรรม MICE เมืองๆนั้นจะต้องมีกิจกรรมที่น่าสนใจของผู้มาร่วมงาน

Amenities การมีบริการเสริมที่อำนวยความสะดวกให้ผู้มาเยือนในการจะได้ประสบการณ์ที่ สร้างประสบการณ์ทางจิตวิทยาที่น่าประทับใจ (Impressive Psychological Experiences) ที่เป็นเป้าหมายหลักของธุรกิจต่าง ๆ ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เช่นบริการนำเที่ยว บริการรถรับส่ง หรือบริการอินเทอร์เน็ต ซิมการ์ดฟรีในขณะที่พำนักอยู่ในพื้นที่จัดงานจนส่งกลับสนามบิน

ความสวยงามของห้องพัก หน้าห้องล๊อบบี้ รถไฟฟ้านำไปยังห้องอาหาร การตกแต่งภายใน
ระเบียงหลังห้องพัก

ห้องพัก สุขภัณฑ์ที่ใช้ เฟอร์นิเจอร์และการตกแต่งภายใน บรรยากาศหน้าพักผ่อน

ห้องอาหาร รายการอาหาร บรรยากาศห้องอาหาร

Yen Tu mountain: คณะของเราได้รับสิทธิ์ท่องเที่ยวโปรแกรมนมัสการพระพุทธรูปที่สร้างจากโลหะบรอนซ์ (Bronze) เป็นของแถม

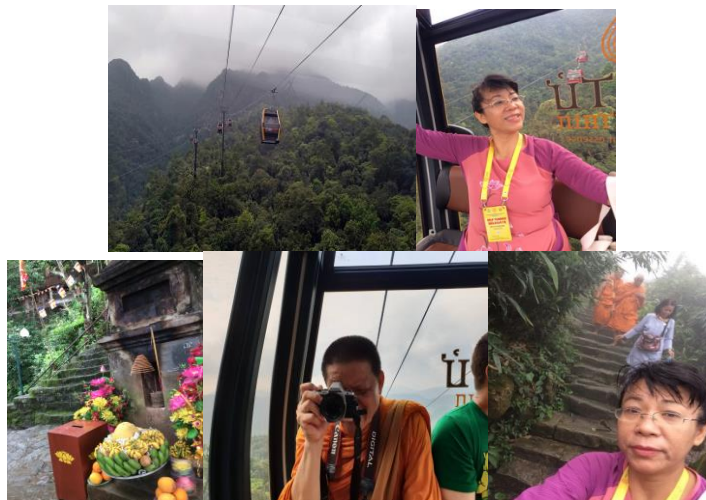
ภูเขา Yen Tu อันศักดิ์สิทธิ์ เป็นเวลากว่า 2,000 ปีในพุทธศาสนาในเวียดนามชื่อที่มีชื่อเสียงของภูเขา Yen Tu มีความเกี่ยวข้องกับชื่อและอาชีพของพระราชาราช Tran Nhan Tong ผู้ก่อตั้งนิกาย Truc Lam Zen ซึ่งมีวัฒนธรรมชาวพุทธทั่วไปของชาวเวียดนาม “ดินแดนศักดิ์สิทธิ์” นี้เป็น “เมืองหลวง” ของพระพุทธศาสนาของไต่เวียด (ชื่อเก่าของเวียดนาม) ด้วยภูมิสถาปัตยกรรมสถาปัตยกรรมวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่ไม่เหมือนใคร Yen Tu Relic และ Landscape Complex ได้รับการยอมรับว่าเป็นของที่ระลึกระดับชาติพิเศษและเอกสารกำลังถูกจัดเตรียมให้ส่งไปยัง UNESCO เพื่อรับการยอมรับว่าเป็นมรดกโลก

เช้าวันที่ 14 พฤษภาคม 2562 คณะของเรานั่งรถไฟฟ้าเดินทางไปขึ้นรถกระเช้าไปยังสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ทางพุทธศาสนาบนภูเขา Yen Tu ในจังหวัด Quang Ninh ซึ่งกว่า 700 ปี

ที่ผ่านมากษัตริย์ Tran Nhan Tong ออกจากพระราชวังของเขาเพื่อนำชีวิตทางศาสนา นักพรตและก่อตั้ง Truc Lam นิกายนิกายเซนซึ่งมีวัฒนธรรมชาวพุทธที่เป็นเอกลักษณ์ของ ชาวเวียดนาม จากฐานข้อมูลทางประวัติศาสตร์กล่าวว่ากษัตริย์ Tran Nhan Tong (1258 - 1308) ที่นำประเทศไปสู่ชัยชนะเหนือกองทัพมองโกลเลียที่ทรงพลังของราชวงศ์หยวนใน สงครามสองครั้งในปี 1285 และ 1287 ออกจากพระราชวังของเขาเพื่อไปที่ชีวิตของ นักบวช Yen Tu ในวันหนึ่งช่วงปลายปี 1299 เหตุการณ์นี้เป็นเหตุการณ์ที่ไม่เคยเกิดขึ้นมา ก่อนในประวัติศาสตร์ของพระพุทธศาสนาในเวียดนาม เขาก่อตั้งนิกาย Truc Lam Zen และใช้ชื่อ Truc Lam Dai Dau Da ต่อมา ทุก ๆ ปีจากวันที่ 10 มกราคมตามปฏิทิน จันทรคติและตลอดสามเดือนฤดูใบไม้ผลิ ผู้เข้าชมหลายพันคนจากทุกหนทุกแห่งจะเดินทาง ไปยังภูเขา Yen Tu เพื่อเข้าร่วมเทศกาล Yen Tu เพื่อรำลึกถึงพระราชา Tran Nhan Tong บูชาพระพุทธศาสนาและใคร่ครวญทัศนียภาพในฤดูใบไม้ผลิ

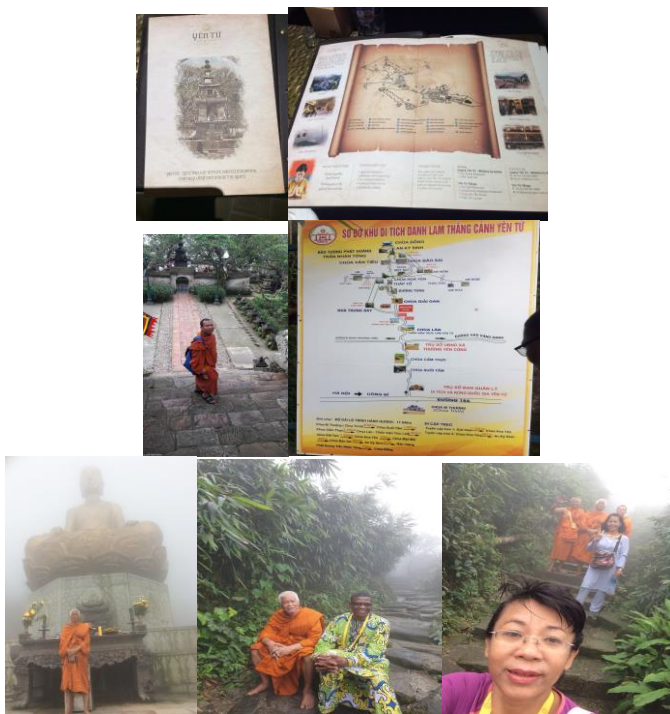
จากคำกล่าวของนาย Thich Thanh Quiet ผู้เป็นหัวหน้าคณะผู้บริหารของคณะสงฆ์ ชาวพุทธ Shangha ในจังหวัด Quang Ninh และ verger of Dong (Bronze) เจดีย์บน ภูเขา Yen Tu การมีชีวิตทางศาสนา นอกเหนือจากการฝึกฝนและเรียน หลักคำสอนทาง พุทธศาสนาเพื่อเผยแพร่ธรรมะ Tran Nhan Tong ยังสั่งให้สร้างระบบงานสถาปัตยกรรม ทางศาสนาที่ประกอบด้วยเจดีย์วัดและหอคอยที่มีคุณค่าทางสถาปัตยกรรมและศิลปะพิเศษ เช่น Dong, Bi Thuong, Suoi Tam, Cam Thuc, ลาน, Giai Oan, Hoa Yen, Mot Mai, เจดีย์ Bao Sai และ Van Tieu, Hue Quang และ Hon Ngoc Tower Gardens

วิวัฒนาการ: มิติมานุษยวิทยาพุทธศาสนา (Evolutionism, Historical Buddhist Approach)

พุทธศาสนาในเวียดนาม (Đạo Phật หรือ Phật Giáo ในภาษาเวียดนาม) กลุ่มชาติพันธุ์เวียดนามเป็นส่วนใหญ่นับถือพุทธศาสนานิกายมหายาน ศาสนาพุทธมาถึงเวียดนามเป็นครั้งแรกในช่วงต้นศตวรรษที่ 3 หรือ 2 ก่อนคริสต์ศักราชจากอนุทวีปอินเดียหรือจากประเทศจีนในคริสต์ศตวรรษที่ 1 หรือ 2 พุทธศาสนาในเวียดนามมีความสัมพันธ์กับลัทธิเต๋า ความเชื่อต่อวิญญาณบรรพบุรุษแบบจีนและความเชื่อต่อลัทธิดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศเวียดนาม ทุกวันนี้ชาวพุทธในเวียดนามจากเหนือจรดใต้ นับถือศาสนาพุทธ เป็นศาสนาที่ใหญ่ที่สุดในเวียดนาม เนื่องจากศาสนาพุทธเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์อันยาวนานและลึกล้ำของเวียดนาม รัฐบาลคอมมิวนิสต์มองว่าศาสนาพุทธเป็นสัญลักษณ์ของความรักชาติของเวียดนาม เทศกาลชาวพุทธได้รับการส่งเสริมอย่างเป็นทางการโดยรัฐบาล ดังที่ได้ให้การสนับสนุนการจัดงานฉลองวันวิสาขบูชาโลกครั้งที่ 16 ซึ่งนับว่าเป็นการจัดงานวันวิสาขบูชาโลก เป็นการประชุมระดับนานาชาติได้ถึง 3 ครั้งนี้

ด้านนิทรรศการ (EXHIBITION) การละเล่นพื้นบ้าน(Folk play): มิติมานุษยวิทยาชาติพันธุ์วรรณนา(Anthropology)

ที่โรงแรมเล็กคาซีเยนตูโซฟีเทล (The Legacy Yen Tu Sofitel) เป็นโรงแรมระดับ 5 ดาว (ต่างจากระดับ 4 ดาว ตรงที่มีห้องแต่งตัว มีเตารีด ไดรเป่าผม รองเท้าสวมในห้อง แยกอ่างน้ำแปรงฟันล้างหน้า มีระเบียบห้องนั่งเล่น) ราคาห้องพักปกติคืนละ 6,000 บาท ต่อคืน มีการตกแต่งสถานที่ที่แปลกตา ย้อนยุคสมัยไปกว่า 1,000 ปี ในสมัยที่มีราชวงศ์จากจีนปกครองเวียดนาม เมื่อคณะเราเดินทางไปถึงเวลาสองทุ่มเศษ รับประทานอาหารเย็นด้วยเมนูมังสะวิรัติ ได้แก่ เต้าหู้ผัดซีอิ๊ว ผัดมะเขือยาว ซุปข้าวโพด หมั่นโถ่ ข้าวโพดต้ม ข้าวสวย ทานด้วยไม้ตะเกียบ ผัดยอดผักทอง ผัดหน่อไม้ดองสับเป็นแผ่นๆ รสชาติเหมือนแกงคั่วหน่อไม้ใส่ไก่ที่เราคุ้นชิน แต่ทุกเมนูไม่มีเนื้อสัตว์ เครื่องดื่มมีน้ำมะพร้าว น้ำชา กาแฟร้อน กาแฟเย็น นมสดอุ่น และเครื่องดื่มบรรจุขวด เมื่อรับประทานอาหารเย็นเสร็จแล้ว ก็เดินออกไปลานกลางแจ้ง ศาลาการแสดงมีระเบียบศาลายื่นชายคาออกมาเป็นเวทีการแสดงของชนเผ่าพื้นเมืองแต่งชุดประจำเผ่ามาแสดง เนื้อหาที่มีสื่อสารทางวัฒนธรรมเผ่าของตนจาก

การแสดงของชนเผ่า มีระบำดอกบัว มีเครื่องดนตรีเล่นสดๆ วงดนตรีพื้นบ้านของชนเผ่า มีการแสดง 4 ถึง 5 ชุดการแสดง มีพิธีกรให้ข้อมูล ชื่อชุดการแสดงประกอบท่าทางและรำยรำถึงการไหว้ผีลัทธิดั้งเดิม เล่นไก่ชน พิธีเซ่นผี แสดงการละเล่นพื้นบ้าน เช่น การเล่นงูกินหาง ไทแดงซ่อนผ้า รีรื้อข้าวสาร เล่นเต็นท์เข้าสาก โดยใช้ไม้ไผ่ตีกระทบ เหมือนรำสาก แบบเขมรสุรินทร์ เรียกว่า “เรียมอัลเร” นักแสดงได้เชิญชวนให้อาคันตุ่กระร่วมเต็นท์เข้าสากกระทบไม้ด้วยผู้เขียนก็อดใจไม่ไหว เต็นท์สากกับเขาด้วย มีผู้ชายผิวดำมาจากแฉวๆ อาฟริกาเข้ามาเต็นท์ด้วย แต่กระโดด เหมือนกระโจนหนีงูเห่า เลยทีเดียว นักแสดงได้ให้ความสนุกสนานร่วมกันอย่างครึกครื้น เป็นการแสดงของเผ่าเมียนเต็นท์สาก เสียงและจังหวะดนตรีมีจังหวะแบบเผ่าต่าง ๆ มีอาคารเรียงแถวตามแนวถนนถัดออกไปด้านข้าง ยังจัดแสดงวิถีชีวิต เช่น อ้าวฝ้าย ตำข้าว อุปกรณ์ใช้ทำนา ถนนรอบ ๆ บริเวณตกแต่งด้วยการประดับโคมไฟ การจัดสวนหิน การโรยหินกรวดก้อนกลมมน มีการจัดต้นไม้ การวางเก้าอี้หินอ่อนรูปทรงต่าง ๆ ตามระดับพื้นดินสูงต่ำของทางเดิน ทุกจุดทุกมุมสามารถเก็บภาพได้อย่างน่าประทับใจของแฉกที่มาพัก

โดยสรุป

การเดินทางไปร่วมงานการฉลองวันวิสาขบูชาโลก ครั้งที่ 16 ปี พ.ศ. 2562 ในการจัดงานที่เวียดนามนี้ ผู้เขียนขอถ่ายภาพสะท้อนของการจัดการท่องเที่ยวตามกรอบการจัดงาน

ตามคอนเซ็ปต์ไมซ์ (MICE) ได้ว่า ปัจจุบันการเติบโตของการท่องเที่ยวเชิงธุรกิจ (Business tourism) กำลังเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นที่รู้จักกันในชื่อ MICE ประกอบด้วยตัวย่อของ Meeting, Incentive, Convention, และ Exhibition ได้แก่การจัดประชุม, การท่องเที่ยวเพื่อเป็นรางวัล, การจัดประชุมนานาชาติและการจัดนิทรรศการ จากผลการวิจัย (เสรี วงษ์มณฑา และวิชยานันท์ พ้อคำ, 2560) พบว่า ประเทศไทยมีความพยายามผลักดันให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการจัดประชุม สัมมนา การท่องเที่ยวเพื่อเป็นรางวัล การแสดงสินค้าและนิทรรศการนานาชาติ (Meeting, Incentive, Convention, Exhibition: “MICE”) เนื่องจากธุรกิจด้านนี้ทำรายได้เข้าประเทศเป็นจำนวนมากและช่วยกระจายรายได้ ไปยังภาคธุรกิจอุตสาหกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น โรงแรม ร้านอาหาร ศูนย์ประชุม ศูนย์จัดแสดงสินค้า เป็นต้น MICE มีความแตกต่างจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทั่วไปทางด้านวัตถุประสงค์และกลยุทธ์ทางการตลาด กล่าวคือ กลุ่มนักท่องเที่ยวทั่วไปต้องการเข้ามาท่องเที่ยวเพื่อนันทนาการเป็นหลัก แต่กลุ่มนักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มเป้าหมายของอุตสาหกรรม MICE เป็นนักธุรกิจ พนักงานองค์กร สมาชิกสมาคม ชมรมต่าง ๆ ที่เข้ามาด้วย 4 วัตถุประสงค์หลัก คือ การประชุมเฉพาะกิจของกลุ่มบุคคลหรือองค์กร การจัด นำเที่ยว เพื่อเป็นรางวัลแก่พนักงาน การประชุมโดยสมาคมและองค์การระดับนานาชาติ และการจัดงาน แสดงสินค้า ส่วนการท่องเที่ยวเป็นวัตถุประสงค์รอง นอกจากนี้ธุรกิจนี้ MICE ยังสร้างรายได้ต่อหัว มากกว่าธุรกิจการท่องเที่ยวทั่วไป สถิติด้านรายจ่ายของนักท่องเที่ยวทั่วไปต่อคนต่อวันประมาณ 4,000- 4,500 บาท แต่นักท่องเที่ยว MICE จะมีค่าใช้จ่ายสูงกว่าเนื่องจาก MICE เป็นอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างมาก จึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวที่นำเอาภาพสะท้อนจากการร่วมงานวิสาขบูชาโลกครั้งที่ 16 นี้ มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาด้วยมิติการนำหลักการพุทธศาสนานำไปสู่วิถีคิดใหม่ ทำใหม่ให้สอดคล้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืน ในขณะที่ประเทศไทยมีความผันแปรทางการเมืองและเศรษฐกิจ ยังไม่นับความวุ่นวายในการจัดสรรรัฐมนตรีประจำกระทรวงแต่การบริหารแบบเวียดนามที่มีรัฐบาลแบบสังคมนิยม จึงเป็นข้อดีสำหรับการประสานการทำงานแนวราบได้ดีและมีประสิทธิภาพ

บันทึกความทรงจำนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะเป็นที่วิทยาทานที่มีความรู้ ความประทับใจให้แก่ผู้อ่านจากการเดินทางครั้งนี้ ดิฉันรองศาสตราจารย์ ดร. วาสนา แก้วหล้า ขอขอบคุณแหล่งข้อมูล คณะผู้บริหารระดับสูงของคณะสงฆ์แห่งเวียดนาม อีกทั้งกัลยาณมิตรจากประเทศไทยผู้ร่วมเดินทางกับผู้เขียน รวมจำนวน 19ราย (พระสงฆ์14 รูป อุบาสิกา 5 คน)

ขอขอบคุณแหล่งข้อมูลประกอบการเขียน

สำนักงานใหญ่ © 2019 National Vietnam Buddhist Sangha's Executive Council

Headquarter 1: Quan Su Temple, Hoan Kiem, Hanoi | Tel: 024-39422427

Headquarter 2: Quang Duc Temple, 294 Nam Ky Khoi Nghia, Q3, HCM City |

Tel: 028-38483080

Advisor: Most Ven. Thich Duc Thien

Editor: Most Ven. Dr. Thich Nhat Tu

Webmaster: Ven. Thich Ngo Dung

Email 1: vesak@undv2019vietnam.com (for overall information enquiries)

Email 2 : conference@undv2019vietnam.com (for English conference enquiries)

Email 3 : hoithao@undv2019vietnam.com (for Vietnamese conference enquiries)

Hotline: +84 798 317 332

รายการอ้างอิง

เสรี วงษ์มณฑา และวิชยานันท์ พอค้า. (2560). แนวทางการเสริมสร้างศักยภาพของประเทศไทยให้เป็นเมืองเป้าหมายของไมซ์. *มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์ ejournal.swu.ac.th* online available 20 พฤษภาคม 2562.

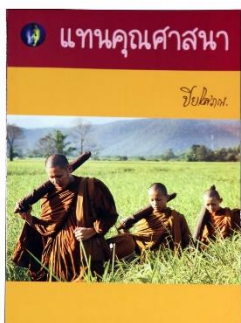
MICE Destination: The Southern Gulf of Thailand Provincial Cluster. โครงการสนับสนุนการสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืนให้กับเศรษฐกิจภายในประเทศภายใต้กลไกประชารัฐกลุ่มภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย. ประเด็นยุทธศาสตร์จังหวัด/กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย. คณะศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี. สืบค้นจาก <http://micest.in.th/about-us>. เข้าถึงเมื่อ 20 พฤษภาคม 2562.

TCEPNEWSLETTER (2008) https://www.businesseventsthailand.com/.../tceb-newsletter/Issue_15

Tourism Western Australia 5 A (2008) cited in Tourism Western Australia. (2008). Five A's of Tourism. Retrieved October 25, 2012, from http://www.tourism.wa.gov.au/jumpstartguide/pdf/Quickstart_five%20A's%20of%20TourismLOW.pdf.

บทวิจารณ์ หนังสือ

“แทนคุณศาสนา”

ผู้แต่ง พระศรีญาณโสภณ (สุวิทย์ ปิยวิชิโซ)
วิจารณ์โดย ชिरพัฒน์ เกตุอยู่

1. บทนำ

หนังสือเรื่อง “แทนคุณศาสนา” ที่ผู้เขียนสนใจและนำมาวิจารณ์ต่อไปนี้เป็นหนังสือชุด “ตามรอยพระยุคลบาท บวร.” วัดพระราม 9 กาญจนภิเษก กรุงเทพมหานคร เขียนโดย พระศรีญาณโสภณ (สุวิทย์ ปิยวิชิโซ) พิมพ์ครั้งที่ 3 โดย พระครูภาวนาจิตสุนทร (ท่านจิต) วัดอรัญญิกาวาส อ. บ้านฝื่อ จ. อุตรธานี พระธัมมสัจจโก (พล.อ.ดร. สมศักดิ์ ศัลยกัธกร) หสน. เจี้ยฮั่ว, และผู้มีจิตศรัทธาพิมพ์แจกเป็นธรรมทาน มีเนื้อหาทั้งหมด 114 หน้า

พระศรีญาณโสภณ (สุวิทย์ ปิยวิชิโซ) ในปัจจุบันได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็นพระราชกณะชั้นราชที่ พระราชญาณกวี ตรีปิฎกบัณฑิต ยติคณิสสร บวรสังฆารามคามวาสี (สุวิทย์ ปิยวิชิโซ) พระราชญาณกวี (สุวิทย์ ปิยวิชิโซ) หรือนามปากกาว่า ปิยโสภณ ปัจจุบันเป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพระราม 9 กาญจนภิเษก และรักษาการเจ้าคณะจังหวัดเชียงราย (ธรรมยุต) ทั้งยังเป็นนักวิชาการ นักเขียนและนักบรรยายธรรมที่ผลิตผลงานออกมาในหนังสือและ VCD อย่างสม่ำเสมอในยุคปัจจุบัน เป็นพระนักวิชาการรุ่นใหม่ที่มีผลงานสำคัญคือการหาทุนปั้นศาสนทายาท โดยโครงการนี้ จัดขึ้นโดยวัดพระราม 9 กาญจนภิเษก

2. สาระสำคัญของเนื้อหา

พระราชญาณกวี (สุวิทย์ ปิยวิชโช) หรือผู้เขียนได้มีทัศนะในการนำเสนอองค์ความรู้ที่ปรากฏในหนังสือเรื่องนี้ เกี่ยวกับ การปลุกเร้าแก้วให้ชีวิต ปลุกความคิดให้สังคม ปลุกมนโสน้ำนึ่งแก่เยาวชน ปลุกเร้าแก้วของแผ่นดินและสนับสนุนกิจกรรมชุมชน “ตามรอยพระยุคลบาท บวร” โดยมีเป้าหมายชัดเจน เพื่อปลุกและปลุกมนธรรมในการปฏิบัติ ศาสนาแก่ภิกษุสงฆ์ อุบาสก – อุบาสิกาผู้เป็นส่วนหนึ่งแห่ง “พุทธบริษัท” ผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นประเด็นสำคัญคือ การปฏิบัติพระศาสนาอันเป็นประโยชน์สำหรับตนเองและการทำนุบำรุง ศาสนา อันเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมว่า เป็นหน้าที่ของชาวพุทธที่จะต้องช่วยกันดูแลซึ่งกัน และกัน ในส่วนของเนื้อหานี้ ผู้วิจารณ์ได้นำเสนอในประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

2.1 แทนคุณศาสนา ทัศนะในด้านการนับถือศาสนา

พระราชญาณกวี (สุวิทย์ ปิยวิชโช) หรือผู้เขียนได้ให้ความรู้ความเข้าใจถึงความ แท้จริงของศาสนาที่ไม่ใช่วัตถุสิ่งของแต่คือสัจธรรมความจริง โดยต้องการสำรวจตนเองว่า ความเป็นพุทธะที่แท้จริงนั้นอยู่ที่คำสอนไม่ใช่วัตถุ เพื่อให้ดำเนินชีวิตตรงเส้นทางของ พระพุทธเจ้า คือปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนา โดยเริ่มที่มนธรรมสำนึกด้วยความ ซื่อสัตย์สุจริต

พระพุทธศาสนาสอนให้คนเป็นอิสระจากวัตถุ รู้จักปกครองตนเองด้วยสติ ซึ่งมี ค่าต่อการดำรงชีวิตมาก สติคือรากแก้วของชีวิต เพื่อนำมาเป็นเครื่องวัดความดีงามของคน พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ประกอบด้วยเหตุผล คือคำสอนที่นำไปสู่การสร้างสติปัญญา โดยแยกคาย ชีวิตจึงมีความงดงาม การแทนคุณศาสนา คือการนำศาสนามาใช้ให้ถูกทาง ในมีสำนึกดี มีมนธรรมจึงจะได้เสวยผลที่แท้จริง รวมทั้งการสร้างกำลังใจให้กับตนได้ยาม เป็นทุกข์ จึงควรสร้างศาสนาขึ้นที่ใจ ทั้ง 2 คือ ความละเอียดความซื่อ และความเกรงกลัว บาป ให้ศาสนามีค่ากว่ากฎหมาย จึงจะได้รับคุณค่าที่แท้จริงในการปฏิบัติศาสนาจึงถือว่าเป็น การแทนคุณศาสนาแล้ว เพราะมนธรรมสำนึกคือตัวแท้ของศาสนา

2.2 เราจะทำนุบำรุงศาสนาอย่างไร? : คำถามที่กำลังรอคำตอบ

พระราชญาณกวี (สุวิทย์ ปิยวิชโช) หรือผู้เขียนได้แสดงทัศนะในด้านความ เข้าใจวิธีการทำบุญให้เป็นบุญ ปฏิบัติต่อศาสนาให้ได้ผลต่อใจจริง โดยอาศัยปัญญาวิจฉัย การทำบุญไม่ใช่การทำบุญตามเทศกาล แต่ต้องวิจฉัย ผิด - ถูก ควร - ไม่ควร เพื่อไม่ทำให้

ศาสนาเสียจากใจ ชาวพุทธควรบำรุงศาสนาด้วยการปลุกเร้าแก้วของศาสนาโดยสนับสนุนการศึกษาของพระภิกษุสามเณรคือการสร้างศาสนทายาท ซึ่งถือเป็นบุญอันยิ่งใหญ่ การสร้างคนไม่ต้องใช้งบประมาณ แต่ใช้เวลาความเมตตาอารี ความเอาใจใส่ ฝึกให้มีเหตุผล เป็นหน้าที่ที่ต้องช่วยกันของพุทธบริษัท 4 ซึ่งถือเป็นส่วนสำคัญขององค์กรสงฆ์ ศาสนาเป็นนาวาชีวิตที่จะต้องช่วยกันดูแลรักษา ไม่ว่าจะเป็นการนับถือ การศึกษา ปลุกเร้าแก้วแห่งจิต วิญญาน ปลุกมโนธรรมสำนึกให้ศาสนามั่นคง เป็นหน้าที่ของทุกคนจะต้องช่วยกันทำนุบำรุง เป็นภาระหน้าที่สำคัญที่เราจะต้องกลับไปทบทวนอุดมการณ์อันแท้จริงในการนับถือ พระพุทธศาสนา

2.3 แทนคุณแผ่นดิน ด้านการสำนึกดีต่อสถาบันทางสังคม

พระราชญาณกวี (สุวิทย์ ปิยวิชโช) หรือผู้เขียนได้แสดงทัศนะโดยเริ่มจากการเพาะเมล็ดพันธุ์ความคิดขึ้นที่บ้าน คือความรักต่อบุพการี นำไปสู่การเปรียบแผ่นดินเสมือนบ้าน การทำร้ายแผ่นดินก็คือการทำลายบ้านของตนเอง การทำลายบ้านก็คือการทำร้ายบุพการีนั่นเอง จึงควรปลูกจิตสำนึกว่า แผ่นดินคือบ้านของเรา ต้องมีใจเสียสละเห็นแต่ประโยชน์ของแผ่นดิน ช่วยกันบำรุงรักษาแผ่นดินนี้ให้สมบูรณ์ ให้ผู้อยู่อาศัยมีกินพอเพียง มีความรักความอบอุ่น มีความร่มเย็นเป็นสุข มั่นคงเป็นระเบียบ มีคุณภาพชีวิตดีขึ้น ได้รับการศึกษาพอเพียงทั่วถึง ขอให้คิดเสมอว่า ประโยชน์สุขของแผ่นดินอยู่ในกำมือของเราทุกคน เป็นหน้าที่ของเราทุกคนที่จะต้องช่วยกันดูแลทำนุบำรุง การตอบแทนบุญคุณแผ่นดินจึงเป็นมหามงคลชีวิต เป็นบุญที่ทุกชีวิตควรกระทำ เพราะถ้าปราศจากผืนแผ่นดิน ต่อให้มีทรัพย์สินล้านฟ้าเราก็หาความสุขไม่ได้

2.4 แม่คือต้นกำเนิดศาสนา

พระราชญาณกวี (สุวิทย์ ปิยวิชโช) หรือผู้เขียนได้เล่าถึงประสบการณ์จากมารดาว่า นอกจากแม่จะให้ชีวิต แม่ยังให้กำเนิดศาสนา ชีวิตของแม่คือตัวศาสนา เพราะแม่ให้กำเนิดทั้งชีวิตและคำสอนทั้งดงามพร้อมๆกัน แม่คือบ่อเกิดแห่งความรักบริสุทธิ์ แม่พร่ำสอนความดีงามของชีวิต แม่สอนให้รู้จักชีวิต ถูกผิด ชั่วดี ควรไม่ควร การหัดพึ่งตนเอง ประหยัดอดออม ให้เคารพคนดีเป็นต้น ศาสนาของแม่ เป็นศาสนาสากล เพราะแม่บ่มเพาะจิตนี้สัจใจคอและมโนธรรมให้ลูกรัก ไม่จำกัดเวลา ศาสนาของแม่จึงเป็นศาสนาสากล เพราะเป็นศาสนาของทุกชีวิตโดยแท้

2.5 ศาสนาของแม่

พระราชญาณกวี (สุวิทย์ ปิยวิชิโซ) หรือผู้เขียนได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับศาสนาว่า ศาสนา แปลว่า คำสอน หมายถึงมโนธรรมสำนึก เมื่อใดใจมีมโนธรรมสำนึก เมื่อนั้น ก็ชื่อว่า มีศาสนา ไม่ว่าจะอยู่ ณ ที่ใด ก็จะมีรู้สึกอบอุ่นใจตลอดเวลา พ่อ - แม่ คือศาสดาองค์แรกของ ลูก เพราะท่านอบรมบ่มเพาะจริตนิสัยใจคอ กิริยามารยาท ขาดิตระกูลให้รู้จักดี - ชั่ว ควร - ไม่ควร ถูก - ผิด คำสอนของท่านคือรากแก้วของชีวิต การแทนคุณท่านชื่อว่าได้แทนคุณ ศาสนา ท่านทั้งสองคือ บ่อเกิดของศาสนา เป็นศาสนาที่ปราศจากความเชื่อ เพราะเป็น ศาสนาแห่งธรรมชาติ เป็นศาสนาของชีวิต จริงๆ เราเป็นศาสนทายาท เป็นผู้รับมรดก พ่อ แม่จึงเป็นพระอรหันต์ของลูก เป็นพระองค์ประเสริฐอยู่ที่บ้าน

2.6 เล่นผ้าขี้ริ้ว

ระหว่างพ่อแม่ กับผ้าขี้ริ้วเพราะท่านยอมลำบากให้ลูกเป็นสุข ยอมลำบาก เพื่อให้ลูกสุขสบาย ยอมโน้มตัวจากสูงลงต่ำได้ยอมถูกขัดเกลาเพื่อให้สวยงาม เป็นผู้ที่รู้ว่า ตนเองก็ทำผิดได้ไม่ใช่ว่าจะถูกเสมอไปและขอบคุณเมื่อมีคนตักเตือนเป็นคู่หมั้นฝึกขัดเกลา ตนเองเป็นผู้ใฝ่รู้แต่ไม่อวดรู้ ทำตนให้มีคุณค่าด้วยการทำงานทำตนให้เป็นประโยชน์ให้งาม ด้วยงาน มีกำลังใจมุ่งมั่นทำงานหนักยอมอาสาทำงานที่ได้รับมอบหมายโดยมิได้ปรีปาก บ่น แต่อดทนมุมานะบากบั่นทำให้สำเร็จรู้จักอาสาทำงานมีความสุขในการทำงานยอมทำ ในสิ่งที่คนทั้งหลายรังเกียจแต่ตั้งใจทำงานนั้นให้เป็นของมีค่าขึ้นมาได้ มีความพอใจที่ได้อยู่ เบื้องหลังความสำเร็จ อดทนไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคปัญหาแม้ว่าจะเหน็ดเหนื่อยเพียงไรและ ต้องตั้งใจเอาอุปสรรคมาเป็นกำลังใจให้ตัวเองเอาชนะอุปสรรคให้ได้ไม่หวั่นไหวตามคำ ปราบาสมของผู้อื่นสามารถมองเห็นคุณค่าจากสิ่งที่คนทั้งหลายมองว่าไร้ค่าสิ้นดี หากค่าจากสิ่ง ที่คนมองว่าไร้ค่าให้พบพ่อแม่คือผู้อยู่เบื้องหลังของความสำเร็จท่านยอมเป็นผ้าขี้ริ้วเพื่อขัดถู สร้างชีวิตลูกให้สดใสงดงามเสมอเพื่อสร้างครอบครัวและสังคมให้งดงามต่อไป

2.7 บทสรุป

พระราชญาณกวี (สุวิทย์ ปิยวิชิโซ) หรือผู้เขียนได้สรุปความจากข้อมูลที่น่าเสนอ ในเล่มโดยเริ่มจากศาสนา แท้คือมโนธรรมหากปราศจากมโนธรรมต่อให้ศาสนาดีเพียงใดก็ ชื่อว่าไร้สาระศาสนาศาสนาจะช่วยแก้ปัญหาลังคมได้ ก็ต่อเมื่อนำหลักศาสนาไปใช้บังคับ เป็นกฎหมายเพื่อให้เป็นกฎระเบียบกฎเกณฑ์ของบ้านเมืองเข้าแก้ไข จะเห็นผลชัดเจนโลก

กับธรรมต้องเดินคู่กันอิงอาศัยกันประเทศชาติบ้านเมืองมีเพียงกฎหมายปกครองแต่ถ้าคนในชาติขาดมโนสำนึกกฎหมายก็เป็นได้เพียงกระดาษเปล่าจำเป็นต้องอาศัยศาสนานุ่มเพราะมโนธรรมให้สำเร็จได้ศาสนาจึงมีส่วนสำคัญในการบ่มเพาะมโนธรรมของชนชาติสังคมอารยะจึงมองเห็นได้ที่มีมโนธรรมสำนึกของชนชาติ

3. บทวิจารณ์

หนังสือเรื่องแทนคุณศาสนาของพระศรีญาณโสภณ (สุวิทย์ ปิยวิชโช) เป็นหนังสือที่มีความน่าสนใจในมิติของศาสนาเพื่อสังคมผู้เขียนได้แสดงให้เห็นถึงความชัดเจนของพระพุทธศาสนาในฐานะศาสนาเพื่อปลูกมโนธรรมในการปฏิบัติต่อศาสนาให้เห็นถึงคุณค่าที่แท้จริงในฐานะพุทธบริษัท 4 รวมไปถึงการเชื่อมโยงระหว่างพระพุทธศาสนากับสถาบันครอบครัวและแผ่นดินในมิติเดียวกันมีวิธีการสร้างมโนธรรมกับการปฏิบัติที่สอดคล้องกันผ่านเนื้อหา 6 ประเด็นคือ 1 แทนคุณศาสนา 2 เราจะทำนุบำรุงศาสนาอย่างไร 3 แทนคุณแผ่นดิน 4 แม่คือต้นกำเนิดศาสนา 5 ศาสนาของแม่และ 6 เส้นผ่าชีวิตรูซึ่งมีความน่าสนใจในการนำเสนอประเด็นต่างๆที่เชื่อมโยงเสมือนเป็นเนื้อหาเดียวกัน

ผู้เขียนได้แสดงถึงความมุ่งมั่นในการเชื่อมโยงองค์ความรู้ในแต่ละประเด็นให้มีความเชื่อมโยงกันโดยมองเห็นความเชื่อมโยงระหว่างพุทธบริษัทใน พระพุทธศาสนาสถาบันครอบครัวและแผ่นดินเพื่อปลูกรากแก้วให้ชีวิตปลูกความคิดให้สังคมเพื่อให้ได้มาซึ่งสังคมอันอุดมร่มเย็นเป็นสุขตามที่มนุษย์มีความปรารถนาสร้างรากแก้วของชีวิตอย่างแท้จริงที่พุทธบริษัททุกคนควรร่วมทุ่มเทเอาใจใส่เพื่อสร้างบรรทัดฐานทางสังคมให้สงบร่มเย็นมั่นคงและยั่งยืน

แต่อย่างไรก็ตามหนังสือเรื่องแทนคุณศาสนาของพระศรีญาณโสภณ (สุวิทย์ ปิยวิชโช) ยังมีประเด็นที่ผู้วิจารณ์เห็นต่างจากผู้เขียนเนื่องจากการนำเสนอในลักษณะเทศนาโวหารในบางเนื้อหาจึงมีความไม่ชัดเจนถึงเนื้อหาผู้วิจารณ์จึงขอแบ่งออกเป็น 2 ประเด็นดังต่อไปนี้ ประเด็นที่ 1 ประเด็นเรื่องรากแก้วซึ่งเป็นประเด็นหลักในการเขียนหนังสือเล่มนี้ผู้เขียนได้อธิบายประเด็นเกี่ยวกับรากแก้วไว้หลายประเด็นดังต่อไปนี้ 1 ประเด็นแทนคุณศาสนาท่านกล่าวว่าสติคือรากแก้ว 2 ประเด็นเราจะทำนุบำรุงศาสนาอย่างไรคำถามที่รอ

คำตอบท่านกล่าวว่าศาสนาคือรากแก้ว และ 3 ประเด็นศาสนาของแม่ท่านกล่าวว่าคำสอนของท่านมารดาบิดาคือรากแก้ว

ในมิติของรากแก้วนั้นจะเป็นเอกเทศโดยชัดเจนความหมายของรากแก้วคือรากเดิม รากที่เป็นหลักอย่างลึกลงไปในดินของต้นไม้จึงมีแค่รากเดียวเท่านั้น ร่องอื่นที่ไม่ใช่รากแก้วคือแขนงหรือรากฝอยความหมายของรากฝอยคือรากที่เป็นเส้นเล็กๆแต่ขงจากรากแก้ว ดังนั้นการใช้คำว่ารากแก้วจึงควรจำแนกประเภทให้เห็นชัดเจนมากขึ้น

ประเด็นแทนคุณศาสนาว่าสติคือรากแก้วต้องนิยามถึงการดำเนินชีวิตว่าสติคือรากแก้วของการดำเนินชีวิตเพราะการดำเนินชีวิตที่มีสติย่อมสามารถปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้อง ไม่สร้างปัญหาให้เกิดขึ้นกับผู้อื่นและสังคมจึงความหมายของสติคือความระลึกได้ความนึกขึ้นได้ความไม่ผล่ออกคิดขึ้นได้สติจึงเป็นรากแก้วของการดำเนินชีวิตเพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องไม่สร้างปัญหาต่างๆให้เกิดขึ้นในสังคมด้วย

ประเด็นเราจะทำนุบำรุงศาสนาอย่างไร : คำถามที่กำลังรอคำตอบว่าศาสนาคือรากแก้วต้องนิยามถึงพุทธบริษัท 4 ว่าศาสนาคือรากแก้วของการปฏิบัติตนในฐานะพุทธบริษัท เพราะการปฏิบัติตนในฐานะพุทธบริษัท 4 ที่ถูกต้อง จะต้องอาศัยหลักพระธรรมวินัยที่มีความเหมาะสมต่อสภาพของพุทธบริษัทเช่นศีลหรือสิกขาบทที่มีความแตกต่างตามสถานะของพุทธบริษัทเช่นภิกษุต้องปฏิบัติตนตาม 227 สิกขาบทภิกษุณีต้องปฏิบัติตนตาม 311 สิกขาบทอุบาสิกและอุบาสิกาต้องปฏิบัติตนตาม 5-8 สิกขาบท รวมถึง หลักพุทธธรรมที่มีความเหมาะสมกับสภาพและวิถีชีวิตและอาชีพซึ่งสามารถปฏิบัติตนตามหลักพระธรรมวินัยได้อย่างเหมาะสมก็จะส่งผลให้มีชีวิตที่มั่นคงยั่งยืนสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องไม่สร้างปัญหาต่างๆให้เกิดขึ้นในสังคมด้วย

ประเด็นศาสนาของแม่ว่าคำสอนของท่านมารดาบิดาคือรากแก้วต้องนิยามถึงบุตรว่าคำสอนของท่าน มารดาบิดาคือรากแก้วของบุตรเพราะการที่บุตรจะมีพัฒนาการมีการเจริญเติบโตเป็นคนดีในสังคมได้นั้นสถาบันครอบครัวถือเป็นกลไกหลักในการอบรมสั่งสอนให้เยาวชนเจริญเติบโตเป็นคนดีในสังคมทั้งในด้านอุปนิสัยกิริยามารยาทความดีความชั่วควรไม่ควรถูกผิดเป็นต้นคำสอนของท่านสามารถนำมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องเพราะบุตรนั้นถือเป็นดวงใจของท่านและท่านก็ถือเป็นพระอรหันต์ของบุตรคำสอนของท่านจึงอุปถัมภ์ด้วยความเมตตากรุณาที่มีต่อบุตร ถึงแม้บุตรจะมีความดีอยู่แล้วแต่ท่าน

ก็อดทนอบรมสั่งสอนเพื่อหวังให้บุตรเป็นคนดีมารดาบิดาจึงถือเป็นคนุศลที่หาได้ยากในโลก เพราะคำสอนของท่านไม่ประกอบด้วยอกุศลแต่เป็นกุศลตลอดเวลาสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องไม่สร้างปัญหาต่างๆให้เกิดขึ้นในสังคมด้วย

ประเด็นที่ 2 ประเด็นเรื่องการปลุกเร้าแก้วซึ่งเป็นการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับการปลุกเร้าแก้วปรากฏในประเด็นเราจะทำนุบำรุงศาสนาอย่างไร? คำถามที่กำลังรอคำตอบท่านกล่าวว่าชาวพุทธควรบำรุงศาสนาด้วยการปลุกเร้าแก้วของศาสนาโดยสนับสนุนการศึกษาของพระภิกษุสามเณรคือการสร้างศาสนทายาทซึ่งผู้วิจารณ์มีความเห็นต่างเนื่องจากการสร้างศาสนทายาทนั้นมิใช่การสนับสนุนการศึกษาของพระภิกษุสามเณร แต่เป็นการประพฤติปฏิบัติตนตามหลักพระธรรมวินัยของพุทธบริษัท 4 ตั้งแต่สมัยพุทธกาลมาจนถึงปัจจุบันการศึกษานั้นเป็นเพียงกระบวนการพัฒนาชีวิตของพุทธบริษัท 4 เท่านั้นเพราะการที่จะสามารถสร้างศาสนทายาทได้พุทธบริษัท 4 จะเป็นผู้ศึกษาหลักพระธรรมวินัยมาแล้วมาปฏิบัติตนเป็นคนดีการปลุกเร้าแก้วเพื่อการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา คือการปฏิบัติตนตามหลักพระธรรมวินัยอย่างมั่นคงการนำหลักพุทธธรรมมาบูรณาการกับการดำเนินชีวิตปฏิบัติหน้าที่ประกอบอาชีพตามสถานภาพของพุทธบริษัท 4 นำไปสู่การสร้างความสุขในสังคมสร้างความศรัทธาให้เกิดแก่สาธารณชน นำไปสู่การสร้างศาสนทายาทให้มากขึ้นอีกด้วยมีการศึกษาทั้งในด้านปริยัติหรือคัมภีร์ระดับปฏิบัติหรือวิปัสสนาธุระ ทำให้เกิดปฏิเวธได้รับผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติตามสมควรแก่ธรรมที่ได้ปฏิบัติ สิ่งเหล่านี้ถือเป็นการสร้างศาสนทายาทที่มั่นคงยั่งยืนโดยอาศัยการปฏิบัติตามหลักโอวาทปาติโมกข์คือการไม่ทำบาปทั้งปวงการทำกุศลให้ถึงพร้อมการทำจิตใจของตนให้ผ่องแผ้วนี่คือคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย การไม่กล่าวร้ายผู้อื่นการไม่เบียดเบียนผู้อื่น ความสำรวมในปาติโมกข์ความเป็นผู้รู้จักประมาณในอาหารการอยู่ในเสนาสนะที่สงัดการประกอบความเพียรในอธิจิตนี่คือคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลายซึ่งเป็นรากแก้วในการดำเนินชีวิตของพุทธบริษัท 4 นำไปสู่การปฏิบัติตนที่ถูกต้องของพุทธบริษัท 4 เป็นรากแก้วมาจากศาสนาซึ่งถือเป็นการสร้างศาสนทายาทที่มั่นคงยั่งยืนอย่างแท้จริง

4. สรุป

หนังสือเรื่องแทนคุณศาสนา เป็นหนังสือที่มีความน่าสนใจในมิติของศาสนาเพื่อสังคมผู้เขียนได้แสดงให้เห็นถึงความชัดเจนของพระพุทธศาสนาในฐานะศาสนาเพื่อปลูกมโนธรรมในการปฏิบัติต่อศาสนาให้เห็นถึงคุณค่าที่แท้จริงในฐานะพุทธบริษัท 4 รวมไปถึงการเชื่อมโยงระหว่างพระพุทธศาสนากับสถาบันครอบครัวและแผ่นดินในมิติเดียวกัน มีวิธีการสร้างมโนธรรมกับการปฏิบัติที่สอดคล้องกันผู้เขียนได้แสดงถึงความมุ่งมั่นในการเชื่อมโยงองค์ความรู้ในแต่ละประเด็นให้มีความเชื่อมโยงกันโดยมองเห็นความเชื่อมโยงระหว่างพุทธบริษัท 4 พระพุทธศาสนาสถาบันครอบครัวและแผ่นดิน เพื่อปลูกรากแก้วให้ชีวิตปลูกความคิดให้สังคมเพื่อให้ได้มาซึ่งสังคมอันอุดมร่มเย็นเป็นสุขตามที่มนุษย์มีความปรารถนาสร้างรากแก้วของชีวิตอย่างแท้จริงที่พุทธบริษัททุกคนควรร่วมทุ่มเทเอาใจใส่เพื่อสร้างบรรทัดฐานทางสังคมให้สงบร่มเย็นมั่นคงและยั่งยืน ผู้วิจารณ์มีความยินดีที่ได้ศึกษาวิจารณ์ผลงานอันทรงคุณค่าชิ้นนี้ด้วยกุศลจิตซึ่งแม้ว่าจะมีมีโนทัศน์ที่แตกต่างบ้างแต่ผู้วิจารณ์ก็เห็นคุณค่าของผลงานทางด้านวรรณกรรมพระพุทธศาสนา ที่สร้างจุดสนใจในฐานะความเชื่อมโยงของศาสนาสถาบันครอบครัวและสังคมที่จำเป็นต้องอาศัยกันและกันเพื่อการพัฒนาวัฒนธรรมสำนึกของพุทธบริษัท 4 และบุคคลทั่วไปให้มีสติปัญญาสามารถดำเนินชีวิตปฏิบัติหน้าที่ประกอบอาชีพในสังคมยุคปัจจุบัน ได้อย่างมั่นคงสร้างความสุขความสงบสันติภาพให้เกิดขึ้นในความเป็นอยู่ของมวลมนุษยชาติในโลกนี้

ภาคผนวก

คำแนะนำสำหรับผู้เขียนบทความ

สถานที่ติดต่อเกี่ยวกับบทความ

สำนักงานศูนย์อาเซียนศึกษา ห้อง A 400 อาคารเรียนรวม ชั้น 4 โชน A มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา 13170

โทรศัพท์ 035-248505

Email: mcuasean@gmail.com

ประเภทผลงานที่ตีพิมพ์ (ภาษาไทย/ ภาษาอังกฤษ)

- บทความวิจัย (Research Article)
- บทความวิชาการ (Academic Article)
- บทความปริทัศน์ (Article Review)
- บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)
- บทวิจารณ์เชิงวิชาการ (Critique/ Discussion Paper)
- กรณีศึกษา (Case Study)

ข้อกำหนดการจัดพิมพ์ต้นฉบับบทความ

1. ต้นฉบับพิมพ์เป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษก็ได้ แต่เรื่องจะต้องมี
บทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ การใช้ภาษาไทยให้ยึดหลักการใช้คำศัพท์และการ
เขียนทับศัพท์ภาษาอังกฤษตามหลักของราชบัณฑิตยสถาน ให้หลีกเลี่ยง การเขียน
ภาษาอังกฤษปนภาษาไทยในข้อความ ยกเว้นกรณีจำเป็น เช่น ศัพท์ทางวิชาการที่ไม่มีคำ
แปล หรือคำที่ใช้แล้วทำให้เข้าใจง่ายขึ้น คำศัพท์ภาษาอังกฤษที่เขียนปนภาษาไทยให้ใช้ตัว
เล็กทั้งหมดยกเว้นชื่อเฉพาะ สำหรับต้นฉบับภาษาอังกฤษต้องได้รับการตรวจสอบความ
ถูกต้องด้านการใช้ภาษาจากผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษก่อน

2. ขนาดของต้นฉบับ ใช้กระดาษขนาด A4 (พิมพ์หน้าเดียว) และพิมพ์โดยเว้นระยะห่างจากขอบกระดาษด้านละ 1 นิ้ว (2.54 เซนติเมตร) โดยมีระยะห่างระหว่างบรรทัดเป็นแบบ double space เพื่อสะดวกในการอ่านและแก้ไข

3. ชนิดและขนาดตัวอักษร ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษให้ใช้ตัวอักษรแบบ TH SarabunPSK เหมือนกันตลอดทั้งบทความรายละเอียดต่างของบทความ กำหนดดังนี้

ชื่อเรื่อง (Title)

- ชื่อเรื่องภาษาไทย กำหนดกึ่งกลาง ขนาด 16 point ตัวหนา
- ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ กำหนดกึ่งกลาง ขนาด 16 point ตัวหนา

ชื่อผู้นิพนธ์ (Author)

- ชื่อผู้นิพนธ์ลำดับที่ 1 ทั้งภาษาไทยและอังกฤษ กำหนดขีดขวา ขนาด 16 point ตัวปกติ
- ชื่อผู้นิพนธ์ลำดับถัดไป (ถ้ามี) กำหนดขีดขวา ขนาด 16 point ตัวปกติ
- ใส่เชิงอรรถหน้าแรกเป็นชื่อหน่วยงานของผู้นิพนธ์ และ E-Mail ที่ติดต่อได้ กำหนดขีดซ้าย ขนาด 12 point ตัวธรรมดา

บทคัดย่อ (Abstract)

- หัวข้อ บทคัดย่อ และ Abstract กำหนดขีดซ้าย ขนาด 16 point ตัวหนา
- เนื้อความของบทคัดย่อภาษาไทยและบทคัดย่อภาษาอังกฤษ (Abstract) บรรทัดแรกจัดย่อหน้า โดยเว้นระยะจากขอบซ้าย 0.5 นิ้ว ขนาด 16 point ตัวธรรมดา และบรรทัดถัดไปกำหนดขีดซ้ายตัวธรรมดา

คำสำคัญ (Keyword) ระบุทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เลือกใช้คำที่เกี่ยวข้องกับบทความ อย่างน้อย 3 คำ ขนาด 16 point ตัวธรรมดา

การพิมพ์หัวข้อใหญ่และหัวข้อรอง

- หัวข้อใหญ่ กำหนดขีดซ้าย ขนาด 16 point ตัวหนา
- หัวข้อรอง จัดย่อหน้าเว้นระยะจากขอบซ้าย 0.5 นิ้ว ขนาด 16 point ตัวหนา
- เนื้อความของแต่ละหัวข้อ บรรทัดแรกจัดย่อหน้าโดยเว้นระยะจากขอบซ้าย 0.5 นิ้ว ขนาด 16 point ตัวธรรมดา และบรรทัดถัดไปกำหนดขีดซ้าย

4. ภาพและตารางประกอบ กรณีมีภาพหรือตารางประกอบ กำหนดการจัดพิมพ์ ดังนี้

- ภาพประกอบและตารางประกอบทั้งหมดที่นำมาอ้างต้องไม่ละเมิดลิขสิทธิ์ผลงาน
ของผู้อื่น
- ภาพประกอบจัดกึ่งกลางของหน้ากระดาษ และไม่ต้องติดกรอบภาพ
- ชื่อภาพประกอบจัดอยู่ใต้ภาพ ใช้คำว่า ภาพที่ ต่อด้วยหมายเลขภาพและ
ข้อความบรรยายภาพ กำหนดกึ่งกลางของหน้ากระดาษ ขนาด 14 point ตัว
ธรรมดา
- ชื่อตารางประกอบจัดอยู่เหนือเส้นค้นบนสุดของตาราง ใช้คำว่า ตารางที่ ต่อด้วย
หมายเลขตารางและข้อความบรรยายตาราง กำหนดชิดขอบซ้ายของหน้ากระดาษ
ขนาด 16 point ตัวธรรมดา
- บอกแหล่งที่มาของภาพประกอบ ตารางประกอบที่นำมาอ้าง โดยพิมพ์ห่างจาก
ชื่อภาพหรือเส้นค้นใต้ตาราง กำหนดเว้นระยะห่าง 1 บรรทัด บรรทัดแรกจัดย่อ
หน้าโดยเว้นระยะจากขอบซ้าย 0.5 นิ้ว ขนาด 14 point ตัวธรรมดา และบรรทัด
ถัดไปกำหนดชิดซ้าย

5. จำนวนหน้า ความยาวของบทความ 8-15 หน้า รวมตาราง รูปภาพและ เอกสารอ้างอิง

หมายเหตุ: ทุกบทความต้องมีบทคัดย่อเป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ในกรณีที่ตีพิมพ์
บทความเป็นภาษาต่างประเทศ ต้องมีบทคัดย่อเป็นภาษาไทยด้วย

การพิจารณาและคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความ
วารสาร (Peer Review) 2 ท่านที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความ
เห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้
พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความและผู้เขียนบทความไม่ทราบ
ชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double-blind peer review)

ส่วนประกอบของบทความ

1. ส่วนบทคัดย่อ (Abstract)

บทคัดย่อควรมีความยาวไม่เกิน 500 คำ โดยแยกต่างหากจากเนื้อเรื่อง บทความวิจัยและบทความปริทรรศน์ต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ซึ่งบทคัดย่อควรเขียนให้ได้ใจความทั้งหมดของเรื่อง ไม่ต้องอ้างอิงเอกสาร รูปแบบ หรือตาราง และลักษณะของบทคัดย่อควรประกอบไปด้วยวัตถุประสงค์ (Objective) วิธีการศึกษา (Methods) ผลการศึกษา (Results) สรุป (Conclusion) และคำสำคัญ (Key words) ซึ่งควรเรียงเรียงตามลำดับและแยกหัวข้อให้ชัดเจน ดังนี้

- **วัตถุประสงค์** ควรกล่าวถึงจุดหมายของการศึกษา
- **วิธีการศึกษา** ควรกล่าวถึงวิธีการค้นคว้าข้อมูล ระเบียบวิธีวิจัยที่นำมาศึกษา สถิติที่นำมาใช้
- **ผลการศึกษา** ควรประกอบด้วยผลที่ได้รับจากการค้นคว้า ศึกษา และผลของค่าสถิติ (ในกรณีที่มีการวิเคราะห์)
- **สรุป** ควรกล่าวถึงผลสรุปของการค้นคว้าและศึกษา
- **คำสำคัญ** ควรมีคำสำคัญ 3-6 คำ ที่ครอบคลุมชื่อเรื่องที่ศึกษา และจะปรากฏอยู่ในส่วนท้ายของบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยต้องจัดเรียงคำสำคัญตามตัวอักษร และคั่นด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,)

2. ส่วนเนื้อเรื่อง ควรประกอบด้วย

2.1 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (review) ข้อมูลจากรายงานการวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่างๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาค้นคว้า สมมติฐานของการศึกษา ตลอดจนวัตถุประสงค์ของการศึกษาให้ชัดเจน

2.2 วิธีการศึกษา (Methods) กล่าวถึงรายละเอียดของวิธีการศึกษาประชากร และกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา และวิธีการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย รวมทั้งสถิติที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล

2.3 ผลการศึกษา (Results) เป็นการแสดงผลที่ได้จากการศึกษาและวิเคราะห์ในข้อ 2.2 ควรจำแนกผลออกเป็นหมวดหมู่และสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยการบรรยายในเนื้อเรื่องและแสดงรายละเอียดเพิ่มเติมด้วยภาพประกอบ ตาราง กราฟ หรือแผนภูมิ ตามความเหมาะสม

2.4 การอภิปรายผล (Discussion) เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาจากการวิเคราะห์ของผู้นิพนธ์นำมาเปรียบเทียบกับผลการวิจัยของผู้อื่น เพื่อให้มีความเข้าใจหรือเกิดความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนั้น รวมทั้งข้อดี ข้อเสียเชิงวิธีการศึกษา เสนอแนะความคิดเห็นใหม่ๆ ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่ได้จากการศึกษาคั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์

2.5 ข้อเสนอแนะ (Suggestion) การแนะนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

2.6 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบ APA Style (American Psychology Association) ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

2.6.1 เอกสารอ้างอิงทุกลำดับที่ปรากฏอยู่ท้ายบทความต้องมีการอ้างอิงอยู่หรือกล่าวถึงในเนื้อหาของบทความ

2.6.2 จัดพิมพ์เรียงลำดับเอกสารอ้างอิงก่อนหลังตามตัวอักษร และยึดรูปแบบตามรูปแบบของ APA (American Psychology Association) กำหนดขีดขอบซ้ายของหน้ากระดาษ ขนาด 16 point ตัวธรรมดา

ตัวอย่างการเขียนเอกสารอ้างอิง

การเขียนชื่อผู้แต่ง

ไม่ต้องลงคำนำหน้านาม ตำแหน่งทางวิชาการ คำเรียกทางวิชาชีพและตำแหน่งยศต่าง ๆ (ยกเว้น มีฐานันดรศักดิ์ บรรดาศักดิ์ และสมณศักดิ์)

ผู้เขียน 1 คน

ผู้แต่ง1.(ปีที่พิมพ์).ชื่อเรื่อง. สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

ผู้เขียน 2 คน

ผู้แต่ง1,และผู้แต่ง2. (ปีที่พิมพ์).ชื่อเรื่อง. สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

ผู้เขียน 3 คน

ผู้แต่ง1./ผู้แต่ง2./และผู้แต่ง3.(ปีที่พิมพ์).ชื่อเรื่อง. สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

1. หนังสือ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อหนังสือ. สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

วรวิทย์ เจริญเลิศ. (2562). *ประวัติแนวความคิดเศรษฐกิจการเมือง*. กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หมายเหตุ หนังสือที่ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่งให้ขึ้นต้นด้วยชื่อหนังสือ

2. บทความวารสาร

2.1 วารสารแบบรูปเล่ม

ชื่อผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. *ชื่อวารสาร*, ปีที่(ฉบับที่), หน้าแรก-หน้าสุดท้าย.

ตัวอย่าง

ศักดิ์ภัท เขาวนลักษณ์สกุล และ ยุพา ปราชาญากุล. (2561). *วารสารบริหารธุรกิจและ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง*, 1(3), 17-34.

2.2 วารสารออนไลน์

2.2.1 กรณีไม่มีเลข DOI

ชื่อผู้เขียน.(ปีพิมพ์). ชื่อเรื่อง.*ชื่อวารสาร*, ปีที่(ฉบับที่), หน้าแรก-หน้าสุดท้าย. สืบค้น

จาก หรือ Retrieved from <http://www.xxxxxxxx>

ตัวอย่าง

Pattaratumrong, M. , & Wongkhamhaeng, K. (2019) . The Molecular
Identification of Nephthys species (Polychaeta: Phyllodocida) from
Songkhla Lake, Southern Thailand. *Naresuan University Journal:
Science And Technology (NUJST)*, 27(3), 1-9. Retrieved from
<http://www.journal.nu.ac.th/NUJST/article/view/Vol-27-No-3-2019-1->

2.2.2 กรณีมีเลข DOI

ชื่อผู้เขียน.(ปีพิมพ์). ชื่อเรื่อง.ชื่อวารสาร, ปีที่(ฉบับที่), หน้าแรก-หน้าสุดท้าย.doi:
12345678

ตัวอย่าง

Chantana, C. (2019). A Cooling System for a Mushroom House for Use in the Upper Central Region Climate of Thailand. *Naresuan University Journal: Science And Technology (NUJST) , 27(3) , 10- 19.*
doi:10.14456/nujst.2019.22

3. รายงานการประชุมหรือสัมมนาทางวิชาการ

ชื่อผู้แต่ง.(ปีที่พิมพ์).ชื่อเรื่อง.ชื่อเอกสารรวมเรื่องรายงานการประชุม, วัน เดือน ปี สถานที่
จัด. เมืองที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

กรมวิชาการ. (2538). *การประชุมปฏิบัติการรณรงค์เพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน, 25-29*
พฤศจิกายน 2528 ณ วิทยาลัยครูมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม. กรุงเทพฯ:
ศูนย์พัฒนาหนังสือ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.

4. วิทยานิพนธ์

ชื่อผู้แต่ง.(ปีที่พิมพ์). ชื่อวิทยานิพนธ์ (ระดับปริญญาของวิทยานิพนธ์). เมืองที่พิมพ์:
สำนักพิมพ์

ตัวอย่าง

สมคิด สร้อยน้ำ. (2557). *การพัฒนาตัวแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา*
(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

5. การอ้างอิงจากอินเทอร์เน็ต

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่เผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต). ชื่อเรื่อง/ชื่อบทความ. สืบค้นเมื่อ วัน เดือน ปีจาก

ตัวอย่าง

ประภัสสร กิมสุวรรณวงศ์. (2556). การดูแลสุขภาพแบบองค์รวมของผู้สูงอายุตามแนวคิดทางพระพุทธศาสนา. สืบค้นเมื่อ 10 มีนาคม 2560 จาก <http://oknation.nationtv.tv/blog/SocialDevelopmentByBuddhism/2013/12/15/entry-1>

6. หนังสือแปล

ชื่อผู้แต่งต้นฉบับ. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่องที่แปล [ชื่อเรื่องต้นฉบับ] (ชื่อผู้แปล, แปล). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์. (ต้นฉบับพิมพ์ปี ค.ศ. หรือ พ.ศ.).

ตัวอย่าง

แบร์รี สมาร์. (2555). *มิเชล ฟูโกต์* [Michel Foucault] (จามะรี เชียงทอง และสุนทร สราญจิต, แปล). กรุงเทพฯ:ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน). (ต้นฉบับพิมพ์ปี ค.ศ. 1994).

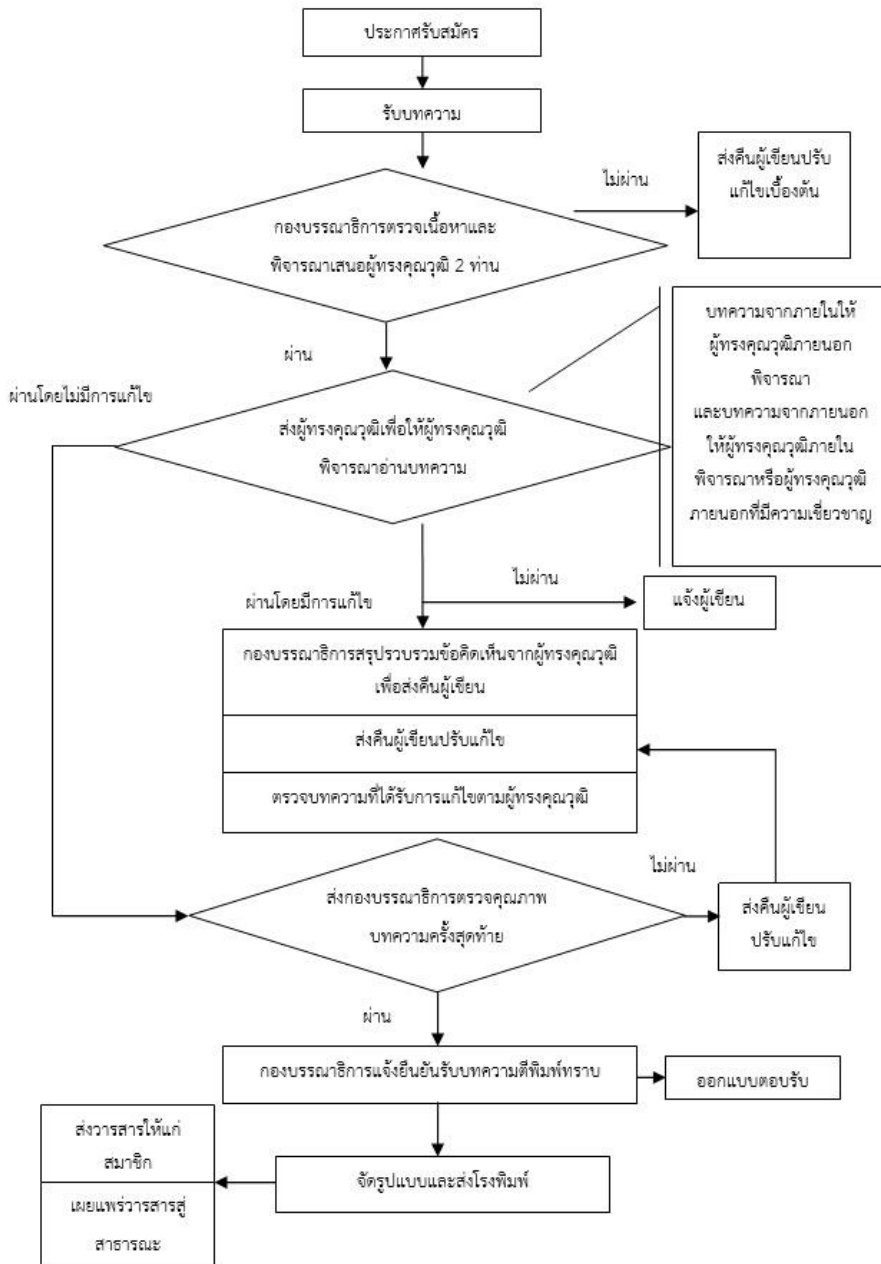
7. บทสัมภาษณ์

สัมภาษณ์ ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์, ตำแหน่ง (ถ้ามี), วัน เดือน ปี ที่ทำการสัมภาษณ์.

ตัวอย่าง

สัมภาษณ์พระพรหมบัณฑิต, อธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 18 กรกฎาคม 2557

ขั้นตอนการดำเนินงานวารสารพุทธอาเซียนศึกษา

แบบประเมินบทความตีพิมพ์ลงในวารสารพุทธาเซียนศึกษา

ชื่อบทความ

.....

ชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ/ชื่อผู้อ่านบทความ :

สถานที่ทำงาน :

โทรศัพท์.....โทรสาร.....

Email.....

การประเมินคุณภาพทั่วไป

1. คุณภาพทางวิชาการ

เกณฑ์ประเมิน : บทความที่ดีควรเสนอหลักวิชาการที่เชื่อถือได้ รายละเอียดที่นำเสนอ
ต้องผ่านการวิเคราะห์ / วิจัย และมีเอกสารหรือหลักฐานสนับสนุน

ดีมาก เหตุผล

.....

ดี เหตุผล

.....

พอใช้ เหตุผล

.....

.....

ความเห็นหรือข้อเสนอแนะ (ถ้ามี)

สรุปความเห็นผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับการตีพิมพ์บทความ

เห็นสมควรให้ตีพิมพ์บทความได้โดยไม่ต้องแก้ไข

เห็นสมควรให้ตีพิมพ์บทความได้โดยมีข้อแก้ไข ดังนี้

1.

2.

3.

4.

5.

ไม่สมควรให้ตีพิมพ์บทความ เนื่องจาก

1.

2.

3.

ข้อคิดเห็นอื่น ๆ

.....
.....
.....
.....

ลงชื่อ.....

()

ผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้อ่านบทความ

หมายเหตุ : หากมีประเด็นชี้แนะอื่นๆ และพื้นที่ไม่เพียงพอ ท่านสามารถขยายต่อเพิ่มเติม
จากนี้ได้

